ORHAN URAL

şiirlerde çocuk

DÜNYA ÇOCUK YILI

çocuk konulu şiirlerden seçmeler

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.
KÜLTÜR YAYINLARI

Genel Yayın No. : 199
Edebiyat Dizisi : 50

Her Hakkı Saklıdır

Kapak Düzeni : **Fahri KARAGÖZOĞLU**

Birinci Baskı : **5.000 adet**

Ankara, **TİSA** Matbaası, 1979

ORHAN URAL

Şiirlerde Çocuk

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

ÖNSÖZ

Yirminci yüzyıldan önce Türk şiirinde saf ve öz çocuk duygusuna, sanatçının kendi çocukluk dönemine ilişkin anılarını dile getiren ince çizgilere rastlamıyoruz. Yaşamın doğal bir ögesi ve değerli varlığı sayılan çocuğun eski şiirin kapılarından girmemesi o ozanlarımız adına bir kayıptır.

Başında fes, kalem efendisi giysileriyle çekilen fotoğraflar bile, varlıklı Osmanlıların son dönemlerinde çocuklarını, «çocuk yaşamından» nasıl uzaklaştırdığını açıkça göstermektedir. Bugünkü çocukların misket oynayıp bisiklete bindikleri çağda Şinasi'nin (1826-1871) on üç yaşında Tophane İdaresi kalemlerinden birinde memur olması, yine Abdülhak Hamit Tarhan'ın (1852-1937) on iki yaşlarında Bâbıâli Tercüme Odası'nda çalışması hem düşündürücü, hem de şaşırtıcıdır! Böyle bir durum, çocuğu büyüksü görüntüler içinde sorumluluğa zorla sürüklemiştir.

Çocukluğunu yaşayamayış, kentte olsun, köyde olsun bizim toplumumuzun bir bakıma yazgısıdır.

Nurullah Ataç (1898-1957) Günce'sinde bu gerçeği ne içten dile getirir :

«Çocukluğum olmadı benim. Çocukluğu olmayanın gençliği de olmaz. Bir şey söyleyeyim mi ben size? İhtiyarlığı da olmuyor öylesinin. Hani güzel bir ihtiyarlık vardır, insan çocukluğunda yaptıklarını, gençliğinde yaptıklarını hatırlar, anlatır da gözlerinin içi parlar, ben kendimde değil, başkalarında gördüm onu. Çocukluğu, gençliği olmamış kişinin yaşlılığında da bir tatsızlık var, yalnız ölümü düşünüyor, ölümden korkuyor, işte o kadar.» (1)

Sürekli öğütle çocuğa yön ve biçim verileceği sanısı, Osmanlı eğitim anlayışında değişmez bir ilke olarak benimsenmiştir. Bu görüşte, tek kişinin buyruğunda yüzyıllarca katı ve acımasız yönetilişin etkileri olduğu yadsınamayan bir gerçektir. Başeğilen bir otorite karşısında ezilen kişiler böyle bir duygu tutsaklığından nasıl kurtulabilir? Bu sorunun yanıtı : Her kişinin kendi çevresine gönlünce egemenliğiyle!.. Devlet yönetimindeki kesin ve tartışılmaz buyurmanın uzantısı, toplum yapımızın aile biriminde de varlığını yüzyıllar boyu sürdürmüştür. Osmanlı döneminin benimsenen «Ataerkil» ailesinde baba tek otoritedir ve sınırsız yetki ile donatılmıştır. Çocuğun eğitiminde çevresel etkilerin yanısıra, geleneksel görgülerin de babaya yön verdiği bilinen bir doğrudur. Baba, çocuğun -özellikle oğlunun- kendi deneylerinden yararlanan, öğütleriyle «düş» ündeki örneğe yaklaşan bir tip olması özlemini yaşar. Böyle bir toplumsal olgu, ozanların duygu dünyasını da bu yönde biçimlendirmiş ve dizelerinde öğütçü tutuma sanki onları zorlamıştır.

Tevfik Fikret (1867-1915), Ali Ekrem Bolayır (1867-1937), Mehmet Âkif Ersoy (1873-1936), İbrahim Alâaddin Gövsa (1889-1949), Hasan Âli Yücel (1897-1961) gibi Türk kültürüne büyük katkısı olan sanat ve düşün adamları ço-

(1) Ataç, Nurullah : Günce (1953-1955). S. 59. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1972.

cuğa seslenen şiirlerinde, öğütçü olma özelliğinden sıyrılamamışlardır. Önce eğitici ve yön verici olma amacından ötürü, ozan inceliğiyle çocuğa yaklaşımı unutmuşlar, bu nedenle de şiirlerinin gücü sönükleşmiş ve yüzeysel bir sığlığa düşmüşlerdir.

Ali Ekrem (Bolayır) 1924 yılında yayımlanan «Şiir Demeti» adlı kitabının ilk sayfasında «*dinî, ahlâkî, millî, içtimaî, vatanperverane şiirler, terbiyevî hikâyeler, taganniler, bilmeceler*» diye yazdıklarının içeriğini tanımlamıştır. Ali Ekrem'den -bu antolojiye- iki şiir seçilmiştir. Manzumelerinin çok yüzeysel ve sıradan nitelikler taşıması, seçmedeki dar ölçülerin nedenidir.

Toplumlar teknolojik gelişimle birlikte sosyal yapılarında da zamanla değişime uğramışlardır. Basın, radyo, sinema, televizyon kapalı aile yaşamına yeni bir soluk getirmiş, çocuk tek etki alanı olan aile ve okul çevresinin dışından da iyi-kötü yönlendirilmeye başlanılmıştır. Bunun doğal sonucu olarak, dün benimsenen ilkelerden kimisi bugün için geçerliğini yitirmiştir. Öğüt dolu şiirlere bakarken bunların anlam ve anlatım yönünden de eskiyip yıprandığını görüyoruz. Yukarda adını andığımız ozanların çoğunlukla 6-10 yaş gibi sınırlı bir kesime seslenmeleri, şiirlerinin sönük, çocukça bir özde kalmasına neden olmuştur.

Çocuk şiirleri antolojisi niteliğindeki ilk kitap ise Celâl Sahir ile Mehmet Asım'ın «Seçilmiş Çocuk Şiirleri [2]» dir.

İlkokul birinci-ikinci, üçüncü-dördüncü sınıfların ve daha sonraki dönemin öğrencileri göz önünde tutularak seçilen bu şiirler de «dinî, millî, ahlâkî» nitelikler taşımaktadır. Antolojiyi düzenleyenler, çeşitli okullarda ezberletilen manzumeler arasında bir birlik sağlayarak, eğitim ve öğretime bir katkıda bulunacakları savını ileri sürmüşlerdir.

---

[2] Celâl Sahir - Mehmet Asım: Müntehap Çocuk Şiirleri. Matbaa-i Âmire. İstanbul 1334-1335 (1918-1919).

Öğüt dolu bu manzumelerin o dönemin çocuklarına davranış yönünden olumlu etkiler sağladığı belki düşünülebilir. Ama gerçek şiirin inceliklerini sezdirme açısından ters bir işlev gördüğü de yadsınamaz!..

*
**

Başlangıçtan bu yana şiirimizin geçirdiği aşamalara dikkatle bakarsak, ne hızlı bir gelişim çizgisinde bulunduğu açıkça görülür.

Şiirimizde 1940 yılı çok önemli bir dönüm noktasını simgeler. Kalender, özentisiz bir sanatçı tipi, fesli, kolalı yakalı ozanla artık yer değiştirmiştir. Bu yeni sanatçı, doğaya, insana alışılanın dışındaki gözlerle bakmasını bilmiş, ince ayrıntıların yalın güzelliğini her geçen gün değişik yönüyle sergileme ustalığını göstermiştir. İnsana bakıştaki donmuş kalıplardan uzaklaşma -çocuk şiirine değil!- şiirdeki çocuğu anlatım derinliğine de böylelikle yeni boyutlar getirmiştir.

Çocuk için şiir, öykü, roman, tiyatro türü olamayacağı görüşüne katılmamızdan ötürü bu kitaba «Şiirlerde Çocuk» diye başlık koyduk.

Çocuğu anlatan şiirleri, kesin sınırlama ölçülerine girmeden, seçilen örneklere dayanarak birkaç grupta toplamak olanağı vardır :

a — Doğrudan eğitsel ya da öykü içinde eritilmiş nitelikte çocuğa yön vermek isteyen şiirler...

b — Çocuğun sevdiği kelebek, papatya gibi doğa öğelerini, saat, oyuncak gibi eşyalarını betimleyen şiirler...

c — Geçmiş yıllarını anımsayan sanatçının bu duygudan esinlenerek kendi çocukluğunu dile getirdiği şiirler...

d — Dikkat dolu gözlemlerle değişik çevrelerdeki çocuğu sezmeye ve anlamaya yönelen şiirler...

e — Öğretmenlik ve doktorluk gibi meslek açısından çocuğa yaklaşımı belirleyen şiirler...

f — Çocuksu duyguları özentisiz ve yalın bir anlatımla dile getiren şiirler...

***

Kitap hakkında : Bu antolojideki şiirler, 1914 yılından günümüze değin örneklerden seçilerek oluşturulmuştur. Kimi *«Çocuk için Şiirler»* derlemesinde görüldüğü gibi okul manzumelerine, marşlara yer verilmemiştir.

Tarihsel kesit içinde ilk emek ürünleri olmaktan öteye bir değer taşımayan 1940 öncesi ozanlarından yapılan seçmelerde dar ölçüler tutulmuştur. Dilimizin geçirdiği «sadeleşme evreleri»n deki hızlı gelişim nedeniyle Tevfik Fikret'in oğlu Halûk'a seslenen şiirlerini bugünkü çocuklar değil, gençler bile anlayamaz duruma düşmüşlerdir. Bu bakımdan ilk döneme ilişkin örnekleri seçmede dil sorunu da önemli bir etken olmuştur.

Kitaba alınan 1940 ve sonraki kuşağın şiirleri, gerçek şiirin örnekleri niteliğini taşımaktadır. Öyle umulur ki : «Bunlar arasında -Dünya Şiirinde Çocuk- antolojisine girecek değerde olanlar vardır.» denilirse, abartma yapılmış sayılmaz!

1940 sonrası ozanlarını daha çok sevmeye katkısı olur sanısıyla, şiirlerle ilgili küçük notları öteki sayfalarda -«Ozan Gözüyle Çocuk»- başlığında bulacaksınız.

Eksikleri olsa da, seveceğiniz şiirler bu boşluğu dolduracaktır.

Yaşamın içinde şiirin ta kendisi olan çocukların tümüne sevgilerle...

Ankara, Ekim 1978 ORHAN URAL

OZAN GÖZÜYLE ÇOCUK

Ziya Osman Saba : Çocukluk dönemlerini anımsayışlarla, günlük yaşamın bunalımlarından sıyrılan kişi, geçici de olsa bir gönül esenliğine kavuşur. Ziya Osman Saba da mutluluğun serpintilerini buğulu gözlerle, sürekli olarak hep çocukluğunda arar.

«Çocukluğum», **«Nasıl Anmazsın»**, **«Yağmurlu Bir Günde»**, katı ve acımasız yaşam koşullarından kaçıp, çocukluğun mutluluk dolu günlerine sığınma özlemini dile getiren şiirlerdir.

«İyi İnsanlar» da, çocuk belleğinde yer eden, silinmez izler bırakan kişileri anmak, onların sevgileriyle dolu havayı yeniden yaşamak şiirin tüm dizelerine sinmiştir.

Sevgi bütünlüğünü geliştirip oluşturmada çocuğun ailedeki değer ve yeri **«Çocuk Gülüşleri»**, **«Artık Günlerimiz»** örneklerinde belirlenmiştir.

«Eski Resimler», geçmiş günlere, geride kalan yıllara duyulan özlemlerin sızısıdır yine...

«Çocuklar Bakıyorlar» da, İkinci Dünya Savaşı nın beslenme yönünden bakımsız, güçsüz çocukları karşısındaki çaresizliğimiz acı ile vurgulanır.

«**Patik Yap Kunduracı**», çocuk sevgisini en içten dile getiren dizelerle örülmüştür. Dünya şiirinde bile benzerine az rastlanan özentisiz bir anlatımın derinliği karşısında duraklarız birden. Ozan, «**Gök ekin gibi biçilen**» ölümler karşısında öylesine duyguludur :

«Tabutçu, ölçünü büyük tut, büyük!
Çocukların öldüğünü istemem...»

Cahit Sıtkı Tarancı : Robenson, 1940 kuşağının yalnızlık ve bunalımına ışık tutan bir simge gibidir. İkinci Dünya Savaşı ve sonrasının kargaşa dolu havasında, özgürlüklerin kısıtlandığı, ekonomik koşulların ağırlaştığı bir ortamda, bir adaya kaçışın özlemini sanatçılar yaşarlar. Cocuksu duyguların duruluğu içinde Cahit Sıtkı bu özlemlerini «**Robenson**» şiirinde dile getirir.

«**Çocuk Bahçesinde Gezerken**», «**Öyle Dalmışım Ki**», «**Çocukluk**» şiirleri, günlük yaşamın katılıklarından kaçıp, çocukluğun esenliğine koşmak ve mutluluğu orada aramak ile doludur.

«**Bugün Cuma**» şiiri, sevecen bir büyükanneyi anımsayışla başlar. Savruk bir yaşantının üzücü ortamından, çocukluğun koruyucu limanına sığınarak kurtulacağı avuntusunu yaşar ozan... Ortak bir yazgıyı bölüştükleri Ziya Osman Saba'da da aynı özlemin görülmesi bir rastlantı olmasa gerektir.

«**Gençlik Böyledir İşte**», öğütsel havadan uzak yitirilen bir gençliğe duyulan özlemler sızısıdır. Ozan, zamanında değerlendirilemeyen geçmiş günlere ilişkin acılı hayıflanmasını dizelerinde ustalıkla sıralar...

Rıfat Ilgaz : Öğretmen ve baba yaklaşımıyla çocuğa seslenir. Ilgaz'ın şiirlerinde de öğütler vardır. Ne var ki, bu öğütlerde duygusallıktan uzak katı gerçekler göze çarpar

İkinci Dünya Savaşı'nın ekonomik bunalımlarla dolu döneminde, kıt kanaat geçinen, dar koşullarda yaşayan mahalle ve okul kesimindeki çocuğun görüntüleri çok dikkatli gözlemlerle sergilenmiştir.

Öğretmenin görev düşselliği ile, yoksul, yoksun öğrenci kitlesinin içinde bulunduğu acı gerçekler arasındaki çelişki, «**Çocuklarım**» şiirinde ustalıkla vurgulanmıştır.

«**Remzi**» de, İkinci Dünya Savaşı'nın bunalımlı günlerine tanık olanların değerlendireceği acılar ve üzüntüler vardır : Karneyle verilen yiyecekler, karaborsa, kalay, çivi yokluğu v.b... Kirli bir denizde altın bir şamandıra gibi parlar küçük «**Remzi**» nin kişiliği...

«**Oğlum**» şiirinde kendi çocukluğu ile bir karşılaştırmaya girer. Kasaba çocuğunun doğadaki mutluluğu ile, büyük kent çocuğunun yalnızlık içindeki çaresizliğini gerçeklerin ışığında karşımıza çıkarır. Çalışan ana-baba çocuğunun çektiği ezlyetleri, örgütsüz toplumun aile bireylerine yansıyan çilelerini haklı bir hırçınlıkla dile getirir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu : Oğluna seslenen şiirlerinde doğa sevgisi, bir ressam gözleminin ince ayrıntıları ile bezenmiştir.

«**Oğlum Mehmed'e Ağaçlarımızı Takdim Ederim**» şiirinde ağaçlar, kuru ve didaktik havadan uzak coşkulu bir anlatımla güzelleşir.

«**Kiraz Ayı Geliyor**», bir renk çağlayanı, bir gökkuşağının allı, yeşilli, turuncu ışık demeti gibidir. Doğayı sevgi ile kucaklayan ozanın gözlerindeki yaşama sevinci bu şiirde buram buram tüter.

«**Biz de**», anılarda kalan çocukluğun özlemleriyle doludur. Yaşam sorumluluğundan uzak, küçük sevinçlerde mutluluğun tadıldığı o günleri arayışlar şiirin dokusunu oluşturur.

Orhan Veli Kanık : Çocukların defterlerine yapıştırdığı silik kâğıt çıkartmalar vardır. «**Masal**» şiirinde, anıların soluk görüntüleri birden biçimlenir ve gözlerimizde canlanıp renklenir sanki...

«**Ağacım**», alışılan şiir geleneğinin ciddiyetini yıkan örneklerden biridir. Daha önceki ozanlarımızda rastlanmayan espri ile örülü yepyeni bir anlatım bu dizelerde görülür.

«**Rüya**», çocuk dünyasını değerlendirmede basmakalıp görüşlerden sıyrılışın şiiridir.

Günlük konuşmayı ve halk dilini şiire aktarıştaki ustalığı, bir çocuk ağzından «**Bayram**» da kanıtlanır.

Alfabe yapraklarına bir çocuğun çizdiği resimler, onu düş dünyasının engin ufuklarına «**Gemilerim**» şiirinde götürür.

«**La Fontaine Masalları**» çevirisi, «**Nasrettin Hoca Hikâyeleri**», Türkçeyi işleyişteki titizlik ve ustalığını belgeleyen başarılı örneklerdir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca : Çocuğu anlatan duygularında değişik ve çok yönlü bir derinlikle karşımıza çıkar.

Onun şiirlerinde renkli görüntüler ve sevimli çizgiler içindeki «**Dağlarca Çocukları**» dizi dizi gözlerimiz önünde sıralanır. Baba ocağındaki ablası, kendisi ve sonra yeryüzü güzelliğine dağılan tüm ülkelerin çocukları, büyük bir albümün sayfalarından bize gülümserler.

«**Ağır Hasta**» şiirinde kuru betimleme, yerini, duyarlı bir anlatıma bırakmıştır.

«Hastayım ama ne kadar güzel
Gidiyor yüzer gibi, vücudumun bir yeri.»

Okula ilk başlanılan günü, yılların sisli yığınları arasında yitip giden o unutulmaz anıyı, gün ışığına çıkarabilmek

için güçlu sanatçı belleği gereklidir. Dağlarca da okul numarasını öğrendiği o mutlu günü «86» adlı şiirinde ölümsüzleştirir.

Babasının Kur'an okuduğu gecelere ilişkin gözlemler, ayrıntı güzellikleri ile «**Siyah ve Karanlık**» tadır.

«**Meçhul Çocukların Elişi Vazifesi**» adlı şiirinde, çocukluk düşleri arasında babası, annesi, ablası ve kendisi ile ilgili çevreyi anlatırken ozanlığının doruğuna yükselir. Ve yıllar sonra babasının ölümü ile o elişi kâğıtlarındaki anı bağıntısı büyük bir öykünün sarsıcı derinliğine götürür kişiyi...

«**Yeryüzü Çocukları**» nda Dağlarca, sevgi dağıtımını sınır tanımaz bir ufuk zenginliğiyle cömertçe dünyaya serpeler. Azerbaycan, Endonezya, Hollanda, Cezayir, Bohemya, Zambiya, Birmanya, Paraguay, Habeşistan, İrlanda, Vietnam, İsviçre, Ürdün, Irak v.b. ülkelerin çocuklarına seslenir.

«**Habeşistanlının Boyalı Yüreği**» nde Fransız, İngiliz, Alman çocuklarına olan sevgisini kara çocuk, ak duygularla şöyle dile getirir :

«Yüzüm karaysa ne çıkar Habeşistan'da
Seviyorum işte onları
İçim hepsinden daha aydınlık daha çocuk.»

Oktay Rifat : «**Polonya Çocukları**» nda çocuk eğitimindeki korkutucu ögelerin gülünçlüğünü, «Uçaklar» da savaş karşısındaki çocuğun en saf duygularını görürüz.

«**Su Gibi Geçen Günler**» de çocuğun beşikten başlayan ve yetişkinlik süresini kapsayan zaman hızı içindeki serüvenini buluruz.

«**Farelerle İnsanlar**», kapana kıstırılan bir fare karşısında ozanın ince alaylarla dolu bir söyleşisidir. Sözcükler,

yüzeysellikten ötede bir anlam derinliği taşır. Gülmece ögesi, dizelerin tümünde ustalıkla eritilmiştir

Bayat leblebiden tozlu pestile, midye, istakoz, çingene palamutundan kuzuya ve değirmencinin öğüttüğü una değin hepsi «**Çocuğun Dişleri**» içindir. Şiirdeki soru da, hangi çocuğun yararlanacağı noktasındadır!

«**Son Söz**» şiirinde çocuk yoktur. Yaşam sevincini küçük serpintilerde arayan kişinin mutluluk duygularını Oktay Rifat, her çocuğun anlaması gereken öğütler dizisi biçiminde sıralar.

«**Kaybolan Çocuk**» da, ana sıcaklığında uyumaya çalışan çocuğun bir anlık korku dolu düşleri, bilinç altında yerleşen ürküntüleri yalın görüntüler içinde işlenmiştir.

«**Ozan, Kız ve Kuş**» da, kış güneşinde kanaryanın ötüşüyle odada açan sarı kır çiçeklerini toplamak isteyen küçük kız ve onu gülümseyen gözlerle izleyen ozan, şiirin özünü oluşturur. Bu dizeler, bir ozana göre sezgi inceliklerinin neler olabileceğini simgeleyen yepyeni anlatım güzelliklerldir.

Melih Cevdet Anday : Çok kolay yazıldığı sanısını veren kimi şiirler vardır. Okundukça düşündüren örneklerdir onlar. Uzatmalı konuşma yığınları arasında anlamlı bir bakış, ince bir espri nasıl yepyeni bir soluksa, gereksizden arınan şiir de öylesine etkilidir. «**Yolculuk Şiirlerinden**» ve «**Serçe**» bu türdendir.

«**Bir İlkbahar Şiirine Başlangıç**», güzel bir havada anlamsız ders terimlerinden bunalan bir öğrencinin doğada özgürlüğü arama özlemidir.

«**Hayvanat Bahçesi - Kuşlar Bölümü**», ilkel kuş betimlerinden sonraki Türk şiirinde, varılan yeni bir aşamanın örneğidir. Bir söyleşi güzelliği içinde gelişen şiir, anılardan

artık silinen İstanbul çevrelerini anımsayışlarla, yakın tarihın ince bir kesitini verir. Halk deyimleri, şiirin bütününe gülümseme ögeleri olarak ustalıkla serpilmiştir.

«**Akıncı Ruhlar Yahut Çalışan Kazanır**» şiiri, kimi kişilerin büyüksü öğütlerle çevresine egemen olma eğilimlerini vurgulayan bir yergidir.

Behçet Necatigil : Aile içindeki çocuğun önem ve değeri, çocuğun düş dünyasına dikkatle yaklaşım, kendi çocukluk dönemi ile karşılaştırma, kısıtlı ekonomik ölçülere karşın ana-babanın özverisi, öğretmenlik deneylerinin büyük birikimlerine dayalı incelik dolu gözlemler, Necatigil'in bu alandaki şiirlerinin dokusunu oluşturur.

«**Mavi Işık**» çocuğun ailedeki değerini simgeleyen bir ışık demeti gibidir.

«**Çay**» şiiri, bir tiyatrodur sanki... Özentisiz dekorların çevrelediği bir sahnede o küçük çocuk, anne, yaşlı bakkal, ispirto şişesi, gaz ocağı, katıksız ekmek, sıcak çay gözlerimiz önünde sergilenir. Şiir, kısacık çizgilerde derin soluğunu yüzümüze üfler.

«**Evcik**», evcilik oynayan Ayşe'nin düş dünyasına dikkat ve sabır dolu gözlemlerle yaklaşımın şiiridir. Cocuğu anlatan, ama, «**çocuksu olmayan şiir**» dir bu!..

«**Çocuklar**», «**Hesaplar**» dar ekonomik ölçülerdeki ana-babaların katlandıkları özveriyi çiğ gerçeklere başvurmadan, «trajik» e düşmeden dile getirişin güzel örnekleridir.

«**Resim**» ve «**Tahta, Kürsü, Çocuklar**», Necatigil'in öğretmenlik günlerindeki gözlemlerinin duygulu iki kesitidir. Sınıfta bir Atatürk resminden esinlenerek anlatımda böylesine yoğunluk ve duruluğa ulaşabilmek kolay olmasa gerek. Ancak şiirin öz kaynağını sezen ozanlara özgü bir ustalıkla bu gerçekleşebilir...

Cahit Külebi : «**Çocuklar**» şiirinde yirminci yüzyılın savaş yangınlarını bilen bir ozanın çocuğa sevgi dolu yaklaşımını buluruz. Çocuğun gelişme ve güçlenmesi özlemleri bir baba yüreği duyarlığı ile o dizelerde görülür.

«**Kuşun Hikâyesi**» nde acımasız insanoğlu kıyıcılığının çocuk döneminde filizlenip boy attığı, en özentisiz sözcüklerle vurgulanır.

Tozlu bir Anadolu kasabasının anıları arasındaki çocuk aşkı ve sonraki karşılaşma «**Esma'nın Hikâyesi**» nde ustalıkla eritilmiştir.

«**Zerdali Ağacı**» nda güzel havalara aldanıp çiçek açışın nasıl büyük bir yanılgı olacağını, arınmış bir sadelik içinde ozan dile getirir.

Özgürlük gibi kutsal bir amaç uğrunda döğüşmeye gelenlere verilen selâmla, «**Uçak Yolculuğu**» şiiri çocuksu duygulardan uzaklaşır.

İkinci Dünya Savaşı sıralarında çalışan bir ananın çocuğu olarak doğar «Mehmet Ali» ... Çekilen sıkıntılar, yaşanılan ekonomik bunalımlar «**Mehmet Ali**» şiirinde yalın bir anlatımla işlenmiştir.

«**Masaldaki Çocuk**» da çocuk korkuları, kısa ve öz dizelerin derinliğine serpilmiştir.

«**Farenin Ölümü**» nde, Oktay Rifat'daki fareye yönelik gülmece ögesi yerini acıma ve sevgi duygusuna bırakmıştır. Daha önceki ozanlarımızda görülen hayvan betimlemesindeki dar ve donuk çerçeveden uzaklaşılmış, en sıradan konuda bile şiirsel incelik özlü bir biçimde tüm dizelere sindirilmiştir.

Ceyhun Atuf Kansu : Kansu'nun çocuğa ilişkin ilk şiirleri, kendi çocukluğunun düş dünyasına yöneliktir. «**Anne**» si bu dönem şiirlerinde odak noktasıdır.

«**Bayram**» da, çocukluğunun unutulmaz günleri bir albümün sayfalarındaki renkli fotoğraflar gibidir.

«**Dünya Çocukları**» nda, kardeşlik, barış, sevgi ve mutluluk özlemleri dile gelir.

«**Kızamuk Ağıdı**» 1950 yılından bu yana, köy çocukları için yazılmış en büyük ağıttır. Anadolu'nun bağrındaki yoksul, bakımsız, ilgiden yoksun, karanlıktaki çocuğa yöneltilen güçlü bir ışıldağı andırır bu şiir. Hekim gözüyle acı gerçekleri sergilerken, ülkemiz aydınlarını en haklı biçimde suçlar.

«**Çocuklar**» da, Anadolu çocuklarını doğa görüntüsü içindeki sevimli çizgileriyle gözlerimizde canlandırır.

«**Kızım Bahar'ın Boyama Kitabı**» nda, çocuk gözüyle düş güzelliklerinin değerlendirmesini yaparken, duygulu anlatımın doruğuna yücelir. Pembe midilliler, turuncu karıncalar, buzağılarla dolu bir çocuk evreninin kapılarından gireriz :

«Çocukluk gemisinin peşi sıra derin sularda,
Dağılıyor köpükleri en güzel düşlerin.»

Necati Cumalı : Urladaki çocukluğunun aydınlık günlerinden süzülüp, «**İstanbul'un Serseri Çocukları**» na yönelen gözlemlerinde çevrenin horladığı bu sur dibi çocuklarını sevgi ve hoşgörü dolu gözlerle kucaklar.

«**Gencecik**» ile «**Gezgin Satıcı Kızın Ezgisi**», kısacık dizelerde üzüntü ögesinin abartıya yönelmeden vurgulanış ustalığını kanıtlayan örneklerdir.

Politik ve sosyal olayların bunalımlı açmazlarındaki kişi, bir ruh sığınağı serinliğini çocuğun saf ve umut dolu evreninde bulur. Bu duyguyu Cumalı, en anlamlı bir biçimde «**Oy**» şiirinde dile getirir.

Tahsin Saraç : Dış ülkelerdeki Türk çocuklarına adanan «**Türkiye**» şiirinde sözcükler, yurt sevgisinin sıcak özlemiyle tütmektedir. Değişik doğa gözlemlerinin güzelliği bu sevginin özündedir.

«**Ana Öğüdü**», kuru ve sıkıcı öğüt donukluğundan gerçek şiirin nasıl uzaklaşacağını kanıtlayan bir örnektir. Kalıpsal öğüt havasında bile şiir, yüzeysellikten kurtulur.

«**Çocuklar Kardeş Oldu mu**», çocukların birbirine barış ve sevgiyle yaklaşmasını simgeleyen bir şiirdir. Yurt ölçülerinden evrensel boyutlara uzanan bu kardeşlik özlemi, dikkatle dizelere sindirilmiştir.

İsmail Uyaroğlu : İşçinin çalışma yaşamındaki güç koşulları ile, çocuğun sevgiden yoksun öğrenciliği arasındaki benzerlik, «**Çocuk ve İşçiler**» de dile getirilmiştir. Çağdışı eğitimin kökenindeki korkutucu ögelerin gereksizliği en duru bir anlatım içinde verilmiştir.

Eşya, çocuk gözünde okşanıp sevilen düşsel bir nesne olmaktan çıkmıştır. «**Çocuk ve Masa**» şiirinde olduğu gibi, eşyalar artık süslü görünümleriyle değil, aile bireylerine hizmetleriyle bir değer taşımaktadır.

«**Çocuk ve Rüya**» da, özlemler, düşler, özenmeler, gerçeklerin göz kamaştıran ışıkları ile vurgulanmıştır.

«**Çocuk ve Okul 2**» şiiri, öğütte değişik bir aşamaya varışın ustalığını simgeler. Öğüt, bireysellikten ötede, sosyal bir içerikle ülke gerçeklerine yöneltilmiştir.

TEVFİK FİKRET

(1867 - 1915)

1867'de İstanbul'da doğdu. Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Galatasaray ve Robert Kolej'de Türkçe öğretmenliği yaptı.

1895'te Servet-i Fünûn dergisinin başına getirilince yeni bir edebiyat görüşünü benimseyen genç sanatçıları çevresine topladı. 1908'de Hüseyin Cahit'le Tanin gazetesini çıkardı.

Türk şiirine biçim ve öz yönünden birçok yenilikler kazandırdı. Toplum dertlerini baskılı bir yönetime karşın yürekliliikle dile getirdi.

Şiirlerini, Rübâb-ı Şikeste (1900), Halûk'un Defteri (1911), Şermin (1914) adlı kitaplarında topladı.

1915 yılında İstanbul'da öldü.

SİYAH BACI

Benim siyah bir bacım var:
Adı Leylâ,
Gözü şehlâ...

Kollarında, ellerinde
Saçlarının tellerinde
Pullar, inciler parıldar.
Dilber bacı,
Amber bacı

Yatayım, akşam olsun da,
Siyah bacımın koynunda.
Akşam gelir, sabah gider,
Amber bacı,
Dilber bacı.

Bilmem gündüz nerelerde,
Hangi dağlar, derelerde
Gizli gizli seyran eder.
Gözü şehlâ,
Adı Leylâ.

Yatayım, akşam olsun da,
Dilber bacımın koynunda.
Siyah bacım süse mecbur,
Adı Leylâ,
Gözü şehlâ.

Bazı akşam bir ay iğne
Revnâk verir kâkülüne,
O zaman pek mağrur olur.
Amber bacı,
Dilber bacı.

Yatayım, akşam olsun da,
Amber bacımın koynunda.
Bacımı pek seviyorum.
Dilber bacı,
Amber bacı.

Bana şimdi rahat haram,
Bacımın koynunda akşam
Fakat rahatça uyurum.
Adı Leylâ,
Gözü şehlâ.

Yatayım, akşam olsun da,
Siyah bacımın koynunda.

PAPATYA

Bahar olsun da seyredin
Nasıl süsler bayırları,
Zümrüt gibi çayırları
Yüze gülen o nazenin
Gelin yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar.

Tarlalarda hoşa giden
Sarı, turuncu, pembe, mor
Birçok dilber çiçek olur,
Bence dilberdir hepsinden
Güler yüzlü papatyalar
Altın gözlü papatyalar.

Yaprakları kıvır kıvır;
O da ayrı bir güzellik.
Boy, bos, boyun ipincecik,
Hem güzel, hem de nazlıdır
Gelin yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar.

Rüzgâr eser: kâh o yana,
Kâh bu yana, hep beraber,
Dalga dalga eğilirler,
Ferah verirler insana
Güler yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar.

KUŞLARLA

Kuşlar uçar,
Ben koşarım;

Onların kanatları var,
Benim kanadım kollarım.
Kuşlar kanadını çırpar,
Ben de kolumu sallarım...
Uçun kuşlar, uçun kuşlar,
Hepinizle yarışım var.

Uçtu kuşlar,
Ben de koştum,

Koştum yarı yola kadar
Ta önüme bir uçurum
Çıktı, orda kaldım nâçar.
Yok, çekemem öyle kurum!
İsterseniz, haydi tekrar
Yarışırız... Uçun kuşlar.

ÖKSÜZ

«Her gün mektebe gelirken
«Kulübesinin önünden
«Geçtiğiniz fakir kadın
«Pek hastadır; belki yarın
«Çocuğu öksüz kalacak;
«Bilmem, onu kim alacak.
«Onlar için
«Dua edin!»
— Bugün derste hoca fendi
Bize bunları söyledi.
Kuzum anne, öksüz nedir?
— Öksüz, öksüz... âh! Sen de bir
Yarım öksüz değil misin?
Büyüdün de onun için
Söylüyorum : güzel ninen
Kaç yıl oldu bu âlemden
Çekileli... ben halanım;
Vâkıâ ben de ananım.

Baban asker, uzak yerde;
Kim bilir, hangi çöllerde
Sayıklıyor şimdi seni!
Görmedin nineciğini;
Sen dünyaya geldiğin gün
O dünyadan gitti, küskün.
— Ben onu hiç bilmiyorum.
— Evet, bilemezsin, yavrum,
Görmedin ki... yalnız bilsem,
Size benzer miydi ninem?
— Hayır, benzemezdi, fakat
Biz sana benzeriz, şefkat;
Ökzüsüz ben de, baban da.
Bil ki evlâdım, cihanda
Yarım öksüzler pek çoktur,
Öyle olmayan hiç yoktur;
Bil de teselli bul biraz.
Hayır, birlikte yaşamaz
Kimsenin ana babası.
Vatan, öksüzler anası
Yaşatırsak; bir o yaşar...
Yaşasın tâ haşre kadar!

KÖR İLE KÖTÜRÜM

— Bak arkadaş, ne ben sağlam
Bir adamım... — Ne ben tamam
Bir insanım. — Ben kötürüm,
— Ben de körüm;
Hem anadan doğma körüm,
— Ben de kırk yıl kötürüm;
Değil iki adım atmak,
Ayağa kalkamam hatta.
— Ya ben? Değil görmek, bana
Kirpiğimi kıpırdatmak
Bile nasip olmamıştır.
— Böyle yaşamak pek ağır
Bir yük, şundan kurtulaydım!
— Ben de günlerimi saydım,
Bitip tükenmedi gitti.
Dünyaya geldiğin gibi
Gitmek de elinde değil.

— Çekmek kolay, ölmek müşkül!
— Neyse, kısmet, çekeceğiz.
Ben düşündüm ki ikimiz
Tam bir insan olmak için
Her şeye malikiz : Senin
Kuvvetli bacakların var.
Benim gözlerim de bakar.
Ben senin gözün olurum,
Gecen, gündüzün olurum.
— Ben de sana bacak, ayak.
— Öyleyse hiç düşünme, kalk;
Senin için
Ben bakarım ve görürüm.
— Ben de seni istediğin
Yere alır, götürürüm.
Böyle işte :
İki mihnet birleşince
Bir teselli hâsıl olur,
Mihnetliler de kurtulur.

KÜÇÜK ASKER

Vatan için çeker emek
Herkes; bu borcu herkesin,
Vatan demek ninen demek,
Sen nineni sevmez misin?
Küçük asker, küçük asker,
Vatan senden şefkat ister.

Vatan senden hayat umar,
Sen yaşarsan o canlanır,
Vatan için ölmek de var,
Fakat borcun yaşamaktır.
Küçük asker, küçük asker,
Vatan senden kuvvet ister.

Küçük asker, dinle bunu :
Sakın boşa silâh atma;
Kılıcını, kurşununu
Haksızlığa karşı sakla.
Küçük asker, küçük asker,
Hak da senden kuvvet ister.

ALİ EKREM BOLAYIR

(1867 - 1937)

1867'de İstanbul'da doğdu. Namık Kemal'in oğludur. Özel öğrenim görmüştür.

II. Abdülhamit zamanında mabeyn kâtipliği görevinde uzun süre bulunmuştur.

Servet-i Fünûn topluluğunun ikinci derecedeki ozanlarındandır.

Şiir kitapları : Zılâl-i İlham (1909), Çocuk Şiirleri (1917), Ordunun Defteri (1918), Şiir Demeti (1924) vb...

1937 yılında İstanbul'da ölmüştür.

SAAT

Tık tık tık tık.. saatim vuruyor.
Her vurdukça yüreğim duruyor :
Ya kırılırsa kim alır yerine?
Bin iğne batıp güzel ellerine
Annem bunu üç yılda kazandı,
Bunu almazsa ölürüm sandı!
O kadar hevesim vardı... Tık tık!
Oh! Annemi hiç üzmem artık :
Dikişimi dikerim, biçkimi biçerim,
Resmimi yaparım, ilâcımı içerim.
Köy kızlarına müjdeler olsun,
Altın saatim var benim,altın!

Hah hah hah hah!.. Kıskanacaklar,
Bunu bir iğreti mal sanacaklar.
Kıskansınlar annem aldı,
Alacak bir de bilezik kaldı...
Yok isteyemem anneciğimden :
O kadar arsız köylü müyüm ben?
Saatim yetişir, parlak saatim,
Mini mini, süslü, şakrak saatim!
Tık tık tık tık.. Ne güzel sedâ,
Her vuruşunda bir başka edâ!
Gel koynuma gel, yavrucuğum sen,
Çok ayrıldım artık senden;
Sensiz yüreğim vuramaz böyle,
Gel gel de ona sözler söyle.
Dostum, meleğim güzelim sensin,
Dünyada benim emelim sensin;

— Azıcık işten nefes aldıkça,
Gündüzleri işsiz kaldıkça —
Kapağını açarım bakarım yüzüme,
Camını silerim sürerim gözüme.
Geceleri asla ayrılamam ben
Bülbül gibi şakrak saatimden.
Her uyandıkça sapını kurarım,
Kulağıma tutarım, derdini sorarım.
Yastığımın altından öter de
Uyanır benden önce seherde.
Yok başka benim gönlüm için yâr,
Bir anneciğim, bir saatim var...

* *

Zavallı kız gülerek böyle beş altı sene
Bütün o saate vakf eyledi saâdetini.
Fakat ecel erişince fakir annesine,
Cenâze defni için gitti sattı saatini!

TARLA KUŞU

Tarla kuşu ne güzeldir;
Bulutlardan süzülmüş bir
Nur topudur, sanki seher
Kurşuni göğsünde güler;
Siyah inci başcağızı,
Kanadı elmas yağızı;
Kırlangıca biraz benzer,
Seke seke çıkar gezer;
Atlar, atlar.., yine durur,
Uzun kuyruk yere vurur.
Tarla kuşu, tarla kuşu,
Benden evvel sen yokuşu
Çıkıverdin, tepecikten
Gözlerini süzerek sen
Bana öyle bir baktın ki
Mini mini ruhundaki
Mâna düştü canevime,
Sakın bütün bütün gitme!

MEHMET ÂKİF ERSOY

(1873 - 1936)

1873'te İstanbul'da doğdu. Yüksek öğrenimini Baytar Mektebi'nde yaptı. Mesleğiyle ilgili çeşitli görevlerde bulundu. Birinci Büyük Millet Meclisi'ne Burdur'dan milletvekili seçildi (1920 - 1923). 1921 yılında İstiklâl Marşı'nı yazdı.

Şiirlerinde aruz veznini büyük bir ustalıkla kullandı. Toplumsal sorunları, gözlem ayrıntılarının incelikleri içinde dile getirdi. Vatan konularını ele aldığı manzumeleri ile ün yaptı.

Şiirlerini, «Safahat» adı altında yedi ciltte topladı (1911 - 1933).

1936'da İstanbul'da öldü.

KÜFE

Beş on gün oldu ki, mu'tâda[1] inkıyâd[2] ile ben
Sabahleyin çıkıvermiştim evden erkenden.
Bizim mahalle de İstanbul'un kenârı demek:
Sokaklarında gezilmez ki yüzme bilmeyerek!
Adım başında derin bir buhayre[3] dalgalanır,
Sular karardı mı, artık gelen gelir dayanır!
Bir elde olmalı kandil[4], bir elde İskandil[5],
Selâmetin[6] yolu insan için bu, başka değil!
Elimde bir koca değnek, onunla yoklayarak,
Önüm adaysa, basıp, yok, denizse atlayarak,
— Ayakta durmaya elbirliğiyle gayret eden,
Lisân-ı hâl[7] ile ammâ rükûa[8] niyyet eden —
O sâl- hûrde[9], harâb evlerin saçaklarına
Sığınmış öyle giderken, hemen ayaklarına
Delîlimin[10] koca bir şey takıldı... Baktım ki:
Genişçe bir küfe yatmakta, hem epey eski.
Bu bir hamal küfesiymiş... «Aceb kimin?» derken,
On üç yaşında kadar bir çocuk gelip öteden,

Gerildi, tekmeyi indirdi öyle bir, küfeye :
Teker meker küfe bîtâb (11) düştü tâ öteye.
— Benim babam senin altında öldü, sen hâlâ
Kurumla yat sokağın ortasında böyle daha!
O anda karşıki evden bir orta yaşlı kadın
Göründü : — Oh benim oğlum, gel etme kırma sakın!
Baban sekiz sene kullandı... Hem de derdi ki : «Çok
Uğurlu bir küfedir, kalmadım hemen yüksüz.»
Onunla besleyeceksin ananla kardeşini.
Bebek misin, daha öğrenmedin mi sen işini?
Dedim ki ben de : — Ayol dinle annenin sözünü!
Fakat çocuk bana haykırdı ekşitip yüzünü :
— Sakallı, yok mu işin? Git, cehennem ol şuradan!
Ne dırlanıp duruyorsun sabahleyin oradan?
Benim içim yanıyor : dağ kadar babam gitti...
— Baban yerinde adamdan ne istedin şimdi?
Adamcağız sana hâl dilince söylerken...
— Bırak hanım, o çocuktur, kusûra bakmam ben...
Adın nedir senin, oğlum?

— Hasan.
— Hasan dinle.

Zararlı sen çıkacaksın bütün bu hiddetle.
Benim de yandı içim anlayınca derdinizi...
Fakat, baban sana ısmarlayıp da gitti sizi.
O, bunca yıl çalışıp alnının teriyle seni
Nasıl büyüttü? Bugün, sen de kendi kardeşini
Yetim bırakmayarak besleyip büyütmelisin.
— Küfeyle öyle mi?

— Hay hay! Neden bu söz lâkin?

Kuzum, ayıp mı çalışmak, günâh mı yük taşımak?
Ayıp : dilencilik, işlerken el, yürürken ayak.
— Ne doğru söyledi! Öp oğlum amcanın elini...
— Unuttun öyle mi? Bayramda komşunun gelini :
«Hasan, dayım yatı mekteplerinde zâbittir ([12]);
Senin de zihnin açık... Söylemiş olsaydık bir...
Koyardı mektebe... Dur söyleyim, demişti hani?
Okutma sen de hamal yap bu yaşta şimdi beni!»
Söz anladım ki uzun, hem de pek uzun sürecek,
Benimse vardı o gün birçok işlerim görecek;
Bıraktım onları, saptım yokuşlu bir yoldan.
Ne oldu şimdi aceb ([13]), kim bilir, zavallı Hasan?

(1) Mu'tâd : alışılmış

(2) İnkıyâd : boyun eğme, uyma

(3) Buhayre : denizcik, göl

(4) Kandil : içinde sıvı yağ ile fitil bulunan bir kaptan oluşan aydınlatma aracı

(5) İskandil : denizin derinliğini ölçme ve bu işte kullanılan araç

(6) Selâmet : esenlik

(7) Lisân-ı hâl : hal dili, bir kimsenin yüz anlamından, davranışından anlaşılan şey

(8) Rükû : beli bükerek öne doğru eğilme

(9) Sâl-hûrde : çok yaşlı

(10) Delîl : yol gösteren, kılavuz

(11) Bîtâb : güçsüz, takatsiz

(12) Zâbit : subay

(13) Aceb : acaba

İBRAHİM ALÂADDİN GÖVSA

(1889 - 1949)

1889'da İstanbul'da doğdu. Mekteb-i Hukuk'u bitirdi. İsviçre'de psikoloji ve pedagoji öğrenimi gördü. Öğretmenlik, müdürlük yaptı. Sinop ve İstanbul'dan milletvekili oldu.

Mizah hikâyeleri, fıkralar da yazdı. «Meşhur Adamlar Ansiklopedisi» (1933 - 1938) yayınlandığı dönemde önemli bir boşluğu doldurmuştu.

Şiir kitapları : Çocuk Şiirleri (1910), Çanakkale İzleri (1936), Acılar (1941)...

1949'da Ankara'da öldü.

VATAN

Bir gün gelir başka yerler gezersen,
Gönlünde bir yabancılık sezersen,
Annesinden ayrı düşen bir yavru
Gibi sızlar küçük kalbin; işte bu
Vatan sevdasıdır. Bu söze inan:
Hepimizin annesidir bu vatan.

Uzaklardan dönüyorken vatana
Rüzgâr bir hoş koku getirir sana,
Dalgaların lisanından anlarsın;
İstersin ki gemi uçsun, yaklaşsın.
Bir minare gözükürken, sislerden,
Kalbin taşar içindeki hislerden,

Mavi gokler, yeşıl yerler, şehirler,
Bize şarkı fısıldayan nehirler,
Uyan diye uğuldayan korular...
Düşün yavrum bu yerlerde neler var?
İşte senin bu mübârek memleket;
Annen gibi onu sev de hizmet et.

Bir fena söz işitirsen iyi bil;
Beğenmiyen bizi Osmanlı değil;
Bir yabancı gelir seni kandırır,
Eğer derse bu memleket fenadır,
Darıl yavrum, onu sakın söyletme,
Toprağını hainlere çiğnetme!

DENİZLER

Yazın deniz pek usludur,
Gürültü etmeden durur.
Gelinlerin etekleri
Gibi durur akan yeri
Küçük, sevimli dalgalar
Kenarlara neler sorar...
Havada gizli anneler
Yavaşça sanki «ninni» der.
Çağıltısız, iniltisiz
Mışıl mışıl uyur deniz.
Fakat kışın o saldırır,
Bütün kenarı hırpalar,
Boğar nice kayıkçılar,
Hayat işte böyledir,
Bizimle her şey eğlenir.
Deniz gibidir ömrümüz
Geçer mi hiç gürültüsüz?
Bugün sefalı olsa da,
Yarın kederli mutlaka.
Güvenme talihe sakın;
Bilir misin ne var yarın?

ANNE SEVGİSİ

Bir annenin iki yavrusu varmış,
En küçüğü beş yaşında kadarmış.
Bir gün anne küçüğünü severken
Çocuk demiş:
— Güzel anne seni ben
Ne kadar çok sevdiğimi bilmezsin,
Belki beni sen o kadar sevmezsin.
— Neden oğlum?
— Çünkü yavrun ikidir...
Senin gönlün iki aşk ile çarpar,
Benim yalnız bir sevgili annem var.

KELEBEK

Sabahki tatlı rüzgârın
Budur çiçekli bir eşi;
Veyâ o yavru kuşların
Küçük, sevimli kardeşi.

Beyaz, yeşil, siyah, sarı
O incecik kanatları;
Çimende bir menekşeye
Açar ipekli şemsiye.

Güneş doğar, ziyâsına
Biner, gezer semâları;
Sefâ katar sefâsına;
Yazın ılık havaları.

İpekli, pembe, mor, sarı
O şık, güzel kanatları;
Konunca benziyor yere
Küçük küçük meleklere.

Bu ince hisli yavrucuk,
Dokunmayın, ki nazlıdır;
Sizin gibi bu da çocuk;
Yazık değil mi sarsılır?

Nakışlı, süslü, mor, sarı
O incecik kanatları
Dokunsanız erir, söner;
Kalır avuçta gölgeler...

HASAN ÂLİ YÜCEL

(1897 - 1961)

1897'de İstanbul'da doğdu. Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Öğretmenlik, genel müdürlük ve sekiz yıla yakın Millî Eğitim Bakanlığı yaptı (1938 - 1946).

Köy Enstitülerinin kurulması ve dünya klâsiklerinin Türkçeye çevrilmesi gibi önemli atılımları ile Türk kültür yaşamına büyük katkılarda bulundu.

İnceleme, fıkra ve makale türlerinde de değerli yapıtları olan Yücel, şiirlerini, Dönen Ses (1933), Sizin İçin (Çocuk şiirleri) (1937), Dinle Benden (1960), Allah Bir (1961) adlı kitaplarında topladı.

1961 yılında İstanbul'da öldü. Mezarı Ankara'dadır.

SİZİN İÇİN

Düşünüp yazıyorum, sizin için,
Yazarak yaşıyorum, sizin için.

Sizde yaşar büyükler;
Bu emekler, bu yükler, sizin için.

Yok edin karanlığı,
Ay yıldızın ışığı, sizin için.

Sizi bekler Türk yurdu,
Bu donanma, bu ordu sizin için.

Milletin ümidi siz;
En yüce dileğimiz sizin için.

Bahtiyar olun artık,
Bizdeki bahtiyarlık, sizin için.

Ey sevgili çocuklar!
Yapılacak bir şey var sizin için :

Yüksek bir insan olmak :
Bu, hem ödev, hem de hak sizin için.

Ben de bir baba gibi
Söylettiğim bu kalbi sizin için;

Sizlere veriyorum;
Ülküme veriyorum.

AGAÇ ve SEN

Bir ağaç altındasın, her dalı binbir çiçek,
Gün gelip bu çiçekler sana yemiş verecek.

En yüksek dallarında, bunların olgunları;
Gözünü onlara dık, alçaklarından el çek.

İstiyorsan erişmek yüksekteki dallara
Vücutça kuvvetli ol, zekâca büyüyerek.

Yavrum, bunun çâresi okuyup öğrenmektir,
Yoksa hep boşa gider çektiğin bunca emek!

Bilgi en büyük kuvvet, yaşayıp yaşatmakta;
Fakat faydasız kalır temiz olmazsa yürek!

Sevmeye başla yavrum, ananın kucağında;
Vatana sevgin, bağın, her şeyden üstün gerek.

Kafanda bilgi dolu, yürekte sevgilerin,
Yürü, engel tanıma yolundan döndürecek.

Gözün yukarda olsun, gönlün yüceliklerde,
Başın dimdik, yüzün ak, alnın açık, gözün pek.

Yere düşen, kirlenen hiçbir şeye eğilme,
Şahin ol, yılan olma, sürünmektir eğilmek!

Her ülküye emekle, çalışmakla erilir,
Bahtiyarlık istersen ömür sür didinerek.

Yücel yavrum, Türklüğün her ümidi sendedir;
Vatan demek sen demek, sen demek vatan demek.

DENİZİN SESİ

— Japon denizlerinde izi bile
kalmayarak ölen büyükbabamın aziz hatırasına —

Dinle yavrum, dalgaların sesini
Üzgün üzgün çırpınırken,
İçli içli hıçkırırken,
Dikkat et, bak, göreceksin,
Kuş uçmayan enginlerde
Ataların gölgesini.
Karadeniz'le Akdeniz
Atlas'la, Hint Okyanusu;

Soğuk deniz, sıcak deniz
Yakın deniz, uzak deniz...
Hepsi sana anlatacak
Binlerce yıl önce gelen,
Düşmanları yakıp yenen
Denizci Türk erlerini.

Adları ne, mezarları nerededir?
Kimse bilmez yerlerini.
Hep o eski atalardır yetiştiren
Turgutları, Oruçları, Barbaros'u;
Baştan başa fethedenler Okyanusu...
Hayâlleri görünmede enginden
Ufuklarda kadirgalar, kalyonlardır gördüğün
Her bir dalga birer yaprak,
Kopup gelir tarihinden.
Öğün,

Destan gibi oku onu bağırarak;
Bütün dünya hatırlasın, Türk neymiş?
Onun özlü kudretine
Nice nice hükümdarlar baş eğmiş...
Uyan yavrum!
İnan yavrum
Milletine.
Bugün sen de öylesin.
Öyle ol ki
Yarınki
Türk çocuğu seni böyle söylesin.

NÂZIM HİKMET

(1902 - 1963)

1902 yılında Selânik'te doğdu. İstanbul'da Nişantaşı Numune Mektebi'nde ve Heybeliada Bahriye Mektebi'nde okudu. Deniz subayı çıktıktan sonra sağlık nedeniyle askerlikten ayrıldı. Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu'ya, kısa bir süre sonra da Rusya'ya gitti. Moskova Üniversitesi'nde ekonomi ve sosyoloji öğrenimi yaptı. İstanbul'a döndükten sonra çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı.

1938 yılında Harp Okulu'nda propaganda yaptığı suçlanmasıyla tutuklanıp 28 yıl hapse mahkûm oldu. 1950'de af yasasından yararlanarak özgürlüğüne kavuştu. 1951'de ülkeden ayrıldı. Önce Romanya'ya oradan da Rusya'ya geçti. Çeşitli ülkeleri dolaştı. 1963 yılında Moskova'da öldü.

Çok genç yaşta şiir yazmaya başladı. Önceleri aruz ve hece ölçüsüyle örnekler verdi. Moskova'ya ilk gidişinde Rus ozanı Mayakovskiy'nin etkisinde kalarak şiirinde biçim ve öz bakımından yeniliklere yöneldi. Yurda döndükten sonra Resimli Ay ve öteki dergilerde yayımlanan şiirleri aydın çevrelerde dikkat ve beğeni ile izlendi.

Sözcüklerin seçimindeki ustalık, düşlerindeki zenginlik, benzetmelerindeki şaşırtıcı güzellik nedeniyle şiirleri, yasaklandığı dönemlerde bile etkili gücünü toplumumuzda sürdürdü.

Hapishanede geçirdiği yılların duygulu ve gerçekçi gözlemleri, çeşitli çevrelerden tanıdığı kişilerin keskin çizgilerle belirlenmiş portreleri, gezi izlenimleri, yurt ve insan sevgisi, anılar, özlemler şiirlerinin öz dokusunu oluşturur.

Oyun, mektup türünde de yapıtları olan Nâzım Hikmet'in şiirleri birçok yabancı dillere çevrilmiştir.

Şiir kitapları: 835 satır (1929); Jokond ile Si-Ya-U (1930); Varan - 3 (1930); 1 + 1 = Bir (1930); Sesini Kaybeden Şehir (1931); Gece Gelen Telgraf (1932); Benerci Kendini Niçin Öldürdü (1932); Taranta Babu'ya Mektuplar (1935); Portreler (1935); Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı (1936); Saat 21 - 22 Şiirleri (1965); Kurtuluş Savaşı Destanı (1965); Dört Hapishaneden (1966); Rubailer (1966); Yeni Şiirler (1966); Memleketimden İnsan Manzaraları (beş cilt - 1966); Son Şiirleri (1970).

MERHABA ÇOCUKLAR

Nâzım, ne mutlu sana
cânü gönülden,
ferah ve emin,
«Merhaba» diyebildin.
Sene 940,
Aylardan temmuz.
Ayın ilk perşembesi günlerden.
Saat : 9.

Mektuplarınıza boyle mufassa tarih atın.
Oyle bir dünyada yaşıyoruz
ki, en kalın kitaptan çok yazısı var :
ayın, günün ve saatin.

Merhaba çocuklar.
Bir geniş
bir büyük «Merhaba» demek,

Sonra bitirmeden sözümü
yüzünüze bakıp gülerek
— kurnaz ve bahtiyar —
kırpmak gözümü...

Biz ne mükemmel dostlarız ki
kelimesiz ve yazısız
anlaşırız..

Merhaba çocuklar.
Merhaba cümleten...

MEMEDE SON MEKTUBUMDUR

Bir yandan cellâtlar girdi araya,
Bir yandan, oyun etti bana
bu mendebur yürek,

Nasıp olmayacak Memed'im yavrum,
seni bir daha görmek.

Biliyorum,

buğday başağı gibi delikanlı olacaksın,
ben de öyleydim gençliğimde,
kumral, ince, uzun;

gözlerin ananınkiler gibi kocaman,
bazen de bir parça bir tuhaf mahzun;
alnın alabildiğine aydınlık;
herhalde sesin de olacak
— berbattı benimkisi —

turküler döktüreceksin yanık mı yanık...
Konuşmasını da bileceksin
— ben de beceririm o işi
sinirlenmediğim zamanlar —

bal damlayacak dilinden.
Vay, Memet, kızların çekeceği var
senin elinden.

Müşküldür
babasız büyütmek erkek evlâdı.

Ananı üzme oğlum,
ben güldürmedim yüzünü,
sen güldür.

Anan,
ipek gibi kuvvetli, ipek gibi yumuşak;
anan,
nineliğinde bile güzel olacak
onu ilk gördüğüm günkü gibi,
Boğaziçi'nde,
on yedisinde,

ayışığı, günışığı, can eriği,
dünya güzeli.

Anan,
ayrıldık bir sabah,
buluşmak üzre,
buluşamadık.

Anan,
anaların en iyisi en akıllısı,
yüz yıl yaşar inşallah...

Ölmekten, oğlum korkmuyorum,
ama ne de olsa
iş arasında bazen
irkilip ansızın,

yahut yalnızlığında uyku öncesinin
günleri saymak biraz zor.

Dünyaya doymak olmuyor, Memet,
doymak olmuyor...

Dünyada kiracı gibi değil,
yazlığına gelmiş gibi de değil,
yaşa dünyada babanın eviymiş gibi.
Tohuma, toprağa, denize inan.
İnsana hepsinden önce.

Bulutu, makinayı, kitabı sev,
insanı hepsinden önce.

Kuruyan dalın
sönen yıldızın
sakat hayvanın
duy kederini,
hepsinden önce de insanın.

Sevindirsin seni cümlesi nimetlerin
sevindirsin seni karanlık ve aydınlık,
sevindirsin seni dört mevsim.
ama hepsinden önce insan sevindirsin seni.
Memet,
memleketler içinde bir şirin memlekettir
Türkiye,
bizim memleket,

insanı da,
su katılmamışı,
çalışkandır, ağırbaşlı, yiğittir,
ama dehşetli fakir.

. . . . . .
. . . . . .

Mehmet,
ben dilimden, türkülerimden,
tuzumdan, ekmeğimden uzakta,
anana hasret, sana hasret,
yoldaşlarıma, halkıma hasret öleceğim,
ama sürgünde değil,
gurbet ellerde değil,

öleceğim rüyalarımın memleketinde,
beyaz şehrinde en güzel günlerimin.
. . . . . .
. . . . . .

İSTANBUL'DAN MUKTUP

. . . . . .

Sana bir müjdem var :
okumayı öğreniyor tembel oğlun,
epeyi söktü kerata :
tut, koş, kitap, kalem, çanta...
Mükemmel değil mi?
Her harfi bir şeye benzetiyor :
A bir evmiş,
B göbekli bir adam,
T bir keser.

Ödüm kopuyor tembel olacak diye.
Hep ona iş yaptırmak istiyorum.
Kız olsaydı kolaydı.
Kadınların her yaşta bir iş gelir elinden.
Ama beş yaşında bir oğlan
ne becerebilir?

Ah bir ısınsa havalar...
Isınacak.
Uzadıkça uzadı mektubum.
Kendine iyi bak,
bana hemen cevap ver,
beni unutma.
Bana hemen cevap ver.
Akıllıdır Münevver,
nasıl olsa ne yapıp eder,
falan filân diye kendini avutma.

Sensiz, perişanım.
Beni unutma,
Kendine iyi bak.
Gözlerinden öperim canım.
Güzel geceler.
Kendine iyi bak.
Bana hemen cevap ver.
Dertlerimi aklında tutma,

unut,
beni unutma...

KIZ ÇOCUĞU

Kapıları çalan benim
kapıları birer birer.
Gözünüze görünemem
göze görünmez ölüler.

Hiroşima'da öleli
oluyor bir on yıl kadar.
Yedi yaşında bir kızım,
büyümez ölü çocuklar.

Saçlarım tutuştu önce,
gözlerim yandı kavruldu.
Bir avuç kül oluverdim,
külüm havaya savruldu.

Benim sizden kendim için
hiçbir şey istediğim yok.
Şeker bile yiyemez ki
kâğıt gibi yanan çocuk.

Çalıyorum kapınızı
teyze, amca, bir imza ver.
Çocuklar öldürülmesin
şeker de yiyebilsinler.

SENİN BAYRAMIN

Senin bayramına layık
sözleri nerden bulmalı?
Çiçeklensin vişne dalı
gibi sende dirlik, sağlık.

Koskoca kız oldun artık
en sevinçli çağındasın.
Hiç sönmeden parıldasın
gözlerinde bahtiyarlık.

Günlük güneşlik ortalık,
baban dönecek limana;
getirip verecek sana
pulları altın bir balık.

Bense bu birkaç satırlık
şiirimi veriyorum.
Hep gülsün bu evde, yavrum,
senden vuran ak aydınlık.

NEREDEN GELİP NEREYE GİDİYORUZ

BAŞLANGIÇ

Nereden gelip nereye gidiyoruz?
Belimizi doğrultup kalktığımızdan beri iki ayak üstüne,
kolumuzu bir sopa boyu uzattığımızdan beri,
taşı yonttuğumuzdan beri yıkan da yaratan da biziz
yıkan da yaratan da bizız bu güzelim, bu yaşanası dünyada.
Nereden gelip nereye gidiyoruz?
Arkamızda kalan yollarda ayak izlerimiz kanlı,
arkamızda kalan yollarda ulu uyumları ellerimizin, aklımızın,
yüreğimizin,
toprakta, taşta, tunçta, tuvalde, çelikte ve plastikte.
Nereden gelip nereye gidiyoruz?
Kanlı ayak izlerimiz midir önümüzdeki yollarda duran?
Bir cehennem çıkmazında mı sona erecek önümüzdeki
yollar?

Nereden gelip nereye gidiyoruz?
Çocukların avuçlarında günlerimiz sıra bekler,
günlerimiz tohumlardır avuçlarında çocukların,
çocukların avuçlarında yeşerecekler.
Çocuklar ölebilir yarın,
hem de ne sıtmadan ne kuşpalazından,
düşerek de değil kuyulara filân;
çocuklar ölebilir yarın,
çocuklar ölebilir yarın atom bulutlarının ışığında,
ne bir santim kemik, ne bir damla kan,
çocuklar ölebilir yarın atom bulutlarının ışığında,
arkalarında bir avuç kül bile değil
arkalarında gölgelerinden başka bir şey bırakmadan.
Negatif resimcikler boşluğun karanlığında
Krematoryum, krematoryum, krematoryum.
Bir deniz görüyorum
ölü balıklarla örtülü bir deniz.
Negatif resimcikler boşluğun karanlığında;
yaşanmamış günlerimiz
çocukların avuçlarıyla birlikte yok olan.

Bir şehir vardı.
Yeller eser yerinde,
Beş şehir vardı,
Yeller eser yerinde,
Yüz şehir vardı,
Yeller eser yerinde,
Şiirler yazılmayacak yok olan şehirlere,
şair kalmayacak ki.

Pencerende bir sokak bulvarlı,
Odan sıcak,
Ak yastıkta üzüm karası, saçlar,
Adamlar paltolu, ağaçlar karlı,
Penceren kalmayacak,
ne bulvarlı sokak,
ne ak yastıkta üzüm karası saçlar,
ne paltolu adamlar, ne karlı ağaçlar.
Ölülere ağlanmayacak,
ölülere ağlayacak gözler kalmayacak ki.
Eller kalmayacak.

Negatif resimcikler dalların altındaki
yok olmuş olan dalların altındaki.
Yok olmuş olan dalların üstünden
o bulutlardır geçen.
Güneye götürmeyin beni,
ölmek istemiyorum.
Ölmek istemiyorum,
kuzeye götürmeyin beni.
Doğuya götürmeyin beni,
ölmek istemiyorum.
Ölmek istemiyorum,
batıya götürmeyin beni.
Beni burda bırakmayın,
götürün bir yerlere.
Ölmek istemiyorum,
ölmek istemiyorum.
O bulutlardır geçen
yok-olmuş olan dalların üstünden.
Tahta, beton, teneke, toprak damlarımızla iki milyardan
artığız

kadın, erkek, çoluk, çocuk.
Ekmek hepimize yetmiyor,
kitap ta yetmiyor,
ama keder
dilediğin kadar,
yorgunluk da göz aldıbildiğine.
Hürriyet hepimize yetmiyor.
Hürriyet hepimize yetebilir
ve sevda kederi,
hastalık kederi,
ayrılık kederi,
kocalmak kederinden gayrısı aşmayabilir eşiğimiz..
Kitap hepimize yetebilir.
Ormanlarınki kadar uzun olabilir ömrümüz.
Yeter ki bırakmayalım
yaşanmamış günlerimiz yok olmasın çocukların
avuçlarıyla birlikte,
boşluğun karanlığına çıkmasın negatif resimcikler,
yeter ki ekmek ve hürriyet yolunda dövüşebilmek için
yaşayabilelim.

ÇAĞRI

Tanrı ellerimizdir,
tanrı yüreğimiz, aklımız.
Her yerde var olan Tanrı,
toprakta, taşta, tunçta, tuvalde, çelikte ve plastikte
ve bestecisi sayılarda ve satırlarda ulu uyumların.
İnsanlar sizi çağırıyorum :
kitaplar, ağaçlar ve balıklar için,

buğday tanesi, pirinç tanesi ve güneşli sokaklar için,
uzüm karası saçlar, saman sarısı saçlar ve çocuklar için.
Çocukların avuçlarında günlerimiz sıra bekler,
günlerimiz tohumlardır avuçlarında çocukların,
çocukların avuçlarında yeşerecekler.

Dünyayı verelim çocuklara hiç değilse bir günlüğüne
allı pullu bir balon gibi verelim oynasınlar
oynasınlar türküler söyleyerek yıldızların arasında
dünyayı çocuklara verelim
kocaman bir elma gibi verelim sıcacık bir ekmek somunu
gibi

hiç değilse bir günlüğüne doysunlar
dünyayı çocuklara verelim
bir günlük de olsa öğrensin dünya arkadaşlığı
çocuklar dünyayı alacak elimizden
ölümsüz ağaçlar dikecekler.

ZİYA OSMAN SABA

(1910 - 1957)

1910'da İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni ve İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdi.

Çok genç yaşında şiire başladı. Yedi Meşale edebiyat topluluğundandı. Şiirlerinin çoğunu Varlık dergisinde yayınladı. Çocukluk anıları, ölüm duygusu, küçük sevinçlerin mutluluğu şiirlerinin öz dokusunu oluşturur.

Öykülerinde kendi yaşamından kesitleri duygulu bir anlatımla dile getirdi.

Şiirlerini, Sebil ve Güvercinler (1943), Geçen Zaman (1947), Nefes Almak (1957) adlı kitaplarda topladı.

1957 yılında İstanbul'da öldü.

ÇOCUKLUĞUM

Çocukluğum, çocukluğum...
Uzakta kalan bahçeler.
O sabahlar, o geceler,
Gelmez günler çocukluğum.

Çocukluğum, çocukluğum...
Gözümde tüten memleket,
Artık bana sonsuz hasret,
Sonsuz keder çocukluğum.

Çocukluğum, çocukluğum...
Habersiz ölen kardeşim,
Mezarı bilinmez eşim,
Her bir şeyim çocukluğum.

Çocukluğum, çocukluğum...
Bir çekmede unutulmuş,
Senelerle rengi solmuş,
Bir tek resim çocukluğum...

NASIL ANMAZSIN

Nasıl anmazsın o çocukluk günlerini!
Dalda bülbülü vardı, gökte beyaz bulutu,
Annem vardı, babam vardı,
Bahçemizde, ılık, uzayan günlerdi yaz,
Bir beyaz âlemdi kış,
Başkaydı güneşi, böyle değildi ayı,
Artık istemiyorum yaşamayı!
Bir gün ver bana Tanrım,
Tâ çocukluğumdan kalmış...

YAĞMURLU BİR GÜNDE

O kadar istedi ki bir şeyi bugün içim,
Dedim kendi kendime: Bari çocuk olaydım,
Bana bir camdan yine seyrettirseydi dadım,
Yağmurun yağdığını bahçede sicim sicim.

Üşümezdi bu yağmur gününde böyle içim,
Kulağıma öpüşle fısıldansaydı adım,
— Artık dönebilseydim geriye adım adım,
Benim işte kalmamış önümde bir sevincim

Dünler, evvelki günler, geçen aylar ve yıllar,
Beni götürseydiler doğduğum eve kadar,
O evin taşlığında sevinçten ağlasaydım.

Son günümde olsaydım ufak, o kadar ufak
Ki yavaşça en tatlı bir masala dalarak,
Ve bir anne dizinde büsbütün uyusaydım

ÇOCUK GÜLÜŞLERİ

Çocuk gülüşleri... İlk gülüşler, tatlı, gevrek .
Dile gelir gibiyken etrafta bütün eşya,
Duvarlarda resimler, saksıda açan çiçek,
Pencerenin içine kuşlar gelmişken renk renk,
Gülmek... Sabah, güneşe; akşam, damdaki aya,
Kış, daha bir sevinçken, kar tanesi: kelebek,
Gülmek, gülen anneye, eve dönen babaya;
Yaşamak, daha tatlı, daha güzelken dünya,

İYİ İNSANLAR

Sizleri göreceğim geldi, iyi insanlar!
Hür gemiciler, deniz... Yollar, şen şarkıcılar..
Masal şehzadeleri, tarihte kahramanlar...
Toprak altındakiler Nur yüzlü büyük babam.
Bir genç zâbitti babam; annem, ihtiyar hocam,
Sizler ve çocuk kalbim ne kadar iyiydiniz!
Ne kadar temizdiniz, sınıf arkadaşlarım..

BİR YER DÜŞÜNÜYORUM

Bir yer düşünüyorum, yemyeşil,
Bilemem, neresinde yurdun,
Bir ev günlük güneşlik,
Çiçekler içinde memnun,

Bahçe kapısına varmadan daha,
Baygın kokusu ıhlamurun,
Gölgesinde bir sıra, der gibi;
— Oturun!

Haydi çocuklar, haydi,
Salıncakları kurun!
Başka dallarsa, eğilmiş;
— Yemişlerimizden buyurun!

Rüzgâr esmez, konuşur;
— Uçurtmalar uçun, çamaşırlar kuruyun,
Mesut olun, yaşayın,
Ana baba evlât torun...

ARTIK GÜNLERİMİZ...

Artık günlerimiz böyle bahtiyar geçecek...
Her akşam soframızda daha taze, mübarek,
Göz nuru karşılığı kazandığım şu ekmek,
Her akşam bu odada artık biz de üç kişi,
Sen, ışığın altında, dizinde bir elişi,
Çocuğumuz iterken yerde oyuncağını,
Kalkıp koparacağım takvimin yaprağını.
Sonra düşüneceğim: Ne kadarsa günümüz,
Geçecek pembe akşam, altın ışıklı gündüz,
Ağaçta filiz, yuvada kuş, dallarda çiçek,
Bizim de aramızda bu çocuk büyüyecek,

ESKİ RESİMLER

Resimler görülür eski albümlerde,
Gelip geçmiş, bütün bir aile,
Kardeş kardeş insanlar, diz dize, el ele,
Gülümser ölüler, duvarda, bir çerçevede,
Sevinçle, ümitle...
Mezar içlerinden mi bizlere bu bakış?
Kordonlu zâbitler kılıçlarına dayanmış,
Çocuklar, ellerinde ekseriya bir çember,
Daha koşmak isterken öylece kalakalmış...

Eski resimler değil, eski günler,
Geçmiş bayramlar, düğünler,
Annem, babamın kolunda,
Güneşli bir bahçe yolunda,
Toplamış uçlarını eteklerinin,
Gözlerinden belli, daha yeni gelin,
Başka bir sahife çevir,
Gelir o günler benim de doğduğum,
Çocukları; çocukluğum,

Ah, o günler başka gün, başka devir!
Nerde o zamanlar nerde?
Karı koca nerde, birbirinden ayrılmaz kardeş?
O güneş hangi güneş,
Hangi bir yılın yazı?
Ne olmuş o yılların bunca baharı?
Ne olmuş insanlar?..

Tanrım mı onları yanına çağırmış?
O günlerden, o günlerden kimse kalmamış!
Koçyigit delikanlı, eli yüzü düzgün taze,
Anneanne, anne, amca, hala, dayı, teyze,
— Daha baş başa, daha el ele, diz dize —
Bakıp bakıp gülümserler sade,
Taştan heykeller gibi, resimler ötesinde,

ÇOCUKLAR BAKIYORLAR

Çocuklar bakıyorlar, gözlerinde mavilik,
Bize bakıyorlar çocuklar, bir deri bir kemik.

Çocuklar tutamıyorlar elerinde oyuncakları.
Çocuklar, koşamaz olmuş bacakları,

Bakıyorlar her akşam elimize,
Bir şey sormak ister gibi hepimize,

Benizleri sapsarı, hasta,
Çocuklar bedbaht bu yaşta,

Kim getirip koymuş onları yanımıza;
Bakıyorlar çizgi çizgi alnımıza.

PATİK YAP KUNDURACI

Patik yap, kunduracı, bol bol patik;
Bebeler için, ilk adımı atacak,
Çocuklar için, koşacak oynayacak...
Terzi abla, minimini elbiseler dik,
Yazlık, kışlık, mevsimlik...
Saçlarına kurdelâ,
Bileklerine bilezik...
Ama şu dünya hali, bin türlü kaza, belâ,
Ama bunca hastalık, gıdasızlık, verem;
Tabutçu, ölçünü büyük tut, büyük!
Çocukların öldüğünü istemem...

CAHİT SITKI TARANCI

(1910 - 1956)

1910'da Diyarbakır'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. Mülkiye Mektebi'ndeki (Siyasal Bilgiler Fakültesi) öğrenimini tamamlayamadı. Ankara'da çevirmen olarak çalıştı.

«Yeni Şiir» akımının gelişip benimsenmesinde büyük katkısı oldu. Yaşayan, günlük dili başarıyla kullandı. Aşk, avarelik, savruk bir yaşamın burukluğu, ölüm kaygıları, çocukluk özlemleri şiirlerinde severek işlediği konulardı.

Öyküleri, şiirleri ölçüsünde etkili olmadı.

Şiirleri, Ömrümde Sükût (1933), Otuz Beş Yaş (1946), Düşten Güzel (1952), Sonrası (157) adlı kitaplarında toplandı.

Tedavi için gönderildiği Viyana'da 1956 yılında öldü. Mezarı Ankara'dadır.

ROBENSON

Robenson, akıllı Robenson'um,
Ne imreniyorum sana bilsen!
Göstersen adana giden yolu;
Başımı dinlemek istiyorum.

Ben gemi olurum, sen kaptan ol;
Yelken açarız bir sabah vakti,
Güneşte gölgemiz olur deniz,
Yolculuk! derken adamızdayız,

İsterdim tercümanım olasın,
Tanıtasın beni balıklara,
Vahşi kuşlara ve çiçeklere;
Bizdendir diyesin benim için,

Ağaca çıkmasını bilirim,
Tanırım meyvanın olmuşunu;
Taş kırmak da gelir elimizden,
Ateş yakmak da, aş pişirmek de.

Robenson, hâlden bilir Robenson,
Adan hâlâ batmadıysa eğer,
Alıp götürsen beni oraya,
Deniz yolu kapanmadan evvel!

ÇOCUK BAHÇESİNDE GEZERKEN

Kırıldığını bildiğim halde,
Ne diye çemberimi ararım?
Kursam işlemez oyuncaklarım;
El çocuğu uyur beşiğimde.

Ah yeniden başlamak hayata;
Çocukluğa, aşka ve sanata!

ÖYLE DALMIŞIM Kİ

Öyle dalmışım ki bu akşam üstü,
Komşu arsadır gözümde gökyüzü.

Ben dünyadan bihaber bir çocuğum;
Kayıp zıpzıplarımı arıyorum,

Koşun çocuklar, koşun komşu kızlar,
Avuçlarıma sığmıyor yıldızlar,

BUGÜN CUMA

Bugün cuma;
Büyükannemi hatırlıyorum,
Dolayısiyle çocukluğumu,
Uzun olaydı o günler!
Yere düşen ekmek parçasını
Öpüp başıma götürdüğüm günler!
O zaman inandığım gibi,
Sahiden bir öbür dünya varsa eğer,
Orada da cumaysa bugün,
Başında bulutlardan beyaz örtüsü,
Büyükannem namaz kılmaktadır;
Namahrem eli değmez seccadesinde,
Mekkei Mükerremeden getirilmiş,

Dilerim duasında unutmasın beni;
Günahkâr olduğumu hatırlayarak,

ÇOCUKLUK

Affan dedeye para saydım,
Sattı bana çocukluğumu,
Artık ne yaşım var ne adım;
Bilmiyorum kim olduğumu,
Hiçbir şey sorulmasın benden;
Haberim yok olan bitenden,
Bu bahar havası, bu bahçe;
Havuzda su şırıl şırıldır,
Uçurtmam bulutlardan yüce,
Zıpzıplarım pırıl pırıldır,
Ne güzel dönüyor çemberim;
Hiç bitmese horoz şekerim!

GENÇLİK BÖYLEDİR İŞTE

İçimi titreten bir sestir her gün,
Saat her çalışında tekrar eder;
«Ne yaptın tarlanı, nerde hasadın,
Elin boş mu gireceksin geceye?
Bir düşünsen: yarıyı buldu ömrün,
Gençlik böyledir işte, gelir gider;
Ve kırılır sonra kolun kanadın;
Koşarsın pencereden pencereye...

Ah o kadrini bilmediğim günler,
Koklamadan attığım gül demeti,
Suyunu sebil ettiğim o çeşme,
Eserken yelken açmadığım rüzgâr!
Gel gör ki, sular batıya meyleder,
Ağaçta bülbülün sesi değişti,
Gölgeler yerleşiyor pencereme;
Çağınız başlıyor ey hâtıralar.

RIFAT ILGAZ

(1911 —)

1911'de Kastamonu'nun Cide kasabasında doğdu Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli illerde öğretmenliklerde bulundu. Öğretmenlikten ayrılınca dergi ve gazetelerde çalıştı.

Öykü, roman ve tiyatro türünde de pek çok yapıtı olan Rıfat Ilgaz, kalemiyle geçimini sağlayan sayılı yazarlarımızdan biridir.

Şiirlerinde, İkinci Dünya Savaşı'nın ekonomik bunalımlarla dolu yaşantısını, gerçekçi gözlemlerle dile getirdi. Acı doğruları, duygu inceliğinde eritmesini bildi

Şiirlerini, Yârenlik (1943), Sınıf (1944), Yaşadıkça (1947), Devam (1953), Üsküdar'da Sabah Oldu (1954), Uzak Değil (1971), Güvercinim Uyur mu (1974) adlı kitaplarında topladı.

ÇOCUKLARIM

Sizi ben yoklama defterinden öğrenmedim
Haylaz çocuklarım
Sınıfın en devamsızını
Bir sinema dönüşü tanıdım
Koltuğunda satılmamış gazeteler
Dumanlı bir salonda
Kendime göre karşılarken akşamı
Nane şekeri uzattı en tembelinlz
Götürmek istedi küfesinde
Elimdeki ıspanak demetini
En dalgını sınıfın
Çoğunuz semtine uğramaz oldu okulun
Palto ayakkabı yüzünden

Kiminiz limon satar Balıkpazarı'nda
Kiminiz Tahtakale'de çaycılık eder
Biz inceleyeduralım aç tavuk hesabı
Tereyağındaki vitamini
Kalorisini taze yumurtanın
Karşılıklı neler öğrenmedik sınıfta
Çevresini ölçtük dünyanın
Hesapladık yıldızların uzaklığını
Orta Asya'dan konuştuk
Lâf kıtlığında
Birlikte neler düşünmedik
Burnumuzun dibindekini görmeden
Bulutlara mı karışmadık
Güz rüzgârlarında dökülmüş
Hasta yapraklara mı üzülmedik
Serçelere mi acımadık kış günlerinde
Kendimizi unutarak

REMZİ

Ne sorayım sana
Kulak dolgunluğu bellediklerini mi söylersin
Uyku sersemliği göz gezdirdiğin kitaptan
Aklında kalanları mı
Çalışmadın istediğim gibi
Ya komşunun suyunu taşıdın
Bekâr çamaşırı yıkarken annen
Ya da beşiğini salladın kardeşinin
Gaz yoktu belki bu gecelik
Şişesi çatlamıştı lâmbanın
Karşılıksız kalacak sorularım demek

Ama vakti gelince senden öğreneceğim
Makarna verildiğini karneyle
Bulgaryadan gelen kömür motorlarının
Yanaştığını Kumkapı'ya
Kulağına kar suyu kaçan toriklerin
Karaya vurduğunu Boğaz'da
Yaramasa da işimize, kahvenin
Kaça sürüldüğünü el altından
Yaz ortasında bulursun
Hasta için olduktan sonra
Limonun en sulusunu

Mahalle kırılırken uyuzdan
Sen taşırsın kükürtü
Mısır Çarşısı'ndan
Kursağına girmese de bulursun
Yumurtanın en tazesini

Her derdine koşarsın mahallenin
İnsaflısını verem doktorunun
Dişçinin en ucuzunu
Sen salık verirsin komşulara
Bildiklerin de vardı fazladan
Kalayla çivi üzerine
Biraz daha kurcalarsam
Dökersin içyüzünü nalburların

Benim bilgili becerikli çocuğum
Derse kalktığın zaman
Yüzünün kızarması neden
Üstte yok başta yok diye mi
Utanmak bize düşer çocuğum
Çalışmadığın içinse
Bildiklerin sana yeter
Notun önceden verilmiş
Bilmediğin şahıs zamirleri olsun

UYUSUN DA BÜYÜSÜN

Tüketme nefesimi maviş kızım
Bildiğin Türkçe kıt gelir masallarıma
Sözden sazdan anlamazsın
Kuştan yapraktan haberin yok

Biz yaşlılar neler de bilmeyiz
Hele sen belle dilimizi
Biliriz de güzel güzel lâf etmesini
Çekiniriz konuşmaktan
Yazmasını bilir yazamayız

Üzme beni yum gözlerini
Uyutacak ninnilerim yok
Türküler mi istersin benden
Bağrıyanık memleket türküleri
Ne arasın bizde o ses
Islıkla söylenir
Kaçak şarkılar mı istersin
Bunlar size gelmez
Uykusunu kaçırır çocukların

Sana hazır ninniler söylesem
Bahçeye kurdum desem salıncak
İnanır mısın
Ne bahçe var ne beşik
Bir arabacık da mı istemezdi şu asfalt
Yorganın yatağın iğreti
Doğdun doğalı ne oyun gördün
Ne oyuncak

Uyu benim maviş kızım
Dem geçecek devran geçecek
Keloğlan murada erecek
Sökülecek Hasbahçe'nin çitleri
Ağlayan nar gülecek

OĞLUM

I

Ben de düşkündüm oyuna
Ben de kumları avuçlar
Kazardım tırnaklarımla toprağı
O vakit de çocuklar oynardı
Benzemiyor bütün oyunlarımız
Gezdirdim ceplerimde şıkır şıkır
Deniz kokulu taşları
En güzellerini topladım
Midye kabuklarının
Saldım bahar rüzgârına
Uçurtmaların en süslüsünü
Ne kurulunca koşan tramvaylarım vard
Ne çekince giden develerim
Balıklarımızı tanırdım
Adlarını bilirdim kuşların
Seçerdim düdüğünden

Limanımıza uğrayan vapurları
Bilirdim yanık yüzlü kaptanlarını
Denizkızı'nın Selâmet'in
Ben de ayırırdım onlar kadar
Poyrazı karayelden
Gemiler tanıdım çift direkli
Tutmazsa rüzgârı
Açıklarımızda volta vuran gemiler

Kızardım limanımızı hiçe sayan
Pake'lere Nemse'lere
Dalar da silinen dumanlarına
Düşünürdüm uzak limanları
Uzak limanların çocuklarını
Senin de var ufak tefek
Kendine göre bildiklerin
Çeşitli oyuncakların yoksa da
Bir saniyede tren yapacak kadar
Kibrit kutularını
Tecrüben var benden fazla
Benden üstünsün şüphesiz
Sigaradan top
Kutusundan tank
Kâğıtlardan uçak yapmada

II

Sen büyük kentlerin çocuğusun
Kenarda köşede büyümedin bizim gibi
Daha bu yaşta
Tramvaylar köprüler gördün
Trenlerde yolculuk ettin
İndin büyük istasyonlara
Görgüne sözüm yok
Bakıyorum rahat değil çocukluğun
Arabalar yolunu kesiyor
Tele takılıyor uçurtman
Akarsuların tepelerin yok
Var mı tarlan çilek toplayacak
Böğütlenlerini otlara dizecek
Çalılıkların var mı

Nerelerde gezdireyim
Hangi çocuk bahçesine götüreyim seni
İşe gittiğimiz günler
Yolumuzu gözlüyorsun
Her gün ayrı bir komşunun penceresinden
Kiminin çöreğini yedin
Kiminin azarını
Güzel havalarda arsaya bırakırız
Bıraktığımız gibi bulmayız seni
Şu koskoca memlekette
Yeni vurgunlar bekleyen
Arsalardan başka oyun yeri yok sana
Büyük kentlere yakışır
Çocuk bahçeleri yok
Hangi yurda bırakayım da
Küfürsüz oyunlar öğrenesin
Hangi hemşirenin ninnisiyle
Yatasın öğle uykusuna
Hangi okulda yetiştireyim seni
Gelecek günler için

III

Hiç de meraklı değilsin çiçeğe
Komşunun saksısını sen kuruttun
Kopardın penceresindeki gülünü
Bir sonuç mu çıkarayım bundan
Yeşilliğe düşman diye bizim çocuk
Gelgelelim öyle düşkünsün
Göbekli marullarına Yedikule'nin
Mevsiminde elinden düşmüyor
Elma gibi domatesler
Tavşan kadar seviyorsun havucu
Ben de tutkunum senin gibi
Bursa şeftalisine, Ereğli çileğine
Sanma soyca hoşlanmıyoruz çiçekten
Güle değil gül düşkünlerine bizim hıncımız

Biz de gördük haşhaş tarlasını
Gelincik sanmadık
Ilgaz'larda topladık sarı çiğdemi
Edirne'nin gülünü Edirne'de
Engel olmaz bu bilgimiz
Sümbülden çok sevmemize yeşil soğanı
Yaşamak için iştahını arttıracak
Şiirler vereceğim sana
Ne istersen bulacaksın içinde
Toprağımızla ilgili
Portakallarını göreceksin Dörtyol'un
Mersin silolarında bitlenen
Altın sarısı buğdayları
Turfandadır diye el süremediğimiz
Çavuşları kınalı yapıncakları
Bağı sorulmadan yenilen
Memleket üzümlerini salkım salkım

IV

Seni saksıda gül yetiştirir gibi
Yetiştirmedik tek başına
Bir limonlukta büyütmedik seni
Kırağı çalmaz diye acı patlıcanı
Salıverdik sokağa
Düşecektin eninde sonunda
İlk günlerde çok hırlaştınız
Sonra sokuldunuz birbirinize
Kaynaştınız karıncalar gibi
Büyümedin bir dadının dizleri dibinde
Kucaklarında sütninelerin
Ne Kafdağın'daki peri kızlarına tutuldun
Ne kurtarmayı düşündün
Şehzadeyi devler elinden

Tanımadan Keloğlan'ı
Düştün macuncunun arkasına
Dolaştın mahalleyi
Yağmurlu bir günde tanıdın
Göl tutarken bekçinin oğlunu
Recep'le taşladınız
Atkestanesini cami avlusunda
Attınız kedi yavrusunu
Ali'yle kireç kuyusuna
Bunlar mahallemizin çocukları
Henüz bilmiyorsun
El tarlasında koza düşürürken anası
Sıtma nöbeti geçirenleri
Kuzularla doğup
Çoban köpekleriyle büyüyenleri
İki gözünde heybenin
Çeltiğe giden Yeşilırmak döllerini

Bilmiyorsun
Benzi tütün yaprağından soluk
Çocuklarını Kızılırmağın
Demirindensiniz aynı bıçağın
Kucaklaşacaksınız nasıl olsa
Hazır olsun onları sevmeye
Şimdiden yüreğin
Ya bir alanda karşılaşacaksınız
Ya da bir yol kavşağında

(1913 - 1975)

BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU

1913'de Görele kasabasında doğdu. Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü bitirdi. İki yıl kaldığı Paris'teki çevre, sanat çalışmalarına yeni ufuklar kazandırdı. Akademi'deki öğretim üyeliği görevini ölümüne dek sürdürdü.

Resmin yanı sıra, çok genç yaşta şiire yöneldi. Bir ressam gözleminin renkli ayrıntıları, coşkulu bir anlatımla şiirlerine yansıdı.

Şiirlerini, Yaradana Mektuplar (1941), Karadut (1948), Tuz (1952), Üçü Birden (1953), Dördü Birden (1956) adlı kitaplarında topladı.

1975 yılında İstanbul'da öldü.

OĞLUM MEHMEDE
GÖKYÜZÜNÜ TAKDİM EDERİM

Ve işte Mehmedim gökyüzü denilen nur
Uzanabilirsen uzan
Dokunabilirsen dokun
Ömrün boyunca başının üstünde sallanıp durur.

Ve bir gün
Yüz paralık bir cep aynası gibi
Kırılır gözbebeklerinde
Islak bir bulut parçası;
Birkaç kırmızı kiremit
Ve dut yaprakları içersinde.

OĞLUM MEHMEDE
AĞAÇLARIMIZI TAKDİM EDERİM

Şu karşıki yeşıl yumağa ağaç derler
O da senin gibi elimizde büyüdü
Yalnız ne altını kirletir
Ne de öksürürdü.
Biz bu ağaçları uzak ormanlardan getirdık
Meyveleri zehir zıkkım
Dalları diken içerisinde,
Köklerini köstebekler kemirirdi.
Biz bu ağaçlara evlât gibi baktık tosunum
Onlar da bizden hiçbir şey esirgemediler
Ne bir mevsim atladılar
Ne bir hasat gizlediler
Bir gün: gölgelerine evlerimizi kurduk
Dallarına salıncaklar.
Cıvıl cıvıl kuşlar dadandırdık yuvalarına
Biz ölürken hakkımızı helâl ederiz ağaçlara
Onlar da arkamızdan kendi dillerince
Helâl olsun derler.

KİRAZ AYI GELİYOR

İçimden geçen yollardan birinde koşuyorum
Sarı gül kokuyor.
Sarı gül kokan bir yolda koşuyoruz
İçimiz yemyeşil, içimiz mosmor,
Karşımızda bir bulut uçuyor: Altın tozundan
Atlarımız yemyeşil bir söğüt dalından koşuyoruz
Kiraz ayı geliyor!
Çok uzaklarda bir iğde ağacı
Korkunç bir sükûn ile nefes alıyor
Çok uzaklarda iğde ağacı hangi bahçededir? muamma!

Ne renk çiçek açar bilinmez
Bilinen bir şey var amma söylenmez
Söylenmez iğde ağacının tekin olmadığı
Söylenmez iğde kokusunun her gönül bardağına dolmadığı
Bilinen bir şey varsa
Göklerin ağzına kadar iğde kokusuyla doluşudur
Sezilen bir şey varsa
Göklerin kehribar renkli arzularla çatlayan
Kiraz aylarından birine gebe oluşu
Gümüş günlerin gümüş türkülerle sarhoş oluşudur.
Kiraz ayı geliyor!
Kubbelerde onbeş yaşında arzular kabarıyor
Bahar köpüklü bir içki
Kabına sığmamış taşıyor
Başlarımız kaf dağına değmiş
Başlarımız kaf dağından aşıyor: Koşuyoruz
Atlarımız ne Arap, ne Acem
Ne de Hind masallarından inme,
Atlarımız nazlı söğüt dallarından yontulmuş
Kamçılarımız söğüt özüyle yuğrulmuş: Koşuyoruz.

★

Kiraz ayı geliyor çocuklar!
Önümüzdeki dağlar şaha kalkıyor. Dağlar doğruluyor
Gökler şaha kalkıyor, gökler doğruluyor,
Göklerde nur topu gibi bir bahar yoğruluyor.

Ağzımızda ıslak söğüt dalından yontulan düdük mucize
Altımızda söğüt dalından yontulan taylar bir kuş
Önümüzde rüyalara sığmayan saraylar sır olmuş
Uçsuz bucaksız masal sarayları, geliyoruz!
Gök başımızın üstünde masmavi bir yaprak
Dağlar kütürdiyerek yarılan bir karpuz
Arzu sağımız, arzu solumuz
Sarı gül kokan yollarda yalınayak koşuyoruz.
Gökler sendeleyip gökler devriliyor.
Dağlar sendeleyip dağlar devriliyor

Milyonlarca güneş bize çevriliyor
Kiraz ayı geliyor!

Kiraz ayı geliyor çocuklar!
İlk gün onar tanelik kiraz demetleri
Sonra ağzına kadar dolu kiraz sepetleri
Daha sonra pembe bir çift kulağın arkasından bakan
Sarı kirazların bal rengi gözleri
Ve nihayet başalan sepetler
Boşalan evler kadar boş kiraz ağaçları.
Ve kakırdamış milyonlarca kiraz çekirdekleri
Kiraz ağaçlarının balı son damlasına
Son kirazına varıncaya dek damlayacak
Kiraz ağaçlarının üstünde gözleri kiraz kokan bir çocuk
akşamlayacak
Bu çocuk ne kiraz ayının nereden geldiğini bilirdi
Ne de nereye gittiğini anlayacak
Gözleri kiraz kokan çocuk
Kiraz ayı geliyor.

BİZ DE

Biz de çocuktuk Allahım
Yüzümüz gözümüz çamur içinde
İştihalarımız murdar değildi.

Biz de çocuktuk Allahım
Ömrümüz ne felâket, ne saadetti
Arzularımız çerden çöpten
Dilimiz hazdan
Dinimiz oyundan
Dünyamız acıkmadan ibaretti.

Biz de çocuktuk Allahım
Ekmek elden gelirdi su gölden
Günlerimiz uzun evlerimiz büyüktü
Ve yağmur çift çubuk için değil
Sadece bizim için yağardı.

ORHAN VELİ KANIK

(1914 - 1950)

1914 de İstanbul'da doğdu. Ankara Gazi Lisesi'ni bitirdi. Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ndeki öğrenimini tamamlayamadı. Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda çevirmen olarak çalıştı. Bir yılı aşan süre «Yaprak» dergisini çıkardı.

Arkadaşları Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday'la birlikte «Yeni Şiir»in tanınıp benimsenmesinde büyük katkısı oldu. Alışılmış gelenekleri yıkarak hem biçim, hem de öz yönünden şiirimizde yenilikler yaptı. En yalın sözcükleri kimi kez duygulu, kimi kez de esprili bir çarpıcılık ile dizelerinde kullanmak ustalığını gösterdi.

Garip, Vazgeçemediğim, Destan Gibi, Yenisi, Karşı gibi kitaplarda toplanan şiirleri, «Orhan Veli, Bütün Şiirleri (1951)» adlı tek bir yapıtta toplanıp ölümünden sonra yayımlandı.

«La Fontaine Masalları» çevirisi, «Nasrettin Hoca Hikâyeleri», Türkçeyi işleyişteki titizlik ve ustalığını belgeleyen başarılı örneklerdir.

1950 yılında «36» yaş gibi en verimli çağında İstanbul'da öldü.

MASAL

Çocuk gönlüm kaygılardan azade
Yüzlerde nur, ekinlerde bereket,
At üstünde mor kâküllü şehzade;
Unutmaya başladığım memleket.

Şakağımda annemin sıcak dizi,
Kulağımda falcı kadının sözü,
Göl başında padişahın üç kızı,
Alaylarla Kaf dağına hareket,

AĞACIM

Mahallemizde
Senden başka ağaç olsaydı
Seni bu kadar sevmezdim.
Fakat eğer sen
Bizimle beraber
Kaydırak oynamasını bilseydin
Seni daha çok severdim.

Güzel ağacım!
Sen kuruduğun zaman
Biz de inşallah
Başka mahalleye taşınmış oluruz.

ROBENSON

Haminnemdir en sevgilisi
Çocukluk arkadaşlarımın
Zavallı Robenson'u ıssız adadan
Kurtarmak için çareler düşündüğümüz.
Ve birlikte ağladığımız günden beri
Biçare Güliver'in
Devler memleketinde
Çektiklerine.

RÜYA

Annemi ölmüş gördüm rüyamda
Ağlayarak uyanışım
Hatırlattı bana, bir bayram sabahı
Gökyüzüne kaçırdığım balonuma bakıp
Ağlayışımı.

B.AYRAM

Kargalar, sakın anneme söylemeyin!
Bugün toplar atılırken evden kaçıp
Harbiye Nezaretine gideceğim.
Söylemezseniz size macun alırım,
Simit alırım, horoz şekeri alırım;
Sizi kayık salıncağına bindiririm kargalar,
Bütün zıpzıplarımı size veririm.
Kargalar, ne olur anneme söylemeyin!

GEMİLERİM

Elifbamın yapraklarında
Gemilerim ,yelkenli gemilerim.
Giderler yamyamların memleketlerine
Gemilerim, yan yata yata;
Gemilerim, kurşun kalem ile çizilmiş;
Gemilerim, kırmızı bayraklı.
Elifbamın yapraklarında
Kız Kulesi,
Gemilerim.

KAVUK

Bir gün bir adam, elinde bir mektup
Der ki, Hoca'yı tutup :
«Hocam, zahmet ya sana,
Şu mektubu bana bir okusana.»
Açar bakar ki, Hoca,
Mektup baştan sona kadar Arapça.
Şöyle bir iki evirir çevirir;
Söktüremez; çaresiz, geri verir.

Der ki: «Başkasına okut bunu sen.»
Adam şaşırır: «Neden?»
«— Türkçe değil bu mektup, okuyamam.»
Yine anlamaz adam.
Hoca'nın okuması yok zanneder:
«Ayıp, Hoca! Ayıp,» der.
«Benden utanmıyorsan, şundan utan!
Şu başındaki koca kavuğundan.»
Hoca, kavuğu çıkarıp uzatır.
Sonra: «Mademki,» der, «iş kavuktadır;
Haydi, benim düdüğüm, giy de şunu,
Kendin oku bakalım mektubunu.»

DOĞURAN KAZAN

Ödünç bir kazan alır Hoca bir komşusundan,
Verirken bir tencere yerleştirir içine,
Komşusu sorar: «Bu ne?»
«— Doğurdu senin kazan»,
Komşusunun ölçü olmaz sevincine.
Üç beş gün bir zaman geçer aradan.
Hoca yine kalkar, komşuya gider;
Bir iki gün için kazanı ister.
Komşu da, «Hay hay!» der, «Baş üstüne!» der.
Geçer yine bir zaman.

Komşu bakar kazan gelmiyor geri,
Çekince ayağına çedikleri,
Hoca'nın evinde alır soluğu;
Sorar: «Yahu! Bizim kazan ne oldu?»
« — Ha! Sizin kazan mı? Sizlere ömür!»
«— Aman, Hocam! Kazan bu; nasıl ölür?»
«— Komşum, vallahi saçmaladın yine.
Kazan neden ölmesin, doğursun da?
Doğurduğuna inanıyorsun da
Neden inanmıyorsun öldüğüne?»

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA

(1914 —)

1914 de İstanbul'da doğdu. Harp Okulu'nu bitirdi. On beş yıllık subaylıktan sonra Çalışma Bakanlığındaki Müfettişlik göreviyle hizmet süresini tamamladı. Şimdi eksilmeyen bir hızla şiir alanındaki ürünlerini çoğaltmakta..

Çok genç yaşta şiire başladı. İmge ve benzetmelerindeki yenilik, duygu derinliğindeki şaşırtıcılık ile kısa sürede ün kazandı. Sığ ve yüzeysel anlatımdan genellikle kaçındı. Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin en önemli ozanlarından biridir Uluslararası alanda da sanatçı kişiliğini benimsetmiştir.

1956 da Teditepe Şiir Armağanı'nı, 1958 de Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, 1974 de Yugoslavya'daki Struga Şiir Festivali'nde Altın Çelenk Ödülü'nü, 1977 de Hürriyet Gazetesi Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı.

Şiir kitaplarının sayısal üstünlüğü tartışılmaz bir gerçektir:

Havaya Çizilen Dünya (1935), Çocuk ve Allah (1940), Daha (1943), Çakırın Destanı (1945), Taş Devri (1945), Üç Şehitler Destanı (1949), Toprak Ana (1950), Aç Yazı (1951), İstiklâl Savaşı - Samsun'dan Ankara'ya (1951), Sıvaslı Karınca (1951), İstiklâl Savaşı - İnönüler (1951), İstanbul - Fetih Destanı (1953), Anıtkabir (1953), Âsû (1955), Delice Böcek (1957), Batı Acısı (1958), Mevlâna'da Olmak - Gezi (1958), Hoo'lar (1960), Özgürlük Alanı (1960), Cezayir Türküsü (1961), Aylam (1962), Türk Olmak (1963), Yedi Memetler (1964), Çanakkale Destanı (1963), Dışardan Gazel (1965), Kazmalama (1965), Yeryağı (1965), Vietnam Savaşımız (1966), Kubilây Destanı (1968), Haydi (1968), 19 Mayıs Destanı (1969), Hiroşima (1970), Malazgirt Ululaması (1971), Kuş Ayak (1971), Kınalı Kuzu Ağıdı (1972), Gazi Mustafa Kemal Atatürk (1973), Arkaüstü (1974), Yeryüzü Çocukları (1974), Balina ile Mandalina (1977), Horoz (1977), Hollandalı Dörtlükler (1977)...

Cem Yayınevi, bütün yapıtlarını yeni bir dizide yayınlamaktadır.

BU ELLER MİYDİ

Bu eller miydi masallar arasından
Rüyalara uzattığım bu eller miydi.
Arzu dolu, yaşamak dolu,
Bu eller miydi resimleri tutarken uyuyan.

Bilyaların aydınlık dünyacıkları
Bu eller miydi hayatı o dünyaların.
Altın bir oyun gibi eserdi
Altın tüylerinden mevsimin rüzgârı.

Topraktan evler yapan bu eller miydi
Ki şimdi değmekte toprak olan evlere
El işi vazifelerinin önünde
Tırnaklarını yiyerek düşünmek ne idi.

Kaybolmuş, o çizgilerden
Falcının saadet dedikleri.
O köylü çakısının kestiği yer
Söğüt dallarından düdük yaparken...

Bu eller miydi kesen mavi serçeyi
Birkaç damla kan ki zafer ve kahramanlık.
Yorganın altına saklanarak,
Bu eller miydi sevmeyen geceyi.

Ayrılmış sevgili oyuncaklardan
Kırmış küçücük şişelerini.
Ve her şeyden ve her şeyden sonra
Bu eller miydi Allaha açılan

ABLAMLA ARAMIZDA

Ablacığım, nerede o günler
Yeşil erik yerdik sadece.
Dersleri çabuk bitirip
Tahrir yazardık her gece.

Artık kemanını bazen çalıyorsun,
Çocuklarından vakit kalmaz.
Yazık ama itiraf edeceğim
Seni seviyorum daha az.

AĞIR HASTA

Üfleme bana anneciğim korkuyorum,
Dua edip edip, geceleri.
Hastayım ama ne kadar güzel
Gidiyor yüzer gibi, vücudumun bir yeri.

Niçin böyle örtmüşler üstümü
Çok muntazam, ki bana hüzün verir.
Ağarırken uzak rüzgârlar içinde
Oyuncaklar gibi şehir.

Gözlerim örtük fakat yüzümle görüyorum
Ağlıyorsun, nur gibi.
Beraber duyuyoruz yavaş ve tenha
Duvardaki resimlerle, nasibi.

Anneciğim, büyüyorum ben şimdi,
Büyüyor göllerde kamış.
Fakat değnekten atım nerde
Kardeşim su versin ona, susamış.

«86»

Dünya kadar büyük bir günüydü çocukluğumun.
Mektebe ilk gittiğim o altın sabah,
Omuzumda kalmıştı el sıcaklığıyla
Anamın okşarken söylediği bir «Bismillâh».

Muhayyileme sığmayan beyaz bir bina
Ve kocaman bir bahçe ki oyundan büyük
Harfler kadar yabancı ve çirkin çocuklar
Renk renk elbise, renk renk göğüslük.

İlk ders bir bayramın sonu gibi soğuktu
Gördük kara tahtada, «Hesap» denen karaltıyı
Ezberletti kendi numarasını hoca, herkese;
Ben de öğrendim iki haneli seksen altı'yı.

Ve paydos gelmedi bir türlü odamıza
Duvardaki levhaları ezberledim, masal gibi.
Deminki çirkin çocukların oldu yavaşça hepsi güzel
Ve o sevgiyle sevdim onları ki sızlatır daima kalbi

Oyunlar ve neşelerle geçti o gün
Ve tatlı rüyalar gibi bitti mektep.
Bilgiyi düşürmeden eve götürmek için
İçimden seksen altı, seksen altı diyordum hep.

Eve gelince kestim defterimden bir güle benzeyen
iki rakamı
Dolabıma yapıştırdım yan yana, bir zafer saadetiyle
Ablalarımın göreceği saati bir bayram gibi bekledim
Tatlıydı bu bekleyiş mavi bir arifeden bile.

Fakat şaşırmıştım iki rakamın yerini
Dolap kadar, ev kadar güldü halime ablalarım.
Anlar gibi durdumsa da anlamadım yer değişse ne
olur
Ki hâlâ para saydıkça o hayreti duyarım.

Ki hâlâ yaşarım bir ayrılıkta o hayreti
Dalarım 86, 68 diye bazen.
Yer değiştirince başka şey olmak ne tuhaf
Ne tuhaf ölümü duymak seksen altıdan!

SİYAH VE KARANLIK

Kur'an okurdu babam bazen,
Galiba Kadir gecelerinde:
Onun inanmış sesiyle biz çocuklar
Daha küçülürdük odanın en uzak bir yerinde.

Müteessir olurduk kışı gören kırlangıçlar gibi,
Garip sedalarda hiçbir şey anlamadan.
Henüz mektebe giden ablam, bilgiç bilgiç·
«Arapça» derdi, nefesiyle o zaman.

Arapça. Uzak karanlıklarda,
Siyah ve lâmba sönmüş gibi... uzar.
Ve çocuk kalblerimizi matemiyle kaplardı
Meçhul ölülere ait mezarlar.

Arapçadan nefret ederdik, lâkin,
Okşardı babamın okuduğu şey, muhayyilemizi.
Korkudan ve hayretten bir yeni dünya içinde
Muhakkak ki iman zaptederdi bizi.

Bir sesten sonra muhakkak başka bir ses gelirdi.
Ama nasıl başka, anlatılmaz.
Babamın sonsuz ahengi arasında
Olurdu yaşamalar daha az.

Ve olurdu vücudumuzdaki tarif edilmez çocukluk.
Nedense, daha uzun.
Uyanırdı karanlık hücrelerde,
Bütün yadigârlığı, ruhumuzun.

Ve babamın nefesleri yavaşlardı, hep aynı seslerle,
Tevekkul ve akıl dolu gelirdi bize, her taraf.
Babamın elleri büyürdü ve büyürdü babamın ellerinde
M U S H A F.

. . Ve nelerden sonra ben hatırlıyorum,
Bazı geceler, yani her gece.
Babamın ve başka sevgililerin Arapçasını
Tesellisiz şeyler düşündükçe.

DÜNYANIN BÜTÜN ÇOCUKLARINA KARŞI YAZILMIŞTIR

Hepiniz el ele bir halka yapsanız,
Rüyadan ve şarkıdan bir halka
Ve almasanız kimseyi,
Ortanıza benden başka.

Masallar gibi silinse etrafımız,
Şehzadeniz olsam sizin.
Biz mektebi ve dersi ebediyen terk ettik,
Ne olurmuş anneler vermezse izin.

Seyretsem yüzünüzü, birer birer,
Ve birer birer seyretseniz beni.
Garip saadetler duysak,
Bayramlıklar kadar yeni.

Nasıp değil, sadece gökler midir,
Üstümüzden ninniler gibi geçen.
Yavaşca görünürken karşı dağlar.
Oyuncaklar mı hatırlarız, devlerden?

Gülsek küçük fidanlara sebepsiz,
Meselâ uçan kuşlar bir tuhaf gelse bize.
Ve gölgesinde altın karanlıkların,
Deliler gibi âşık olsak kendimize.

Hani geçen sene kopan uçurtmamız,
Kim bilir şimdi nereye gitti.
Uykular ve güller arkasından,
Oyunlar ki Allahın selâmeti.

Siz dünyanın bütün çocukları, geliniz,
Rüyadan ve şarkıdan bir halka.
Ne olur, almayınız kimseyi,
Ortanıza, benden başka.

GECE OYUNU

Gelin ey bütün çocuklar, peşimden,
Geçelim karanlıklarda şehri;
Yaşamayı hayretlerle duyarken.

Gelin hatırasız sabahsız,
Seyredelim talihlerin üstünde,
Hangisi en çok sarı yıldız.

Gelin anneleri, ablaları unutarak;
Şehzadenin gittiği memleketi bulalım,
Küçük ellerinizde masallardan bir bayrak.

Gelin izin vermeseler de buna,
Çocuklar, uyanmış çocuklar,
Koşalım gecelerin sonuna.

RAHATLIK

Sen büyüdüğün vakit çocuğum,
Yine çiçekler açacak dallarda.
Dallarda açan çiçekler gibi,
Yine çocuklar uyuyacak masallarda.

Sen büyüdüğün vakit çocuğum,
Yine uykular havuzda dibe gidecek
Havuzlarda kaybolan uykular gibi,
Yine çocuklar mektebe gidecek.

Sen büyüdüğün vakit çocuğum,
Yine göklerden mavi gölgeler inecek yere.
Toprağı nurlandıran mavi gölgeler gibi,
Yine çocuklar gülümseyecek, askerlere.

Sen büyüdüğün vakit çocuğum,
Yine meltemler geçecek denizlerden.
Denizlerden geçen meltemler gibi,
Yine çocuklar olacak, rahatlık veren.

MEÇHUL ÇOCUKLARIN ELİŞI VAZİFESI

Oturmuştuk büyük masanın etrafına,
Babam gazete okuyordu, biz ders çalışıyorduk.
Hesap vazifesini aceleyle yapıyordum,
Vardı benim içimde başka yolculuk

Nihayet sıra geldi babamdan çekinerek
Çıkardım elişi defterimi çantamdan.
Mektebe başladığım bir iş vardı nur gibi
Ki nur kesiliyordum aklıma geldiği an.

Masallar ve rüyalar gibi kalpler kesmıştım,
Elişi kâğıtlarının birçok rengiyle.
Renklerin arasındaki sevgiyı arayarak
Yapacaktım onlardan bir aile.

Birbirlerinden sonra çok güzel oldular,
Ellerim yanıyordu değdikçe onlara.
Kalpler, parlak, güzel ve bin hülyaya doğru,
Kalpler, yaşar gibi, Rabbim ne manzara.

Ve nihayet tembel dirseğimle dürttüm,
Çağırdım kardeşimi saadetime kadar.
O baktı ve hepsi baktı hayretle,
Kıtapları terkedip hülyama karıştılar.

Artık elişi kâğıtları fazla mı parlıyordu,
Kalplerin zarif şekli daha mı incelmişti ne.
Annem bile çevirmişti başını,
Ilık odamızın bu tuhaf sessizliğine.

Ve babam birdenbire hissetti
Gözlüğünün üstünden süzdü halimizi.
Kızıyor gibiydi kitaplar bırakılmış,
Bana işaret verdi ablamın dizi.

Mavi damarları çıkmış kocaman elini,
Uzattı babam, bize doğru gülerek,
Aldı defterimi ve seyretti tatlıca,
Başını sallarken dedi: güzel gerçek.

Fakat düşmüş bir tanesi, diye devam etti,
O zaman biz güldük yaramaz ve çılgın.
Beyaz kalbi görmemişti ne tuhaf,
Hayretimiz ve neşemiz üstündeydi hayatın.

Ve bir gün bana baban öldü dediler,
Hissederken renkleriyle nasibim olan yurdu.
O elişini hatırladım, ağlayarak,
Acaba onlar da mı beyaz kalbi görmüyordu!

İLKOKUL İKİDEKİ

Ankara Kalesinin dibindeydi evimiz
Kardeşim bakardı yamaçtan uzaklara, Türkiyeye
Anıtkabir parlardı en çok
Neden parlar en çok
Anlamazdı.

Kaçtasın diye sorarladı ona
İlkokul ikideyim derdi ağır ağır.
Sesi titrerdi biraz
Neden titrer biraz
Anlamazdı.

Pazarları giyerdi güzel giysilerini
Anıtkabre giderdi, Mustafa Kemal'e
Oradan yeryüzü görünürdü daha yakın
Neden görünür yeryüzü daha yakın
Anlamazdı.

YAŞLI DENİZİN SESİ

Pasifik Dede der ki
Duyuyor musun Musonlarımı benim:
Seni öyle severim ki öyle ıslatırım ki
Çocukların 1914'de on milyondu
Şimdi elli milyon.

Pasifik Dede der ki
Pamuk keten kenevir tütünle dolu
Kucakları annelerinin babalarının,
En eski tapınaklar önünde ellerimi öperlerken
Değer mavi tüylerime artık daha tatlı yüzleri.

Pasifik Dede der ki ne güzel
Ülkeler
Yeryüzünün çocuklarıdır ya biliyorum
Belki de ilki
Mançurya'dır?

TUNA

Tuna çocuklar çocuğu
Ta Bohemya'dan başlar oynamağa
Ta Karadeniz'de bulur kendini
Tuna çocuklar çocuğu

Toplar sevinçleri
Avusturya Yugoslavya Macaristan Bulgaristan
Romanya
Yavruları türküler söylerken
Toplar sevinçleri

Maviyle karıştırır yeşili
Eflatunla kırmızıyı azıcık
Pembeyle sarıyı daha
Maviyle karıştırır yeşili.

Köy oyunlarına benzer
Akar dağ bayır ova
Flüt sesleri davul sesleri akar içinden,
Köy oyunlarına benzer,

Tuna çocuklar çocuğu
Bir ucu masal sanki bir ucu ben
Çiçek ülkeleri birleştirir çiçeklerle.
Tuna çocuklar çocuğu.

GÖZ BALIKLARI

Azerbaycanlı çocuklar, sevgili arkadaşlarım,
Yedi yedi oynarlar hep
Gobistan kayalarındaki o çok eski çizgilerle
Elele, doymuş.

Azerbaycanlı çocuklar,
Güle güle'lerken
Ağızları açılır yedi kez .
Yedi gökkuşağıyla sevinirler belki.

Azerbaycanlı çocuklar, güzel arkadaşlarım,
Benzer üzüme
Ta içlerinden kırmızıdırlar.
Bir mutluluk ta yedi.

Yasaktır o ormanda
Kızıl geyiğini avlamak
Su diye çiçek diye avuçlarını uzatırlarken
Gelir düşlerine kızıl geyikler.

Azerbaycanlı çocukların
Gözleri
Sanki balık
Bakü'nün Hazer denizinde,
Yedi mersin balığı geçerken.

ÇOCUKLA SEN IRMAĞI

Bir çocuk Sen ırmağına yaklaştı Paris'te
Gördü sularda yüzünü
Tatlı sesiyle sordu annesine sımsıcak
Bu ben miyim?

Bir çocuk Sen ırmağına yaklaştı Paris'te
Gördü sularda kırmızı balonunu
Tatlı sesiyle sordu annesine, gözleri iri iri,
Bu benim balonum mu, sallanan?

Bir çocuk Sen ırmağına yaklaştı Paris'te
Gördü sularda sarı saçlarını
Tatlı sesiyle sordu annesine gülerek,
Bu benim başım mıdır?

Bir çocuk Sen ırmağına yaklaştı Paris'te
Evet dedi bu senin yüzün senin balonun senin
saçların, ne güzel
Oğlu tatlı sesiyle sordu annesine daha şaşırmış,
Peki onlar neden gidiyorlar gibi ben burda dururken?

GECE İLE GÜNEŞ

En kuzeydeki sarışın ilkokul ikideydi
Anlattı geceyle gündüzü öğretmen
Bir damla bile anlamadı ki o
Gece kim gündüz kim?

Güneş batınca gece olurmuş
Amma da yalan
Bir de yalan söyleme diyorlar
Söylerken kendileri.

Balıklar uyanık
Kuşlar uykusuz
İşte yarı gece olmuş:
Güneş batmamış ki daha.

Uzun uzun düşündü en kuzeydeki sarışın
Sordu babasına: Bu ne karışıklık
Ya güneş gitsin göklerimizden ya gece
Üstüste olmasınlar.

ANNELER MASALI

Bir masal gösterisi yapılıyordu alanda
Uluslararası
Sırası geldi konuşma yerine çıktı Pekinli çocuk
Anlattı bin yıl önce söyler gibi, yavaş yavaş:

— «Demiş ki ilk ozanımız bakışları en güzel :
Bir çocuktan sonra
Artık savaş olmayacak !
Bulacak yeryüzü ilk gerçek mavilığını »

«İşte anneler
Köylerde kentlerde doğururlar çocuklarını gece
gündüz,
Ararlar doğura doğura
O çocuğu, barışı getirecek o çocuğu.»

Öyle alkışlandı ki
Çinli çocuk
Ellerimiz
Yaprak yaprak ipek oldu, yemyeşil.

UZAK ÇOCUKLAR

Endonezya'mız, bura adalarının en büyüğü
Sanki bir abla.
Seslenir Cava'ya, Borneo'ya, Sumatra'ya
Sanki kardeşlerim der.

Güneş doğar doğmaz sallanır azıcık
Sanki yıkanır sıcak denizde
Battı mı güneş
Sanki dinlerken uyur aslan seslerini,
ormanlardan.

Mavi kuşlar kırmızı pirinç tarlalarını süsler de
Yeryüzüyle gökyüzü
Sanki birbirine karışır:
Öper de yavru yelkenleri ana yelkenler.

Biz Endonezya çocukları
Bütün ağaçları severken
Kimse görmez bizi ta uzaklarda
Sanki uyumuşuz.

HOLLANDA KAVAKLARI

Altas denizi kıyısında değirmenlerin hemen yanında
üç kavak vardı
Biri uzun biri ortanca biri küçük
Belliydi yeşillerinden
Üç kardeştiler.

İlki en yukardaki yellerde ikincisi yüksekce yellerde
Ufağı en aşağıdaki yellerde yaprak yaprak,
Sallanmalarından belliydi,
Üç kardeştiler.

Roterdam'dan uzak denizlere giden gemiler dondü mü
Demir aldı mı başka kıyılara gemiler
Özlemle bakmalarından belliydi,
Üç kardeştiler.

Üç Hollanda çocuğu, üç kavak
Bir avuç topraklarını öylesine severlerdi ki
Belliydi ayrılmamalarından
Üç kardeştiler.

DAĞLARLA GÜVERCİNLER

Cezayır'in Atlas dağlarındaki köyümüzde
Karanlık indi mi
Develerle masallar uyur
Ben uyuyamam.

Atlas dağları Akdeniz'le sallanırken,
Sanki karanlıktır güpe gündüz.
Kalkar geceleyin
Girer evimize.

Babamın uykusu çok ağır
Ben sokulurum
Yavaşça
Sıcaklığına annemin.

Kaçırır annemin güzel sıcaklığı
Cezayir'in Alas dağlarını evimizden
İşte konar gözlerime.
Gecenin allı yeşilli güvercinleri

OKULDAN DÖNEN ÇOCUĞUN SORUSU

Batıda, Bohemyadaki dağlarımız
Eskiymiş anne,
Doğuda Slovakya'dakiler
Yeni dağlarmış.

Peki neden
Eskilerin boyu küçükmuş de
Uzunmuş hep
Yenilerin boyu?

Neden bu anne
Benden uzun
Değil midir
Porselenleri silen ablam?

— Besbelli değil mi çocuğum
Dağlar
Birbirinin kardeşi değil de
Ondan.

OYUN

Bir oyun tutturmuştu Zambiya'da zürafa çocukları
En güzel anne tam orta!
Çevresinde büyük bir değirmi kocaman
Dönüyorlardı değirmiyi dönerek dönerek

Kural şuydu
Anne, durun! der demez
Hepsi duracaklardı bastıkları yerde
Hepsi nereye basmışlarsa oralı sayılacaklardı.

Döndüler maviliğe güneşe ağızları su
Yorgunluktan gülmekten ağızları susuz
Bin bir masal döndüler.

Durun dedi güzel anne birdenbire
Sesi kıpkırmızı bir çiçek:
Kimi Zambiya'da durdu kimi Tanziya'da
Kimi Zambiyalı çocuk oldu kimi Tanziyalı çocuk.

KEDİ İLE ÇOCUK

Kuzey Osetya'da bir köyde
Severdi bir kedicik
Evin en küçük çocuğunu.

Uyusa uyurdu aracıkta
Koşsa
Koşardı ardından.

Çocuk büyüdü biraz, başladı okula,
Deliye döndü kedi
Dayanamadı acısına ayrılığın.

Birlikte gitmeye başladı artık,
Okulun kapısında bekledi akşamı
Birlikte geldi çocukla.

Çocuk daha büyüdü, yolladılar
Büyük okula, başkent Orconikidze'deki
Kediyi acısı kapladı yeniden.

Durdu durdu... Düştü yollarına başkentin bir kış günü
Şimdi ne oradadır kedi
Ne burada.

KAMIŞ DEDE

Bir Kamış Dede vardı Bırmanya'da gözü kuş
Girerdi her eve hep
Çıkardı her evden hep.
Okulları arardı bugün
Yarın kiraz satıcılarını dolaşırdı
Öbürgün ormanları yaprak yaprak.

Düşerdi erkenden sokaklara gözü kuş
Hele ilkyaz geldi mi
Hele masmavi oldu mu gökyüzü .

Dedi ki öğretmen Rsugon kıyılarını gezdirirken
Bu Kamış Dede var ya çocuklar gözü kuş,
O da bir çocuktur bizim gibi, uçurtmasını arayan.

YAVAŞÇA

Estonya'lı çocuk
Top parası almıştı babasından
Elinde parası, dur dedi yavaşça,
İlkin Tallin kıyılarına ineyim
Öyle aydınlık ki bugün gökyüzü.

Bir balıkçı ayrılıyordu oradan elinde sepet
Sepetteki balık: ağzını açmada yavaşça
Birdenbire öylesine sevdi ki balığı çocuk
Sordu hemen: kaça satıyorsunuz?

Top parasına mı, güzel,
Ne güzel, aldı balığı
Öptü yavaşça,
Bıraktı koca Baltık dalgalarına incecik.

Şimdi pazar günleri
Tam o sıralarda
Tam oraya gider Estonya'lı çocuk, güler.

Balığı sıçrar kıyıya pırıl pırıl
Alır hemen
Öper bırakır denize masmavi, yavaşça

O

Taşkent duvarlarına yapılarına
Bakarken sevinirdi o
Ozbekistan dedemin dedesi gibi eskiymiş derdi.

Fergan kanalının
Upuzun akmasına imrenirdi o
Büyüyünce kanal olsam derdi.

Hele pamukları, dağ gibi pamukları görünce
Duyardı yüreğinin apak olduğunu
Kara toprağın içi ne güzelmiş derdi.

Ozbekistan sallanırdı arasıra beşik gibi
Depremleri bile severdi o
N'apalım beşiklerde büyüyecek yurdumuz derdi.

PARAGUAY'LI ÇOBANLARIN ÇOCUKLARI

Öğretmenim Anakondo yılanları duymasın ya,
Bu güzel sığırlarımız
Bu güzel yamaçta
Otlarken
Dağları mı arar?

Öğretmenim
Bu sütlü ineklerimiz
Bu koca Paraguay ırmağından
Su içerken
Atlas Okyanusunu mu arar?

Öğretmenim
Bu besli koyunlarımız
Bu çiçek dolu yeşillikte
Otları dişleriyle biçerken
Gelecek yazı mı arar?

Öğretmenim
Anakondolar duymasın ya,
Bu yaramaz kuzularımız
Bu
Süt gibi,
Annemin bana içirdiği sütü mü arar?

SEVGİ

Gabon'da bir yağmurla bir yaprak
Kardeştiler
Yağmur da iriydi
Yaprak da.

Elele sallanırlarken
Severdi onları gökyüzü
Başka bir oyun yoktu ki Gabon'da
Islaktılar.

Yağmur göğün çocuğuydu
Yaprak toprağın
Yağmurun geldiği yıldızları
Göremezdi ki yaprak.

Öyle sevişirlerdi ki yaprakla
Yağmur
Aralarına giremezdi
Aydınlık bile.

Öyle güzeldiler ki yağmurla yaprak
Kuşlar bile
Konamazdı
Üzerlerine onların

Yıl sonu geldi
Kaldırdı tahtaya öğretmenler
Sordular yaprağa nedir su
Bilemedi yemyeşil yaprak.

HABEŞİSTANLININ BOYALI YÜREĞİ

Yüzüm karaysa Adisababa gökleri ak,
Şu Fransız çocuğunu sapsarı
Sevmiyor muyum
Ellerim muz.

Yüzüm karaysa
Şu İngiliz çocuğunun gözleri mavicil
Sevmiyor muyum
Ellerim muz.

Yüzüm karaysa şu Alman çocuğunu kırmızı püsküllü
Sevmiyor muyum
Ellerim muz.

Yüzüm karaysa ne çıkar Habeşistan'da
Seviyorum işte onları
İçim hepsinden daha aydınlık daha çocuk
Ellerim muz.

MİSİSİPİ

Misisipi akardı ya
Bir çocuk dalgalara bakardı
Derdi içinden
Nereye gider bu büyük su
Okula mı gider?

Misisipi akardı ya
Gözünün rengi değişirdi, bakanların hep
Mavilileyin orada olurdu, köpükleyin burada,
Nereye gider ki bu yaramaz su
Eve mi gider?

Misisipi akardı ya
Gece akardı yatağında bir çocuk
Düşünürdü annesi uyutur uyutmaz
Nerelere gider bu uykusuz su
Masallara mı gider?

GAYDA ÇOCUK

Gayda sesleri, İrlanda'da, uyurken Dublin,
Kıpkırmızı bir ağaçta
Yemyeşil bir yağmur çiselerken
Ötüşleri birbirine çarpmış
Binlerce kuşa benzer.

Gayda sesleri
Masmavi yellerimiz
Pembe oyuncakları sallarken
Ötüşleri birbirine çarpmış
On binlerce kuşa benzer.

Gayda sesleri
Mosmor bir bayramda
Denizler çocuklar gemiler adalar birbini severken,
Ötüşleri birbirine çarpmış.
Yüz binlerce kuşa benzer İrlanda'mızda bizim

AY SEVGİSİ

Vietnamlı çocuk
Ayı çok severdi
Neden mi, kim bilir?

Belki
Aydınlığı ayın
Su gibi diye.

Belki
Çok yakın
Diye.

Belki
Bütün evleri bütün ağaçları
Birer birer dolaşıyor diye.

Ay doğar doğmaz
Vietnamlı çocuk
Çıkardı kamış kulübesinden dışarı.

Tırmanırdı biricik ağaçlarının
Ta en yukarıdaki
Dalına.

Geceler aydın derdi
Vietnamlı çocuk içinden
Dönerdi yatağına ta yüreği parlak.

Vietnamlı çocuk
Saklardı, anasından ayı çok sevdiğini
Neden mi, kim bilir.

Belki
Kıskanacak
Diye.

Vietnamlı çocuk
Uyuyamazdı gün ağarana dek
Ayın tam yuvarlak olduğu geceler.

ANNEYE SORULAR

Anneciğim söyler misin
Bu güzel İsviçre'de bu güzel Bern kentimizde
Ne çok dil var
Seni hangi dille seveyim?

Yirmi iki kantonumuz
Ta eski masalların
Çocukları mıdırlar
Oraya buraya dağılmış?

Güney Alp dağlarından
Ta Jura dağlarına
Ortadaki ovalara dek
Gülen kim, türkü söyleyen kim?

Anneciğim söyler misin
Çayırlarımız sürülerle doluyken
Onları
Barış Dede mi güder?

GOL BABAYLA ÇOCUK

Viktorya gölü
Öyle uzundu ki
Babasına benzerdi Ugandalı çocuğun.

Uyanır uyanmaz
Bakardı ki babası erkenden gitmiş
Ararcasına atlardı göle.

Ne yana yüzse
Yaklaşırdı
Babasına biraz.

Viktorya gölünün bir büyüklüğü vardı ki
Mavilikleriyle doldururdu
Avuçlarını Ugandalı çocuğun.

ANA OĞUL

Uykusu görünürdü onun
Güpegündüz
Uyurdu güneşte
Ürdünlü çocuk.

Hurma ağaçları
Kumlar
Gülerdi ona
Gözleri kapalı.

Sordu Ürdünlü çocuk
Ayaklarındaki halhallar çınlayan annesine
Hurmaların kumların
Neden gözleri kapalı.

Bir ninni gibi
Mırıldandı annesi yavaş yavaş
Sen hep uyurken
Nasıl uyansın onlar?

IRAKLI YAVRULAR

Şattülarap'ın çocukları Mezapotamya'da
Fırat'la Dicle birleşirken
Severlerdi analarını daha çok.

Şattülarap'ın çocukları Mezapotamya'da
Sıcak sularda yüzerlerken
Çırılçıplak gördeleriyle oynarlar daha,

Şattülarap'ın çocukları Mezapotamya'da
Gündüzleri görürler
Gecekî düşlerini yavaş yavaş.

Şattülarap'ın çocukları Mezapotamya'da
Bağdat gibi büyürler hep
Sapsarı hurmaları yerken.

MEKKE'Lİ KIZCIKLA DEVESİ

Güzel deve
Senin ayakların niye yassı
Çöller büyük diye mi?

Güzel deve
Senin boynun niye uzun
Çöller uzaklara varır diye mi?

Söyle güzel deve,
Senin sırtın niye kat kat
Çöller de kum tepecikleri kat kat diye mi?

Güzel deve söyle,
Senin tüylerin niye parlıyor
Hacca giderken hurma dıbında su içtin diye mi?

Güzel deve
Senin gözlerin niye mavi
Yeryağ kuyusuna baktın diye mi?

Söyle, güzel deve
Senin annen seni niye aramaz
Çöller Suudi Arabistan'da masallara karışmış
diye mi?

M A S A L

Gelir bir masal
Guatemala'da beş yaşındaki çocukların evlerine,
Sallanır girer bir masal
Ayakları kurt, elleri ırmak,
Ama eve nasıl sığar?

Birdenbire oluverir yedi başlı bir dağ,
Ekmek olur, gece yarısı çocuklar acıkırken
Kim isterse
Düşe de benzer
Aydınlığa da benzer biraz,

En eski ağaçların kuş olduğu,
Dev olduğu,
Gökyüzünün balon olduğu
Ellerinde, Guatemala'lı çocukların, hep gülmeyen.

Yazarın Açıklaması : 1

DAHA SEVMEK

Soruyor bana
Yeryüzü Çocuk :
Biz hep güler miyiz
Senin yazdıkların gibi?

Hayır diyorum, Yeryüzü Çocuğa
Aradığım sevgi yolu,
Evreni kaplasın istiyorum
Su olan aydınlık olan.

Nasıl buluyorsanız korebe oyununda en karanlıktakini
Öylesine bulacaksınız besbelli ergeç
Birbirinizi siz,
Uyandığınız yerlerde.

Yazmak isterdim ikinci yeryüzü gezimde
Tutsaklığını açlığını sömürülmüşlüğünü
Özgürlüksüzlüğünü
Nice ülkeler çocuklarının.

Bir umudur, Asyalara Avrupalara Okyanuslara
Amerikalara Afrikalara çiçek çiçek
Anadolu'dan çiçek çiçek
Açtığım

İLERLEMEK

Şimdi ne gün kaldı ne yıl
Ne o duvarlara asılı
O yapraklarını birer birer kopardığımız saymaç.
Babalar oğullarına
Oğullar yeniliklere akıyor şimdi.

Öyle hızlı
Büyütüyor ki bizi yaşamak
Geçiyorsunuz dedi öğretmen
Her gün
Bir okuma yılı.

DÜŞÜME GİREN ANNEMİN DÜŞÜ

Uçuyordu kocaman bir yeşillik
Bu ne dedim
Karşılık verdi yanımdan akan bir yıldız
Bu düşüdür annenin.
Der ki
Yeryüzünden daha uzaklarda
Daha yeşil olsun
Çocuğum.

ŞİŞELER

Çocuğun biri
Uykusuzsa
Mavi bir şişe alıyor eline
Bir kaşık
Uykusunu içiriyor öğretmen.

Çocuğun biri
Çok konuşuyorsa
Kırmızı bir şişe alıyor eline
Bir kaşık
Susmasına içiriyor öğretmen.

Çocuğun biri
Anlamıyorsa
Yeşil bir şişe alıyor eline
Bir kaşık
Anlamasını içiriyor öğretmen.

OKTAY RİFAT

(1914 —)

1914 de Trabzon'da doğdu. Ankara Erkek Lisesi'nden sonra, Paris'te Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okudu. Devlet Demiryolları İstanbul İşletmesi'nde uzun süre avukatlık yaptı.

Varlık ve Yeditepe dergilerinde ilk şiirleri yayınlandı. Arkadaşları Orhan Veli ve Melih Cevdet ile birlikte «Yeni Şiir» akımının benimsenmesinde büyük katkısı oldu.

Şiirlerinde yalın bir duruluk içinde Türkçeyi ustalıkla kullandı. Toplumsal sorunları, ince yergilerle dile getirdi. Şiirleri, yoğun bir anlatım ve değişik gözlemlerle yüklüdür.

1955 de Teditepe Şiir Armağanını, 1970 de Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü kazandı.

Tiyatro alanında da başarılı yapıtları olan Oktay Rifat'ın şiir kitapları:

Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Ustüne Şiirler (1945), Güzelleme (1945), Aşağı Yukarı (1952), Karga ile Tılki (1954), Perçemli Sokak (1956), Âşık Merdiveni (1958), Elleri Var Özgürlüğün (1966), Şiirler (1969), Yeni Şiirler (1973), Çobanıl Şiirler (1976).

ŞÜKÜR

Potinlerimle paltoma
Teşekkür etmeliyim
Teşekkür etmeliyim yağan kara
Bugüne bu sevince
Yere bastığım için şükür
Şükür gökyüzüne toprağa
İsmini bilmediğim yıldızlara
Suya ateşe hamdolsun

YILDIZLAR

Kitabın yanında defter vardır
Defterin yanında bardak
Bardağın yanında çocuk
Çocuğun yanında kedi
Bir de beyaz karanfil
Fakat neden kravatım kitaplarım
Şu küçük sigara tablası
Yıldızların yanında değil.

VAZİFE

Rengi üzümden kara
Beli iğneden ince
Bu yükle cıkılır mı
Yokuşlardan karınca

Nedir bu dünya hali
Nedir bu bozuk düzen
Dün çıktı yumurtadan
Bugün sevdalı kumru

Kaşla göz arasında
Şahin kapar kırlangıcı
Ceylan kanına girer
Su başında canavar

Bütun yük benim üzerimde
Duşunmek lâzım hepsini ayrı ayrı
Dünyasından habersiz
Dünyaya gelen yavru

Guneşin şarktan doğmasını temin etmeli
Şaşırmaya gelmez
Sonra bana düşer tasası
Çocuğu soksa arı

Ayağı kanasa tilkinin
Bir hal olsa kuzuya
Oktay bütün bu mahlükların
Sana lâzım mı derdi

POLONYA ÇOCUKLARI

Yaramazlık eden çocukları
Kömürlüğü kapatırlar
Hırsızlara verirler
Tavana asarlar bacağından
Peki ama hepsi de mi yaramaz
Polonya çocuklarının

UÇAKLAR

Uçaklar gelecekmiş
Korkum yok benim
Kâğıt gemilerim
Kurşun askerlerim hazır
Zaten bunlar bozulursa
Babam yenilerini alır

SU GİBİ GEÇEN GÜNLER

Ben de beşikte yattım
Salıncakta uyudum
Meme emdim
Geceleri arpa boyu büyüdüm
Adam oldum elim ekmek tuttu
Bütün sevdiklerim öldü
Günler su gibi geçti
Anasız babasız kaldım böyle

NANÇO'NUN ÇOCUKLUK RESMİ

Nanoç'un bir gece yarısı
Gosterdiği resme bakıp kendi kendime
Dedim ki
Elbet onun da kırmızı bir kürdelesi
Altın bukleleri vardı
Her güzel çocuk gibi
Çember çevirirdi gündüzleri
Reçelli
Bir dilim ekmek yerdi kocaman
İkindi vakti

FARELERLE İNSANLAR

Şükret fare
Bu kapana şükret
Yüzüme bakma öyle acı acı
Gözünü mü oydum
Derini mi yüzdüm
Hayanı mı burdum
Şişlemek elimdeydi
Gazlamak elimde
Diri diri yakmak elimde
Elini kalbine koy da söyle
Karını mı astım
Kızını mı kestim
Yuvanı mı bozdum
Yooo fare
Olmaz fare
Şunun şurasında minnacık bir kapan bu
Ne tank
Ne top
Ne tayyare

ÇOCUĞUN DİŞLERİ

Çocuğun dişleri çıkmış
Yeşil yeşil ıspanaklar için
Ateş pahası şeftaliler kirazlar erikler için
İşte azıları köpekleri önleri arkaları
Boyalı leblebiler tozlu pestiller boyalı şekerler için
Hepsi de sivri hepsi de keskin
Doğmuş ve doğacak kuzular için danalar için
Karagözler mercanlar pisiler gelir İstanbul'dan
Büyük lokantalara konaklara
İstakozlar midyeler karidesler
Neler de neler
Maydanozlu köfteler
Çingene palamutları gelir efendim altmışara
Çocuğun dişleri için
Çocuğun dişleri için
Un öğütür değirmenci
Helvacı susam keser
Sürü sürü davar gelir Erzurum'dan İzmir'den
Erzurum neredir İzmir nere Ankara neresi
Kimler alır bu davarı kimler yer
Malum değil orası
Çocuğun dişleri çıkmıştır
Ne denir Allah'ın işi
Kesesine güvenen borazancı başı

SON SÖZ

Boğazından lıkır lıkır geçen
Şu suyun kıymetini bil
Nedir ki bu mavilik deme
Pencereden görebildiğin kadar
Göğün kıymetini bil
Kıymetini bil çiçek açmış bademin
Güneşli odanın çamurlu sokağın
Beyazın siyahın yeşilin
Pembenin kıymetini bil
Dirilik öyle bir şey yürekte
Sevinçle çırpınır
Kavak yelleri insanın başında
İnsanoğlu kızar öfkelenir savaşır
Halk için girişilen savaşta
O korkulu sevincin
Öfkenin kıymetini bil
Bil ki bu
Budur işte
Güneş yalnız dirileri ısıtır
Güneşin kıymetini bil

KAYBOLAN ÇOCUK

Çocuk, derdinden ağlamaklı,
Anasının döşünden sıcağından
Kopar da kaybolursa gece vakti
Kuyu başında çığrışa dursun
Karaltılar kadınlı erkekli
Dondurucu bir yel eser
Bulutlara bata çıka koşar, ay
Uzaklarda bir gemici feneri.
Çocuksa görür olduğu yerden
Görür ağlayarak
Görünmeden olanı biteni.

OZAN KIZ VE KUŞ

Kış güneşine aldanıp kafesinde
Öterse kanarya
Öter ya
Sarı kır çiçekleri açar odada.
Oda ya da kır
Hepsi bir.
Ama küçük kız
Yeni giysilerini kirletmeden
Toplamak ister de bunları
Sarı sarı toplayamazsa
Koltuğundan gülümser ihtiyar ozan
Bu çocuksu oyunda
Elebaşıdır da ondan.

MELİH CEVDET ANDAY

(1915 —)

1915 de İstanbul'da doğdu. Ankara Gazi Lisesi'ni bitirdi. İkinci Dünya Savaşı nedeniyle Belçika'daki sosyoloji öğrenimini tamamlayamadı. İstanbul Belediye Konservatuvarı Tiyatro Bölümünde öğretmenliğini sürdürmekte..

Şiirleri, Varlık, Yeditepe, Papirüs, Yeni Dergi, Soyut v.b. dergilerde yayınlandı. Arkadaşları Orhan Veli, Oktay Rifat ile birlikte «Yeni Şiir» akımının benimsenmesinde büyük ölçülerde etkili oldu.

Yergi, taşlama ögesi ağır basan şiirlerinin yanı sıra, duygulu anlatımda ve sosyal konularda alışılanı aşan seçkin örnekler verdi.

1973 de Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü, 1976 da Yeditepe Şiire Armağanı'nı kazandı

Deneme, roman ve tiyatro alanında başarılı yapıtları olan Melih Cevdet Anday'ın şiir kitapları :

Rahatı Kaçan Ağaç (1946), Telgrafhane (1952), Yan Yana (1956), Kolları Bağlı Odysseus (1963), Göcebe Denizin Üstünde (1970), Teknenin Ölümü (1975)...

YOLCULUK ŞİİRLERİNDEN

Bir kere ben
Çok uzun bir tren yolculuğunda
Evimdeki yatağımı düşünüp
Uyuyamamıştım.
Bu gece neden uyuyamıyorum
Evimdeki yatağımda?

SERÇE

Çamaşır asılı ipte
Duran küçük serçem
Bana acıyarak mı bakıyorsun?
Halbuki ben güneşin
Ve ilk beyaz yaprakların altında
Senin uçuşunu seyredeceğim.

BİR İLKBAHAR ŞİİRİNE BAŞLANGIÇ

Hava nekadr güzel öğretmenim
Yollar ağaçlar kuşlar ne kadar güzel
Yeryüzü pırıl pırıl öğretmenim.
Gizlisi saklısı kalmamış dünyanın
Nesi var nesi yoksa dökmüş ortaya
Bütün bitkiler, bütün hayvanlar, bütün taşlar
Sürüngenler, konglomeralar, serhaslar
Hepsi hepsi ortada öğretmenim.
Ne olur biz de gidelim
Burda kalsın kitaplar
Burda kalsın iğneli karafatmalar
Kollarından bacaklarından gerilmiş kurbağalar
Burda kalsın hepsi,
Bomboş kalsın evler okullar
Hapishaneler, hastahaneler...
Öğretmenim, sevgili öğretmenim
Sırtımıza alırız hastaları
Kim bilir ne özlemişlerdir kırları.
Ya mahpuslar?
Ne sevinirler kim bilir
Sarılıp sarılıp öperler adamı.

HAYVANAT BAHÇESİ

— Kuşlar Bölümü —

Merhaba küçük kuşlar merhaba
Nedir bu sessizlik hani selâm sabah
Hani fiskoslar gülüşmeler fıkırtılar
Ahlar oflar naralar çığlıklar
Nerde sevda şarkıları nerde
Göksu safaları Kâğıthane safaları
Alemdağı Çırçır Anadoluhisarı
Anısıda mı kalmadı o günlerin
Yakışmıyor böyle susup oturmak doğrusu
Yakışmıyor birinize
Kartal mı sandın kandini serçe
Ya sen sakakuşu
Hani tenekelerin hani çeşme başı
Merkebin sırtında Kayışdağ suyu
Çocuk sesleriyle dolu Enez küpler
Bakır maşrapalar beyaz tülbentler

Merhaba dut yemiş bülbül
Ne düşünüyorsun böyle
Dut yediğin günleri her halde
Hani o günler diyorsun
Merhaba arpacı kumrusu
Düşün dur bakalım ispinoz kuşu
Düşünün bütün kuşlar düşünün
Başınıza gelen işi
Bunu yapan iki buçuk kişi
Çoğu erkek azı dişi
Azı dişi köpek dişi
Ey ağrılarla çıkan yirmi yaş dişi
Merhaba muhabbet kuşu
Bil bakayım sevdiğim kızı
Kalmadı değil mi güzelim dünyanın
Tadı tuzu
Sana da merhaba kafiye kuşu
Zır zır zır zır
Kaynana zırıltısı
Bak sapıtıverdin işi

AKINCI RUHLAR

YAHUT

ÇALIŞAN KAZANIR

Metin ol oğlum gazozcu
Dökülen gazoz
Kırılan gazoz şişesi olsun
Zararın hadi bilemedin
Üç buçuk lirayı bulsun
Bir hafta dişini sıkar
Daha çok çalışırsın
Yeterki akıncı ruhun bozulmasın
Teşebbüs güçün azalmasın
Rokfeller de böyle zengin oldu
Çalışan kazanır oğlum gazozcu!

BEHÇET NECATİGİL

(1916 —)

1916 da İstanbul'da doğdu. Kabataş Erkek Lisesi'ni ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Öğretmenlik görevini İstanbul Eğitim Enstitüsü'nde sona erdirdi.

Çok genç yaşta şiire başladı. Kırk yılı aşan bir emek birikimiyle, şiirlerinde süreklı olarak kendini yeniledi. Ev ve aile yaşamındaki ozveriler, çileler, çocukluk döneminden ışıltılı puslu görüntüler, sevgilerdeki çekingen, içe-dönük duygulanmalar sözcüklerden süzülen titizlikle dile getirildi.

1957 de Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1964 de Turk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü kazandı.

Turk yazarları ile ilgili dikkatli ve özlu incelemesini «Edebiyatımızda İsimler Sozlüğü» adlı kitabında topladı. Almancadan çevirileri ve radya oyunları da olan Necatigil'in şiir kitapları :

Kapalı Çarşı (1945), Çevre (1951), Evler (1953), Eski Toprak (1956), Arada (1958), Dar Çağ (1960), Yaz Donemı (1963), Dıvançe (1965), İkı Başına Yürümek (1968) En/Cam (1970), Zebra (1973), Kareler Aklar (1975),

Şıırlerinden seçmeler · Şıırler (1968), Sevgılerde (1976) adlı yapıtlarındadır.

MAVİ IŞIK

Sen bir çiçeksin
Annen saksı,
Azıcık hastalansan
Odalar yaslı.

Sevincimiz, üzüntümüz
Hep sana bağlı,
Senden gelir gücümüz
Doğan güne karşı.

Bizim çocukluğumuz
Karanlık, paslı...
Sen güneşlerde yaşa
Altın saçlı!

Gökten düşen mavi ışık,
Mavi ışıklarda dünya.
Evlerin yaşaması
Sen olunca.

ÇAY

Yumulu avucunda bir korku : düşer para...
Az ekmek, bir tutam çay, sonra küçük bir şişe
Yakacak ispirto şişede parmak kadar
Ve çok yaşlı bakkal, sabah, kenar mahalle.

Annesinin her halde bir gaz ocağında
Kaynatıvereceği.. ve katıksız ekmek..
İçecek sevinerek okula yetişecek
Biraz çay soğuklarda.. ne kadar acı şu dünya.

Bir zamanı yeniler, bir gün o da bize benzer
Kalır uzaklarda o dertli anne.
Neden bazı şeyleri pek çabuk unuturuz
Çünkü apartımanlar o evlerin yerinde.

EVCİK

Kapı önünde Ayşe
Hanım hanımcık iş gördü
Sonunda kendine göre
Bir yuva kurdu

İlk ben oldum misafiri
Güle güle otur'a gittim
Bir yüksük fincanda getirdiği
Hayal kahveyi içtim.

Kibrit kutusu sekide
Oturmuştuk bahçeye karşı
Ortada hokkadan bir masa
Üstünde örtü yerine
Yaldızlı çikolata kâğıtları.

Gözüm gazoz kapaklarına gitti
Sorup öğrendim: kapkacakmış
Toplamış sokaktan ucu yanmış kibritleri
Bu kış odun yakacakmış.

Yangın yeri bir arsadan bulduğu
Cam kırıkları: para
Ev çevirmek kolay, diyordu,
İş tutumlu olmakta.

Ayşe'yi o anda görmeliydiniz
Eski kadınların kanıyla evcimen
Sisli geleceklere hazırlık
Çıkmıştı çocuk varlığından
Zamanların ötesine tertemiz.

Ayşem gibi, dünyada
Ayşeler dolu
Hepsi «evcik» oynar
Öteden beri,

Ayşeler büyür
Günün birinde
Oyun-ev'leri
Sahici olur.

Ama hepsinin mi
Hepsinin değil
Ayşelerin kimisi
Yuvadan, evden yoksul
Sert rüzgârlar önünde
Güz yaprakları gibi
Boşluklara savrulur.

YILDIZLAR

Seni karanlıkta yatırıyorlar
Korkuyorsun geceden
Bakıp bakıp pencereden
Yatağına sokuluyorsun.

Ben hep eski yerimdeyim biliyorsun
Hava açık olduğu zamanlar
Beni seyrediyor seviniyorsun.

Ne olurdu ben de
Sana göründüğüm şekilde
Odana gelseydim,
Ateşböcekleri gibi
Küçücük avucunda
Yanıp yanıp sönseydim.

Seneler geçer gider büyürsün
Bir gün olur hepsi biter
Endişeler o çocuk üzüntün
Hepsi biter
Aydınlanır seninçin geceler
Güneş gibi görünürsün!

Biraz sabır, küçük çocuk, biraz sabır
Ama Allah'ın koyduğu yerde
Yıldızlar daima yalnızdır.

EKMEK KIRINTILARI

«Çocukluğum, çocukluğum,
Ah o cennet ülke
Bir daha ele geçse!»
Dediklerini duydum.

Kaybedilmemiş ki
Hâtıralar sağ olsun!
Işıkları yandıkça
Yeri belli çocukluğun.

Ya canından bezmiş kaçıp
Sığınmışsanız bir ormana,
Acaba o zaman da
Çocukluğu arar mısınız?

Benim de arkamda
Renkli taşlar olsaydı
Çocukluğuma giden yolu
Bulmam kolay olurdu.

YILDIZLARDA UYKU

Şehre çöken karanlık
Sokakta bir adam gördü
Kattı adamı önüne,
Evine götürdü.

Adam dinlendi biraz,
Sofraya oturdu.
Yemeklerini yediler,
Annesi çocuğu yatırdı.

Şehre çöken karanlık
Her gece baş ucunda,
Yalnız korkan çocuğa
Masallar anlatırdı.

O gece garip bir şey oldu:
Karanlık uzandı göğe,
Gökten bir yıldız aldı,
Odaya getirdi.

Boşlukta dönen yıldız
Işık ışık bölündü,
Renkli maytaplar gibi
Çocuğun üstüne döküldü.

Çocuk hemen uyudu,
Uykusunda güldü.

ÇOCUKLAR

Çarşılarda bir şey
Biz pek aramazdık çocuklar olmasaydı.

Kasaplarda manavlarda bazı yorgun kadınlar
Hep de tenha saatleri seçerler
Sonra yavaş bir sesle
Çocuk için hasta kaç gündür yemiyor
Biraz et biraz meyva isterler.

Sevdiği bir reçeli gün aşırı yalnız ona
Kaşıklarla beraber büyür bir üzüntü
Yağların şekerlerin çayların
Uykularda bile bitiyorsa
Annelere düşündürdüğü.

İnsanlara tezgâhlara kâğıtlara kolaydı
Biz bu kadar eğilmezdik çocuklar olmasaydı.

RESİM

Her gün,
Enginlerden engin,
Yücelerden yüce
Bur duygu sarar bizi,
Bu sınıfa girince.

Yanda, bir uçtan bir uca
Mavi deniz,
Odanın içinde güneşleri bulunca
Isınırız.

Enginlerin enginı deniz olsa
Deniz ufak!
Yücelerin yücesi güneş olsa
Güneş küçük!

İlk günü gördük, nerden geldi:
Duvardaydı
Denizleri, güneşleri
Küçülten büyüklük.

Kürsünün üstünde bir resim:
Gözleri denizlerden mavi
Bakışları güneşlerden sıcak,
Dört mevsim.

Kürsünün üstünde:
Atatürk'üm, arkasında al bayrak,
Kollarını kavuşturmuş göğsünde.

Bu resimle başlar bizim günümüz,
Karşımızda Atatürk'ü gördükçe,
Kıvançla dolar, taşar gönlümüz.

Öğertmenimizin kürsüde
Verdiği dersi
Dinler bizimle birlikte
Atatürk'ün resmi.

Çalışkanız, çünkü,
Çalışınca
Bakarız, Atatürk güldü.

Bir yanlışlık yapsak
Bulutlanır gözleri,
Anlarız, Atatürk üzüldü.

Gelsek kürsünün dibine
Görür bizi
Eğilince.

Kalksak, gitsek gerilere,
Otursak arkalarda:
Başımızı kaldırmadan duyarız
Atatürk orada.

Öteki odalarda
Başka başka resimleri Atamın.
Atatürk'üm artık ömrüm oldukça
Bu resminle karşımdasın!

Yok hiç birinde
Bundaki tılsım,
Değişen çizgilerle
Canlı gibi bu resim.

Öyle canlı ki, sanırım,
Ben de bir gün okulu bitirince
Uzanan ellerinle
Okşanacak sırtım.

Öyle canlı ki, sanırım,
Karanlık bile olsa
Serpeceğin ışıkla
Aydınlanır yollarım .

Tıpkı sınıftaki gibi,
Yapacağım bir işte
Bu resmindir rehberim;
Kötülüğe uzanırsam
Çat kaşlarını,
Tutulsun ellerim.

Tıpkı sınıftaki gibi,
Bütün ömrüm boyunca
Yaptığım bir işte
İyi, doğru oldumsa
Sevincini belli et,
Gülümse!

Yaprak yaprak dökülürken önümde
Her yıl, dört mevsim;
Sınıflar içinde yalnız bu sınıf,
Resimler içinde yalnız bu resim!

TAHTA, KÜRSÜ, ÇOCUKLAR

Tahta sınıfa karşı
Kürsü tahtanın yanıda
Sınıfta otuz çocuk vardı.

Tahtanın önünde silgi
Üç dört tebeşir
Öğretmen içeri girdi
İlk ders cebir.

Tahta tahtadır ama
İnsanlardan anlayışlı
Hiç sevmediği halde
Tahta cebiri kavradı.

İkinci dersin öğretmeni
Geçti kürsüye oturdu
Tahta yan gözle ilgili
Öğrendi Auguste Comte'u

Üçüncü derste tahtaya
Bir öğrenci kalktı fakir
Yaz dedi öğretmen yazdı:
«Hayata neş'e güneştir
Melâl içinde beşer
Çürür bizim gibi...»

Tahta şairin halini
Çocuğunkine benzetti
Üzüntüler, yoksulluklar elinde
Çocuk da çürüyüp gitmişti.

Dördüncü ders boş geçti
Zil çalsın bekle çalmaz
Tebeşiri kaptığı gibi
Bir çocuk geldi haylaz
O cânım mısralara
İki çizgi çizdi çapraz
Yazdı iri iri: «Yuha!»
Kayboldu tahtanın nuru
Kayboldu tahta
Sonraki çizgiler altında.

HESAPLAR

Hesaplar kaç gün oldu
Ve çocuklar bakarlar ne yazarlar
Bu anne, bu baba.

Çıkarırlar, toplarlar ne kaldı
Ve çocuklar bütün gün sıcaklar
Gözleri yıldızlarda kalkarlar: Attâ!
Oysa yemekten önce sürdüler kapıları
Oysa deniz kıyısı o kadar uzak ki
Ve yok yorgunluğa at, araba.

Ve çocuklar eski resimleri açarlar
Yırtık kopuk sayfalar kim bilir kangi
Moda dergisinden kalma
Şık hanımlar, beyler zarif köstümlerde
Ve çocuklar bakarlar
Bu anne, bu baba.

KORKU

Tanrı onları dört gözden ayırmasın
Hiçbiri anne baba yokluğu bilmesin.

Büyükler gıdınce çocuklar küçükse onlar da ölmeli
Çünkü kendi evlerinden gayrı evler el evleri
Hele o kış ayları korkulu akşam üzerleri

Bizler ki büyükken bu kadar yalnızız da
Ya onlar küçücük kalırsa ardımızda?

Hem onlar geç büyürler, sonra ne güç büyürler
Daha yavru dünyanın farkında değiller
Üşümüş soğuklarda yatağımıza gelirler.

Bizler ki büyükken bu kadar yılmışız da
Ya onlar küçücük kalırsa ardımızda?

KİRLİ MASA

İkisi de okumuş
Ana baba
Yoktu kimseleri.

İçlerinde karanlık
Çökerken bir daralma
Ev zindan gibiydi.

Alıp geldiler
Bir süre
Oyalandı yoruldu.

Derken biri gördü
Uyumuş kalmış
Bir kenara yatırdı.

Biri baktı bir ara
Yüzünde seğirmeler
İçki gürültü.

Kansız soluk
Çocuk küçük
Başı yana düştü.

Yürüdü saatler
Doluydu masa
Herkes şiirden konuştu.

BİR ALBÜMDEN RESİMLER

Okunmuş toprak
Çocukluğumun resmi
Sargıdan görülmüyor
Boynumda köstebek izleri.

Lise son sınıf
Gençliğimin resimleri
Gülümseyen arkadaşlar
Neydi isimleri?

Kuytu köşe, kitaplar
Gömüldüğümün resmi:
Yüksek okul, bir onuru korumak
Habersiz çekilmişti.

Sonra her şey değişti
Yolum bir ormana düştü
Gür otlar, çalı, ceylan
Vurulan ben oldum, bu onun resmi.

Bunlar da ellerim yazgı çizgi
Derken tenha bahçe
Biraz dinleneyim dedim
Kovulduğumun resmi.

YOYO

Uzun ince bir lâstik
Ya da ip
Parmağa takıldı
Sağa sola yere
Atarsınız, gitse ya,
Döner, avucunuzda,
Gidemez bırakıp.

Koğıt, bez bir top
Tahta, plâstik
Bir disk
Hani şu çocuklarda —
Sallarsınız ipini
Koparıp gitse ya,
Gidemez, döner geri.

Lâstik, sicim, her neyse
Kopsa, düşse, gitse
Gidemez
Kalır az ötede,
Uzanır alırsınız
Gidemez yoyo.

CAHİT KÜLEBİ

(1917 —)

1917 de Tokat'ın Zile kasabasına bağlı bir köyde doğdu. Sıvas Lisesi'ni, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Öğretmenlik ve müfettişliklerde bulundu Türk Dil Kurumu'ndakı Genel Yazmanlık görevini 1976 dan beri sürdürmekte...

Kırk yıldır çeşitli dergilerde yayınlanan şiirleri, ilgı ile izlenmekte...

Ülke gerçeklerini ve doğa görüntülerini dikkatli gözlemlerle saptadı Kendi yaşamının ızlenim ve duygulanmalarını şiirlerinde ustalıkla işledi. Kısacık dizelerinde bile, sözcüklerin dar kapsamını aşan bır derinlik sezilir. Halk kaynaklarından oluşan esinlerini, duru bir anlatımın arınmışlığı içinde dile getirdi.

1955 de Türk Dil Iurumu Şiir Ödülü'nü kazandı.

Şiir kitapları: Adamın biri (1946), Rüzgâr (1949), Atatürk Kuruluş Savaşında (1952), Yeşeren Otlar (1954), Süt (1965). Bütün şiirlerini topladığı yapıtı: Sıkıntı ve Umut (1977)...

YURDUM

1917 senesinde
Topraklarında doğmuşum,
Anamdan emdiğim süt
Çeşmenden, tarlandan gelmiş,
Emmilerim sınırlarında
Senin için döğüşürken ölmüşler,
Kalelerinin burcunda
Uçurtma uçurmuşum.
Çimmişim derelerinde,
Bir andız fidanı gibi büyümüşüm
Topraklarının üstünde.
Koca koca kamyonlara binmişim
Daha büyük şehirlerine
Okumaya gitmişim,
Eşkıyalar yolumu kesmiş,
Alacak şey bulamamışlar.

Topraklarının üstünde
Top oynamış, âşık olmuş, düşünmüş
Ahbap edinmişim,

Kederlendiğim günler olmuş
Naçar dolaşmışım sokaklarında
Sevinçli günlerim olmuş
Başım havalarda gezmişim.

Bağrımı açıp ılgıt ılgıt
Esen serin rüzgârlarda
İlk defa kıyılarından
Denizi seyretmişim.
İssiz çorak ovalarında
Günlerce yolculuk etmişim.

Ağladığım senin içindir!
Güldüğüm senin için;
Öpüp başıma koyduğum
Ekmek gibisin!

ÇOCUKLAR

I

Ağacığım senin kaderin
Bütün çocukların kaderi.
Neler etmedi yirminci asır
Sabi sübyan demedi.

Bir nazlı kuşa benzer
Çocuk dediğin.
Ev ister ekmek ister,
Öpülmek okşanmak ister.

Ağacığım şu dünyanın üstünde
Bir sürü şehir vardır.
Taşlanmış kuşlar gibi tedirgin
Dolaşan çocuklardır.

Masmavi dumanlar tüter
Onların gözlerinde,
Kara çalılara benzeyen bacakları
Toz toprak içinde.

Babası öldü gitti çoğunun
Yahut da çarmıhlara gerer kendini,
Çocuğun anası mendil bile bulamaz
Saçlariyle siler terini.

Ağacığım senin kaderin
Bütün çocukların kaderi.
Neler etmedi yirminci asır
Sabi sübyan demedi.

II

Benim küçük eşkıyam, yavru ceylân!
Bu zayıf kolların, bacakların,
Gün geçtikçe büyür, kuvvetlenir,
Dalları gibi ağaçların.

Öyle bir fırla ki sokaklara
Gölgen yetişemesin,
Duvar diplerine seril uyu
Vücudun güneşlesin.

Dur bahçelerin önünde geceleri
Çiçekleri kokla,
Rüzgârı çek ciğerlerine
İşlesin körük gibi.

Aydınlık pencereler nasıl yanarsa
Öyle ışıl ışıl yansın gözlerin,
Rüzgâr gibi yelken gibi ol
Şehri inletsin türkülerin.

Bak dünyamız da güzel ayışığı da
Geceler de gündüzler de güzel,
Gel hep beraber büyüyelim
Ağacığım gel.

Benim küçük eşkıyam, yavru ceylân!
Bu zayıf kolların, bacakların,
Bir gün gelir büyür kuvvetlenir
Dalları gibi ağaçların.

KUŞUN HİKÂYESİ

Evin önünde hark vardı,
Harkın üstünde alçacık köprü,
Köprünün üstündeki çocuklar
Hayalet gibi bir kuş gördü.

Eğilip baktık tahtalar arasından
Uzaklardan gelme bir garip kuş.
Kuzgun gibi, balıkçıl gibi bir şey,
Köprünün altına yorgun düşmüş.

Kutupların, denizlerin, romanların
Sihrini taşıyordu.
Biz ona bakıyorduk, o bize,
Korkusuyla karanlık ormanların.

Kımimiz değnekle dürte dürte...
Kimimiz de kaynar su döktük,
İşedik bir güzelce üstüne,
Garip kuşu öldürdük.

Yaralı bir gemi gibi yüze yüze
Köprünün dışına çıktı.
Vura vura eğlendik,
Attık birbirimize.

Uzaklardan gelme garip kuş
Mürekkep rengi gözlerinle
Atık dünyamızı göremezsin!
Bağrışmamız gitmez kulaklarına,
Yaprakların arasında güneşe karşı
Çiftleşemezsin,
Dişiysen yumurtlayamazsın da!

Böyle deyip kuşun dört yanında
Akşama kadar hora teptik,
İnsan olduğumuzu iyice
Garip kuşa öğrettik.

ESMA'NIN HİKÂYESİ

Esmayla çocukluğumuzda
Sokakta oynadığım zamanlar
Dizge çorap giyerdi,
Yalınayak gezerdim.

Bir koku vardı Esma'nın
Çamurlu çatlak ellerinde...
Bir ışık yanar sönerdi şimşek gibi
Eteğinin çoraplarına değdiği yerde..

Tahta gibi, dümdüz, göğüslerimiz
Kollarımız ince...
Aynı kalaylı tastan
İçerdik, su içince...

Bir bakışı vardı Esma'nın
Kavak yaprakları gibi pırıl pırıl...
Koynundan çıkardığı çağlayı
Yemesi başka olur...

Efendime söyleyim, bir gün
Kızı bırakmadılar dışarı.
Cihanda tek başıma kalmıştım
Düşünerek Esma'yı...

Bir yandan rüzgâr estikçe
Mısırlar inim inim inler
Püsküller yüzüme dökülürdü,
Bir yandan yaralı mahzun kalbim
Kendi kendine türlü söyler...

Ondan sonra çok zaman geçti,
Caddeler geçti şehrin ortasından,
Delik tastan akan su gibi
Esma da çocukluğum da kaynayıp gitti...

Dün akşam parkın önünde
Alaca karanlıkta onu gördüm,
Gitti bir sıraya oturdu,
Gittim yanına oturdum.

Çorabları gibi, güzel gözleri,
Zayıf yanakları solgundu,
Ne ben konuşabildim
Ne de o birşey sordu.

Anladım ki gidişi gidiş değil
Hali etvarı bir hoş.
Küçücük, tozlu, eski
Pabuçlarında gezen bakışlarımız
Yaralı kalplerimiz gibi bomboş...

Öyle saatlerce oturduk
Bir çift söz edemedik
Ayağımızın dibinde, yaprakların içinde
Bir şey yitirmiş gibiydik.

ZERDALİ AĞACI

I

Havalar güzel gidiyor
Sen de çiçek açtın erkenden.
Küçük zerdali ağacım,
Aklın ermeden.

Bak kurt gibi kalın yapılı
Görmüş geçirmiş ağaçlara.
Küçük zerdali ağacım,
Pişman olursun sonra.

Şimdi okşar gibi hafif hafif
Bir gün yerden yere çalar rüzgâr
Küçük zerdali ağacım,
Bakma güzel gitsin havalar.

Sallansın dalların çocuklar gibi
Bakma güneş ısıtsın varsın
Küçük zerdali ağacım,
Sonra donarsın.

Zemheride bahar mı olur
Akşamları seyret anlarsın
Sakın erkenden çiçek açma
Küçük zerdali ağacım.

II

Kar yine başladı yağmaya
Küçük zerdali ağacım,
Ne soran ne arayan bulunur
İnsan nâçar kalmaya.

İnceydin sevgilimin bileklerinden
Daha maviydi damarların
Üşüyor musun karanlıkta
Küçük zerdali ağacım

Düşün bir kere, yaz günlerini
İnsanlar doldurmuş sokakları,
Güneşle kucak kucağa
Hafif bir toz kaplamış yaprakları.

Düşün bir kere, çiçek içindesin,
Bir kız alıp göğsüne takmış,
Düşün bir kere, meyva vermişsin
Çocuklar dallarına çıkmış.

Düşün bir kere, büyümüşsün, gelişmişsin
Kayık yapmışlar;
Küçük bir bulut yelkenin sanki
Denize bırakmışlar.

Şimdiyse senin halin
Ölümden acı,
Karakış ortasında
Küçük zerdali ağacı.

UÇAK YOLCULUĞU

Bir uçağım olmalı benim
Binip üstüne binip üstüne
Şu dünyayı gezmeliyim,
Gidip Akdeniz kıyılarına
Merhaba demeliyim
Sıcak sıcak denizlerde
Çimen gemici çocukları.
Bir uçağım olmalı benim
Binip üstüne binip istüne
Daha uzaklara gitmeliyim,
Ta Fransa'ya, Berlin'e
Selâm demeliyim dört iklimden,
Özgürlük için döğüşmeye gelenler
Ölümlü günler bitti mi
Öten tüfekler sustu mu
Kazanlarda sıcak aşlar pişti mi?

Bir uçağım olmalı benim
Binip üstüne binip üstüne
Diyar diyar gitmeliyim.

MEHMET ALİ

Mehmet Ali'yi anası
İşe giderken doğurdu
Savaş bitiminden üç ay önce.
Az süt emdi Mehmet Ali,
Az ışık gördü,
Az ısındı,
Duydu anasının yorgunluğunu,
Bol bol uyudu Mehmet Ali
Çocukların bedava uykusunu.

Zeytinyağı ve ekmek kadar
Kıttı özgürlük memlekette.
Büyüdüğü zaman akranları Mehmet Ali'nin
Her şey bol olur elbette.

MEHMET ALİ'NİN BEŞİĞİ SALLANIYOR

Mehmet Ali'nin beşiği sallanıyor,
Anası bulaşık yıkıyor
Ben ninni söylemesini bilmem
Mehmet Ali ağlıyor.

Kaynamayan kazanı ben neylerim
Taşmaz olur.
Ağlamayan oğlanı ben neylerim Mehmet Ali'm
Büyüyünce de uyur.

Mehmet Ali'nin beşiği sallanıyor,
Uzaklardan haberler geliyor.
Sallanı sallanı Mehmet Ali'm.
Büyüyor.

ÖZGÜRLÜK

Eğer kuvvetim yetse benim
Rıhtıma koşarım yalnayak,
Halatlarını bütün gemilerin
Bıçağımla keserim
Gemiler açılır sallanarak,
Ben de artlarından bakarak
Gülerim,
Bütün kuvvetimle bağırarak,
Azat olun gemilerim, azat olun gemilerim!

MASALDAKİ ÇOCUK

O ağlasa korkar
Ya da gülse korkar

Eve haber gelse
Kente yağmur yağsa

Akşam olsa korkar
Yalnız kalsa korkar.

FARENİN ÖLÜMÜ

Mutsuzdu, yalnızdı, hali yoktu,
Canı çok yanıyordu günlerden beri.
Ne alnında dolaşan bir dost eli
Ne yardım isteyecek kimsesi vardı,
Ne Tanrısı, ne de peygamberi.

Günlerdir karanlık deliklerde
Yanıp sönüyordu gözleri.
Sevinç değil ki paylaşılsın
Kendi kendinindi kaderi.

Sürüne sürüne dışarı çıktı.
Kıvrıldı ateşte pençeleri.
Kurtuldu rahat etti farecik,
Rahat etti dişleri.

Kibardı, incecikti kuyruğu,
Vücudu, küçücük pençeleri.
Bir makara gib çözüldü,
Unuttu kedileri.

Farecik! Nazcılık! Garipcik!
Canı çok yanıyordu günlerden beri.
Kibardı, incecikti kuyruğu;
Boş koydu delikleri.

Bir varken bir yok oldu,
İşte dünyamızın işleri.

CEYHUN ATUF KANSU

(1919 - 1978)

1919 da İstanbul'da doğdu. İstanbul Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Çocuk hastalıkları uzmanı olarak bir süre Anadolu'la çalıştı. Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü'nde doktor iken 1978 yılında Ankara'da öldü.

Şiir alanında kırk yıla yakın çalışmalarını eksilmeyen bir hızla ölümüne dek sürdürdü. Anadolu halkının kaygı ve sevinçlerini en içten duygularla, duru ve özentisiz bir anlatımla dile getirdi. Şiirlerinde çocuğa, insana ve doğaya bakışında hoşgörü dolu bir sevgi sıcaklığı tüter.

1965 de Türk Dil Kurumu Deneme Ödülü'nü kazandı

Makale ve deneme türünde de yapıtları olan Ceyhun Atuf Kansu'nun Şiir kitapları:

Bir Çocuk Bahçesinde (1941), Bağbozumu Sofrası (1944), Çocuklar Gemisi (1946), Yanık Hava (1951), Haziran Defteri (1955), Yurdumdan (1960), Bağımsızlık Gülü (1965), Sakarya Meydan Savaşı (1970), Buğday Kadın Gül ve Gökyüzü (1970)...

Ölümünden sonra Vecihi Timuroğlu şiirlerini iki cilttte topladı: Ceyhun Atuf Kansu Tüm Şiirleri (1978).

BİR ÇOCUK BAHÇESİNDE

Çocuklar beni de alın içerinize,
Ben de güzel oyunlar oynamayı bilirim.
Çocuklar imreniyorum şimdi size,
Yıllar oluyor ki kırıldı çemberim.

Ben de başımı avuçlarımın içine alıp,
Saatlerce havuzdaki balıklara bakardım.
Bana mendil sallayan Tanrıya gülüp,
Konuşmak için yanına çıkardım.

Benim de devleri vardı masallarımın,
Keloğlan kahramanıydı sihirli dünyamın,
Periler uyurdu altında kiraz dallarımın,
Bir çini kadar zengindi içi rüyamın.

Benim de saplanlarım vardı söğüt dalından yapıl:
Benin de kuşlarım vardı kafessiz ve şen,
Bir güzel evim vardı ki altın kapılı,
Benim de bir annem vardı ağlarken gülen

Çocuklar beni de aranıza alınız, nolur,
İçimde ağlamak, ağlamak iştiyakı var,
Kaybettiğimi aradım: Bu ne bir parça renk, ne bir
parça nur.
Ben cennetimi kaybetmişim çocuklar.

ÇOCUKLUĞUM

I

Gölgelıklerde geçen saf, mesut çocukluğum,
Masmavı bir dünyanın uzak ve karlı dağı,
Hayal havuzlarımda dolaşan beyaz kuzum,
Bahar yeli toplayan yırtık kelebek ağı.

Kalbimde çocukluğun güruldeyen ırmağı,
Ki kaç kâğıttan kayık akmıştı uzaklara,
Her sabah kollarımla kucaklardım toprağı,
Selâmlar gönderirdim belirsiz ufuklara.

Uyudum bir masalın serin gölgeliğinde
Uykum ki, altın bir yol üzerinde koşmaktı,
Tek isteğim annemi öpüp kucaklamaktı,
Rüya ormanlarının eşsiz serinliğinde.

Gölgelıklerde adım adım beni kovalar,
Güneş dolu yollarda aradığım saadet
Altın bir köşk önüne çıkardı bütün yollar
Dünyamın kapıları açılırdı nihayet.

NİNNİ

Uyu, bir ıhlamurun altında uyu anne,
Ben gıpta ediyorum eşsiz uykuna senin,
Kim bilir rüyaların ne kadar güzel yine,
Bir çiçek bahçesine benzer orda günlerin.

İmreniyorum anne, ne güzel uyuyorsun,
Anlatıyorsun bana en güzel masalını,
Masmavi bir gök yolu üstünde koşuyorsun,
Öpüyorsun ıslak bir salkım söğüt dalını.

Başka çocuklarla mı oynuyorsun uykunda,
Kıskanmıyorum ki ben o mutlu çocukları,
Ebedi çocukluğum yalnızdır oyununda,
Peteklerden uzakta yaşayacaktır arı.

Yıllar oluyor ki ben seyretmekteyim seni,
Bitmiyor bu eşsiz, bu imrenilecek uyku,
İçimde bir çocuğun saf ve içli sorgusu:
Seni bu kadar güzel uyutan hangi ninni?

BAYRAM

Ne güzel bayramları vardı çocukluğumun,
Bir mavi balon bana bahtiyarlık verirdi,
Ne güzel bayramları vardı çocukluğumun,
Küçük bahçemiz bana cennet gibi gelirdi.

Kandilleri yanardı küçük minaremizin,
Yeni bir hayat başlar içinde evimizin,
Tatlıları yapılır bayram günlerimizin.
Annemin beyaz eli taze yufka kokardı.

Badem şekerlerini herşeyden çok severdim,
Avuç avuç yediğim badem şekerlerini,
Gıcırdayan eski bir salıncağa binerdim,
Dolaşırdım çocukluk dünyamın göklerini.

Son bayram gecesinin ruhuma çöken sısı,
En güzel günlerime pencereden veda,
Dolaba kaldırılan bir bayram elbisesi
İle bütün neşem de kapanırdı dolaba.

Ne güzel bayramları vardı çocukluğumun,
Hiçbir şey istemeden yalvarırdım Allah'a
Tâ kalbimde duyduğum belirsiz bir oluğun,
İçinden rüyalarım boşanırdı sabaha.

BİRİNCİ SENFONİ'DEN

Çocukluğumun altın kapısını vuruyorum,
Hülyam, kapıyı açıyor, giriyorum,
Duvarda eski elbiselerim asılı, giyiyorum,
Çocuğum! Bu en büyük mutluğum.

Tahta kılıçlarla dikenlere karşı savaş,
Ağaçlara sevgi, yemişleri yiyen kuşlara taş,
Gölgeler yuvalarına çekilmekte yavaş yavaş,
Annemin bile bilmediği masallarla dolu uykum.

Penceremden şarkıyla giren güzel sabah,
Beni ellerimden tutarak kaldıran güneş,
Annem toprak! Öyle ise her şey kardeş,
Bütün sevdiklerimle geçiyor yolculuğum

DÜNYA ÇOCUKLARI

Hür ruhlar şehirde barınamaz elbet
Ama, şu çiçekli çocuk bahçesinde
Tanrısal bahardan düşmüş bir dal gölgesinde
Bir ılık üfleyişle uyanır hürriyet!

Ey büyük ruhların küçük evi, ey çocukluk
Sessiz kımıldanışlarla gelişen altın düşünce,
Fanilik rüzgârları gönlümüze göre esmeyince,
Sen ey denizlerin göğsünden kopup gelen soluk!

Çocukluk şarkıları bana ne kadar dokunuyor,
Sanki gözlerime bir mayıs akşamı, bir bahar
değmede
Gözyaşlarımdan yürüyüp geçmiş zaman, eski bir evde
Benimle en güzel oyunlarını oynuyor.

Kaybedilmiş bir rüyadan neşeyle geliyor
Küçük şarkılarım, küçük sevinçlerim
Dostlukla daha güzelleşiyor ellerim,
Kalbim bir oyun hızıyla yükselliyor.

Raksetsın hâtıralar bu dalga artasında
Yüksele yüksele beni boğsun deniz.
Çocuklar, kurtarır ruhumu belki sesleriniz.
Bir yeşil defne yükselir bu halka ortasında

Neye yarar? Rüzgâr rüyaları kırmış,
Kaybolduktan sonra o eski şarkılar
Kalbı yeşertecek bilmem artık ne var?
Düşün ki, anneler bir kere kırılmış!

Ey dünya vatanı, ey acılı kalbim, sen,
Bir kere özledin ya insanlığı, yeter bu teselli
Bakarsın bir sabah çocukların en güzeli
Kardeş sevgisiyle döner şafaklar içinden.

Bütün çocuklara desem ki: Nerede,
İlk tuttuğunuz el, ilk aşkı ne yaptınız?
Ne zaman dağıldı, bayraklara eş halkanız,
Ne güzeldiniz elele gezdiğiniz o tatil günler nasıl!

Haydi yeniden bir halka kuruyorum,
Bir dünya şarkısı öğreteceğim ben,
Ben, çocuklar gemisi, muztarip öğretmen
Buyün denizlere doğru kalkıyorum ..

Bayram zamanları geldi yaşamanın
Atlı karıncada, bir ördek üstünde
Bir gövel ördekle, bir gol turkusünde
Sevincini tatsak aşkımızla başbaşa kalmanın.

Yaşamak gerekiyorsa eğer,
Bir çocuk oyunu kadar renkli olsun
Dünyayı kardeşlik dallarında uçan kuşlar doldursun
Sen dargınlık ağacı barış ve yemiş ver.

Birleşiniz bütün dünya çocukları,
Kalp kırılmadıkça sürüp gider oyun
Yorulunca bir dost sesiyle uyuyun.
Sabah, kalbinize örtsun şafakları.

Tanrım, yorgunluktan koru ayakları.
Bu küçük ayaklar böyle hep beraber
Oraya, o kardeş bayramına gider
Kucaklaşır bütün dünya çocukları.

ÇOCUK ŞARKILARI

Ne vardır çocuk şarkılarında bilmem
Söylenirken, en derin telinden dokunur insana
Sevinçle hüznün arkadaşlığı böyle yanyana
Akşamüstünde ömrün ılgıt ılgıt esen meltem.

Dinlersen hiçbiri aşk türküsü değildir
Bir dinlersin hepsi baştanbaşa aşk türküsü
Dağılmış, hayal olmuş, ince bir saç örgüsü
Hepsi belli belirsiz aşk üstüne söylenmiştir.

Kiminde yaylı bir arabayla yol almak arzusu,
Kimi deniz sevdasında, denizi özler,
Ceviz ağacına çıkmış kimi, maviliği gözler
Kiminde sabah şevki, kiminde gece korkusu.

Çoğu zaman bu türküler ele verir bizi
Haydutluğu, âşıklığı, şairliği belli eder
Küçük rüyalara şekil veren bu türküler
Daha söylendiği zaman ayan eder kalbimizi.

KIZAMUK AĞIDI

Ben, gamlı, donuk kış güneşi,
Çıplak dallarda, sessiz dinleniyordum.
Köyleri, yolları, dağı taşı
Isıtıyor, avutuyordum.

Bir köy gördüm tâ uzaktan,
Dağlar ardında kalmış bilmezsiniz,
Kar örtmüş, göremezsiniz karanlıktan
Yalnızlıkta üşür üşür de çaresiz.

Ben gördüm bu koyu, damlarının altında,
Çocukları kızamık döküyor,
Gözleri, göğüsleri, yüzleri, ah bırakılmış tarla,
Gelincikler arasından öyle masum bakıyor

Habersiz hepsi, kızamıktan ve ölümden,
Kirli yüzlerinde açan ölümden, habersiz,
Ve, düşmüş bir gül oluyorlar birden,
Bebekler ölüveriyor, ölümden habersiz.

Alilerin kızı Emineyi gördüm,
Öldü . Yusufların Kadir öldü, emmisinin Durdu öldü.
İkindiye doğru evlerine vardım,
Gördüm Döne öldü, Ali öldü, Dudu öldü.

Bir bir saydım, yirmi üç çocuk,
Ah, Güllü Güllü Gülizar öldü,
Gördü kış güneşi, gamlı ve donuk,
Daldı oğlanlar, çiçekti kızlar, öldü.

Gamlı türkümle,-tepeden aşağı bıraktım,
Bıraktım kendimi düşesiye ölesiye,
Bu acıdan sonra nasıl doğacaktım,
Nasıl dönecektim ayni köye?

İniyor ve kar altında örtüyordum,
Bu çocukları, bu habersiz çocukları,
Görmediniz anlatamam, ürperiyorum,
Bir şey demek için açılmıştı dudakları.

Ah, ben bir gün tepelerden, tepelerden,
Varıp önünüze, önünüze dikilip duracağım,
Aydınlardan, hekimlerden, öğretmenlerden,
Bir gün soracağım, bu çocukları soracağım.

O çaresız, o yalnız, o karanlık günde,
Siz neredeydiniz diyeceğim, neredeydiniz?
Ben, perişan, utanmış... bu köyün üstünde,
Kahrolurken siz beyciğim, neredeydiniz?

Ben, bir günde yirmi üç küçük ölünün,
Gömüldüğünü gördüm bu köyde kızamuktan,
Ya siz ne gördünüz, söyleyin, söyleyin;
Bir şey söyleyin, bir şey söyleyin uzaktan.

Ah, ben gamlı kış güneşi, aydınlığın
Bütün şuçlarını kalbimde taşırım,
Görerek ah, görerek, bilerek bir yığın,
Karanlık gündüzün üstünde yaşarım.

Her mevsim dolanıp geldiğimde bu köye,
Gücük ayda, kar örtülü bu ovada,
Utancımdan, hıncımdan yaş dökerek böyle,
Gamlı ve perişan, asılı duracağım havada.

İkindiye doğru bırakıp kendimi
Bu küçük mezarların üstüne,
Bılmeyeceksiniz, perişan, çaresiz halimi,
Gül diyeceğim, gül dereceğim gül üstüne,
Yol kıyısında yirmi üç çocuğun mezarı,
Ah, diyeceğim, ah dökeceğim yol üstüne.

ALİ'NİN SÜT ŞİŞESİ

Ali öldü bir buçuk yaşında,
Geçen Ocak ayının başında.
Daha çıkmamıştı nufusu,
Çamaşırcı Fatma hanımın kuzusu!
Yaşasaydı elbette büyürdü,
Tahtalar üstünde uyurdu,
Fakir çocuğun rüyalarıyle geçer
Yedi yılı dolduran geceler!
Bir sabah Ali okula gidecek,
Okuyup alfabeyi sökecek;
Suna elma at, elma at,
Elmasız geçen hayat!

Hayat bilgisi, yurt bilgisi
Yurdumuzun en zengin bölgesi,
Çukurova, Ege, Bursa derken,
Yola çıkacak bir sabah erken,
İş aramaya Havza'ya doğru,
Gurbete doğrultacak yolu!
Ölümden daha acı yıllar,
Bitmeyecek yollar, yollar... yollar!
Ali öldü, bir buçuk yaşında,
Neyseki, bu yolun başında;
Annesi bir şişe süt getirmiş,
Almış Ali'sini yanına yatırmış,
Ali bir içmiş, bir daha içmiş,
Yarılamış ama soluğu kesilmiş.
Ölüvermiş, çocuk bu, ölüverir
Bir kuş gibi elden gidiverir.
Yarı kalmış Ali'nin süt şişesi,
Ali'ydi Fatma hanımın neşesi.
Süt, donmuş gözyaşları gibi durur,
Ah!.. uzundur... uzundur geceler,
Ali'nin babası kalkıp sütü içer,
Sonra devrilmiş ağaçlar gibi uyur.

ÇOCUKLAR

Dostlarım, bu türkü çocuklar içindir, gök mavisi,
Ben en güzel günleri onlarda görüyorum,
Onlarla, gelecek kardeş dünyaya selâm gönderiyorum
Onlarla gelecek bahar günlerimizin en sevgilisi.

Güneşli bahçeleridir onlar büyüyen ağaçların,
Şimdi gölgelerinde rüya ve oyun dinlenir,
Yarın, ah o dallarda ne şarkılar çiçeklenir,
Bütün insanlık dinlenir o gölgelerde belki yarın.

Bir küçük Kemal tanıdım bir sığırtmacın oğlu,
Sincap gözleriyle geniş tabiatı inceliyen,
Şimdiden otları, çiçekleri, ağaçları, hayvanları bilen,
Ve içi bozkırların sessiz yıldızlariyle dolu.

Bir küçük bebek tanıdım elinde elma,
Bildiği tek türkü ağlamaktı, ağlamak, .
Sen gül bebek, sen gül, gözyaşını analara bırak,
Sen ne biliyorsun daha, derdim, bebek sen ağlama.

Ah, ben güzel kırmızı elmaları severim,
Tazedir, özlüdür kalpleri, çocuklara benzer,
Bazen, gönül bu elmalardan yemek ister,
Ben de çocukluğumdan bir parça kesip yerim.

Ve onlar, ne yerler, ne içerler, ne yaparlar bilinmez,
Köylerde, kenar mahallelerde, şehirlerde yaşarlar,
Kuş vururlar, kavga ederler, ceviz taşlarlar,
Kiminin evinde ağlanmaz, kiminin evinde gülünmez.

Bir gün düşünceleri içinde Ahmet'i seyrettim,
Geçip giden bir trene arzuyla bakıyordu,
Belli ki, sonsuz yolculukların köprüsünü saklıyordu,
Kalbinde gezginci şairlerin aşkını keşfettim.

Ve onlar, tarla kıyılarında büyüyorlar, ahlatlara eş,
Koca dalaklarında batak göllerin hâtırası,
Ah, içlerinde vurulmuş bir yaban ördeğinin yarası,
Büyüyorlar, büyüyorlar yeşil ekinlerle kardeş.

Ah, Bengi'dir kız kardeşlerin en güzeli,
Dokuz yaşında Dante'nin Bearriçe'si,
Menekşe gözleriyle bütün şiirlerin bahçesi,
Gelecek aşkların şafağı, açılmamış sabah gülü.

Bir de Ayşecik vardır, küçücük dokuz aylık,
Kesici dişleri yeni çıkmış, bilecek, bilecek o da,
Bu dişlere değmeli bütün nimetler dünyada,
Ve diyecek öpülünce dudaklarından: Ah, güzel an
dur artık!

Güzel an durmaz, Ayşecik, ah zaman eskir,
Biz büyürüz, çocukluk elbiselerimiz küçülür,
Bol bol harcadığımız güneş bile ölçülüdür,
Günü gelir dağların ardına çekilir.

Sizlere ne söylesem, bilmem ki çocuklar,
Ah, yaşamanın güzel ve sonsuz olması,
Bulunur belki bir gün Keloğlan'ın «Sihirli elma»sı,
Belki dağların ardında bir bahçe, onu saklar.

Böyle sihirli bir elmadır çocukluğumuz,
Zaman kandırır bizi, bir oyunda alıp onu atar,
Siz kanmayın aman, çocuklar, küçük dostlar,
Birleşmesin o dağa doğru yolculuğumuz.

KIZIM BAHAR'IN BOYAMA KİTABI

Pembe midilli olur mu? Sen boyarsan olur kızım,
Yeşil yeleli atlar da olur.
Bulutlar bazen yeşil, bazen sarı olur
Buzağıların hepsi de pembe olur.

Balkonundan çocukluğun hayal direkleri üzerinde
Eğilmiş atlara, bulutlara, buzağılara bakıyorsun
Karıncaları görüyorsun gizli otlar arasında,
Hemen onları da turuncuya boyuyorsun.

Taze hasadı başlıyor renklerin
Ekinlerini, arabalarını, yeldeğirmenlerini
Ah, küçük kızım, fındık dallarında
Sevgilin sincapları da unutmuyorsun.

Ellerinde fırıldaklar, balonlar, rüzgâr gülleri,
Sirkine giriyoruz hayallerimizin,
Kahverengi fillerimizle beraber,
Gülüyor mavi yeşilli palyaçolar.

Korsan gemilerinde lâcivert sularda,
Alaska'ya doğru gidiyoruz, ormanlara,
Kanarya adalarına uğruyoruz sapsarı,
Kızılderililerin ateşi yaktığımız uzaklarda.

Çocukluk gemisinin peşi sıra derin sularda,
Dağılıyor köpükleri en güzel düşlerin.
Yitti yiter rüzgârların örttüğü definemiz
Bir tek gerçek kalır bize; lâcivert deniz.

Pembe midillilerden iniyoruz akşam,
Sarı bir ay ışığı vuran kapımızda.
İstediğin gibi boyayabilirsin şimdi,
Bir tek rengi vardır ay ışığında gecenin.

Her şeyi, öğreneceksin kendi rengiyle boyamayı,
Bulutların bir zaman siyah olduğunu,
Vaktidir, balkonundan gökyüzüne bak,
Geçen bulutları şimdilik yeşile boya.

Güzel renklerine bakıyorum, renklerinin ormanına,
Sincaplarına, buzağılarına, atlarına bakıyorum.
Mavidir desem ebedî değil,
Boyanmadık bir gökyüzü kalmış,
.....
Boyamamışsın!

ÇOCUKLUĞUMUN İSTASYONLARI

İstasyonların adlarını hep bilirdim,
O zaman da uyumazdım trenlerle giderken,
Malıköy kırlarında kuzular gibi büyürdü gözlerim,
Yaylardı çocukluk düşlerim güneşli otlarda.

İster gece geçsin trenler ister gündüz,
Görmeden edemezdim Sarıköy istasyonu,
Yunus Emre'nin çeşmesi orda ince,
Yolcu kavrulur suyundan bir yudum içmeyince.

Polatlı kırlarından çekip göğe astığım o yıldız,
Koşar gelirdi trenimin ardından,
Ağapınar köprüsünün oralara geldik mı.
Düşüverirdi küçük yıldızım sulara.

Bilirdim en tatlı su, hangi sudur,
Çini testileri, toprak testileri doldurur,
Yaşlı kadınlar inemezdi, ben inerdim,
Elmadağı çeşmesinden su getirmeye, avuçlarımla.

Sabah yeşillerinde tren dumanları Mekece yönlerinde,
Elma satılan istasyonlar, ekmek ayvaları,
Ağustos sarıları orta Anadolu kırlarında,
Akıp giderdi durgun denizine gökyüzünün.

Koklamadan edemezdim, Doğançay istasyonu,
Güz ananın ellerinden çınar yapraklarını,
Hızar fabrikasından gelen o sesi duymalıydım,
Yosunlu meşe kütükleri kesilirken.

Trenlerin gecesinde o zaman da uyumazdım,
Bilir miydim özlemlerin oyduğu uykusuzluğu,
Bir kadın neden ağlardı bilmezdim,
Trenler kalkarken, gözleri ak mendilinde.

NECATİ CUMALI

(1921 —)

1921 de Florina'da doğdu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Urfa ve İzmir'de avukatlık yaptı. Şimdi İstanbul'da yazarlıkla yaşamını sürdürmekte...

Çok genç yaşta şiire yöneldi. Öykü, roman ve tıyatrolarındaki gözlem dikkatleri, abartıya varmayan bir duyarlıkla dizelerinde de görülmektedir. Bireysel ve toplumsal konuları işlerken insan sevgisinin özüne hep bağlı kaldı. Sözcükleri seçme titizliği, en yalın şiirlerinde de sezilmektedir.

1957 ve 1977 yıllarında Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 1969 da Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü kazandı.

Öykü, roman, tiyatro, deneme türünde de başarılı yapıtları olan Necati Cumalı'nın şiir kıtapları:

Kızılçullu Yolu (1943), Harbe Gidenin Şarkıları (1945), Mayıs Ayı Notları (1947), Güzel Aydınlık (1951), İmbatla Gelen (1955), Güneş Cizgisi (1957), Yağmurlu Deniz (1968), Başaklar Gebe (1970), Ceylan Ağıdı (1974).

ÇOCUK

Bir köşesinde yüreğimin
Gider gelir Urla'nın denizleri
Kimin bu kıyıdaki ayak izleri
Bu kum zambakları kimin

Bir köşesi çayır çimen
Yüzüne baksam esintilenir
Analı babalı bir evin
Uzanmış penceresinden

O kırlar o kıyılarda ben
Tohumlar soğanlar ektim
Şimdi sevgiyim büyüyen
Barış isteği mutluluk isteğiyim

İSTANBUL'UN SERSERİ ÇOCUKLARI

İstanbul'un serseri çocukları
Bir de bu köylerden gelenler
Istanbul'lu hanımlara beylere tasa

Üzülmeyin hanımlar beyler
Cami avlularının güvercinleri
Boğaz sularında yosunlar midyeler
Nasıl uçuyor tutunuyorlarsa
Sur diplerinin gözüpek ayrık otları
Düz duvara saran o bıçkın sarmaşıklar da
Boy atacak yeşerecekler nasıl olsa

İtile kakıla İstanbul sokaklarında
O köylüler öğrenecekler yürümesini
Bir gün gelecek onlar anlatacaklar
İstanbul'un en doğru en güzel hikâyesini

GENCECİK

Gencecik yavrum
Gencecik
Varsan baksan
Tüy bitmemiş
Varsan baksan
Daha çocuk

Gün görmemiş
Sofra görmemiş
Küçücük
Masumcuk
Ne ettin
Kimi seçtin
Ey fakirin düşmanı
Zalim hastalık
İnce hastalık

KAĞIT KAYIKLAR

Bir elim penceredeydi
Alnım pencerede
Gözlerim su oluklarında
Aktı gitti

Hanidir o yağmurlar dindi
Bir sokaktır canım çekmez
Kapanan kapılar aldı
Islanmış güzelleri

Çıplak bir gün açar şimdi havada
Kâgıttan kayıklar yaptım
Katla katla
Git deniz kenarından at
Yağmurlu havalarda oyna

CEYLAN AĞIDI

Ah ceylan
Gördüğün ne
Eğildiğin sularda
Üzgün gözlerini kuşatan orman

Ah ceylan
Dişlerin kuzu dişi
Bacakların ince
Kaçsan kurt izi
Kalsan sırtlan kokusu
Doğrulup baksan
Namlular üzerinde

Ah ceylan
Güçsüz sana dost
Güçlüler düşman
Alıçlar ah eder
Söğütler ağlar
Senli gölgelerinde

Ah ceylan
Bu yerler yaban yerler
Hani hak
Hani aman
Can veren tanrın nerde

O Y

Çocuklara bakıyorum
Uçan balonlara bayram yerlerine
Çocuklar umut, çocuklar yaşam
Çocuklarla bir olup gülüyorum

Coplara namlulara bakıyorum
Kelepçeler demir parmaklıklara
Kan lekelerine kentin alanlarında
Hep son hep tükeniş hep ölüm

Çocuklara oy veriyorum

YAZ GEÇTİ

Bütün yaz
Kuyunun başında yedik
Akşam yemeklerini

Cevizler iç tuttu
Bademlerin kabukları kurudu
Ayvalara sindi gün ışığı

Yaz geçti
İçeriye aldık
Masayı sandalyeyi

Karıncalar ortalardan çekildi
Kuyunun taşında arılar yok
Boş kova devrik durur şimdi

GEZGİN SATICI KIZIN EZGİSİ

Dedem neredeyse seksen
Ben henüz yedisinde
Üç tekerlekli bir araba uydurduk
Yokuşlar çıkıyoruz iterek
Tutarak yokuşlar iniyoruz
Dondurma satıyoruz
Bütün yaz
Allahın güneşinde

Kışın yerler çamur
Hava ayaz mı ayaz
Fabrika önlerinde
Köfte ekmek

Ölmedik yaşıyoruz işte

TAHSİN SARAÇ

(1930 —)

1930 da Muş'da doğdu. Erzurum Lisesi'ni ve Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nü bitirdi. Paris'teki öğrenimi, bilgilerine yeni katkılarda bulundu. Öğretmenlik, Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Üyeliği yaptı.

Bireysel ve toplumsal konuları, doğa görüntülerini, kendine özgü abartılı betimlemelerle dile getirdi. Yoğun bir anlatım, değişik sözcükler şiirlerinin dokusunu oluşturur.

1964 de Türk Dil Kurumu Çeviri, 1970 de TRT Şiir Ödülü'nü kazandı.

Fransızcadan Türkçeye ve Türk yazarlarından Fransızcaya başarılı çeviriler yaptı.

Şiir kitapları: Bir Ölümsüz Yalnızlık (1965), Güneş Kavgası (1968), Direnmeler (1973), Güvercin Kasapları (1978).

TÜRKİYE

(Dış ülkelerdeki Türk çocuklarına)

Türkiye bir sıcak ülke
Güneşi kocaman bir nar.

Dağı dağ, denizi deniz
İnsanı insanca bakar

Ayca konuşur, yıldızca
Bozkırda telli kavaklar.

Uzar yanık türkülerde
Yayla kokuşlu ırmaklar.

Suskun bir sızı gibidir
Güz sonu tüten ocaklar.

Türkiye sonsuz mu sonsuz
İçimdeki özlem kadar.

Türkiye bir uzak pınar
Her gece uykuma akar.

ANA ÖĞÜDÜ

Çiçekleri ezme yavrum
Çiçek bir yüreğe benzer
Çiçek ezen insan ezer.

Sakın sen kuş vurma yavrum
En engin bir kardeşlikte
Uçar kuşlar gökyüzünde.

Tüfekle oynama yavrum
Şakacığı bile çirkin
Bir canlıyı öldürmenin.

Gel bir çiçek ol sen yavrum
Kendi ülkenin renginde
Şu yeryüzü demetinde.

ÇOCUKLAR KARDEŞ OLDU MU

Daha bir ballanır uyku
Çocuklar kardeş oldu mu
Barışır artık kurt kuzu
Çocuklar kardeş oldu mu.

Düşler denizine doğru
Mutluluk bin yelken açar
Her yürek bir altın pınar
Çocuklar kardeş oldu mu.

Daha bir ışıldar akarsu
Çocuklar kardeş oldu mu
Kucaklaşır batıyla doğu
Çocuklar kardeş oldu mu.

Ne açlık kalır ne korku
Korudaki fidanlar gibi
Sevip sevip birbirini
Çocuklar kardeş oldu mu.

İSMAİL UYAROĞLU

(1948 —)

1948 de Balıkesir'de doğdu. İstanbul Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli Anadolu kentlerinde öğretmenlik yaptı. Şimdi İstanbul'da görevini sürdürüyor.

Çocuk gözünün yadırganan gözlem güzelliklerini, şiirlerinde incelikle işlemiştir. Ekonomik koşullar, siyasal olaylar, doğadaki görüntüler, aile çevresinden izlenimler, çocuk şiirinin dar koşullarına en duyarlı biçimde serpilmiştir.

1977 de Antalya Sanat Festivali tiyatro dalı birinciliğini, 1978 de Türk Dil Kurumu Çocuk Yazını Ödülü'nü kazandı.

Şiir kitapları: Gül Sağnağı (1976), Çoçuk ve Şiir (1977)...

ÇOCUK VE İŞÇİLER

Her sabah okuluma giderken ben
Görüyorum, arabalara biniyor
Arabalardan iniyorsunuz telâşla
Ve koşar gibi geçiyorsunuz yanımdan
Uykulu adımlarla

Yoksa sizin de mi
Geç kalınca azarlayıp cezalandıran
Öğretmenleriniz var
Söyleyin, niye bu aceleniz
İşçi amcalar?

ÇOCUK VE MASA

Yemeği senin üstünde yiyoruz
Senin üstünde yapıyor ütüyü annem
Yoksul evimizin tek masası
Babam yazısını senin üstünde yazıyor
Ben senin üstünde yapıyorum ödevimi

Doğrusu şaşıyorum sana
Nasıl dayanıyorsun bunca yorgunluğa
Ne uyku, ne dinlenme
Gece gündüz ayakta?

ÇOCUK VE RÜYA

Bir başka dünyaya giriyorum
Uyur uyumaz gözlerim
Bir sürü oyuncağımın olduğu
Taner'inki gibi
Ve babamın beni hiç dövmediği

Anneme anlatıyorum uyanınca
Gülüyor, rüya diyor onlar
Anlıyorum: oyuncaklarım hiç yok
Babamın eli hep var

ÇOCUK VE OKUL 2

Okula giden her çocuk
Haşarı olur biraz
Öğrenciliğin fiyakası sayılır bu
Dersten kaçılır, sıralar çizilir

Ama unutmayın ki çocuklar
O sıralarda oturmaya hasret
Yüz binlerce kardeşiniz var
Ya okulları yoktur gidecek
Ya da çalışmak zorundadırlar

KAYNAKÇA

(Bibliyografya)

Akyüz, KENAN — Batı Tesirinde «Türk Şiiri Antolojisi» A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1953.

Anday, MELİH CEVDET — «Rahatı Kaçan Ağaç». Ölmez Eserler. İstanbul, 1946.

«Telgrafhane». Yeditepe Yayınları. İstanbul, 1952
«Yanyana». Yeditepe Yayınları İstanbul 1956.

Bolayır, ALİ EKREM — «Şiir Demeti». (İlk tedrisat mekteplerine mahsus). Hilmi Kitabevi. İstanbul 1340 (1924).

Celâl SÂHİR — Mehmet ASIM — «Müntehap Çocuk Şiirleri». (3 Cüz). Maatbaa - i Âmire. İstanbul, 1334 - 1335 (1918 - 1919)

Cumalı, NECATİ — «Yağmurlu Deniz». Varlık Yayınevi. İstanbul, 1968.

«Ceylan Ağıdı». Sander Yayınları. İstanbul, 1974.

Dağlarca, FAZIL HÜSNÜ — «Çocuk ve Allah».(3. Baskı). Kitap Yayınları. İstanbul, 1966.

«Yeryüzü Çocukları». Cem Yayınevi. İstanbul, 1974 «Arkaüstü» (Uçsuz Bucaksız Yaşama). Cem Yayınları. İstanbul, 1974.

Eyüboğlu, BEDRİ RAHMİ — «Üçü Birden». Varlık Yayınevi. İstanbul, 1953.

Gövsa, İBRAHİM ALÂADDİN — «Çocuk Şiirleri». (2. Baskı). Ebüzziya Matbaası. İstanbul, 1330 (1914).

Ilgaz, RIFAT — «Sınıf». Devrim Kitabevi. İstanbul, 1944. «Yaşadıkça». İstanbul, 1947.

«Uzak Değil». May Yayınları. İstanbul. 1971.

Kanık, ORHAN VELİ — «Bütün Şiirleri». Varlık Yayınları. İstanbul, 1951.

Kansu, CEYHUN ATUF — «Bir Çocuk Bahçesinde». Ankara, 1941.

«Bağbozumu Sofrası». Ankara, 1944. «Çocuklar Gemisi». Ankara, 1946. «Yanık Hava». Varlık Yayınları. İstanbul, 1951. «Haziran Defteri». Varlık Yayınları. İstanbul, 1955. «Yurdumdan». Varlık Yayınları. İstanbul, 1960.

Külebi, CAHİT — «Rüzgâr». Varlık Yayınları. İstanbul, 1962. «Sıkıntı ve Umut». Cem Yayınevi. İstanbul, 1977.

Memet FUAT — «İlkokul Çocukları İçin Şiirler». de Yayınevi. İstanbul, 1968.

Nâzım HİKMET — «Nâzım Hikmet Bütün Eserleri, — sekiz cilt — Derleyen: Ekber Babaef.» (Şiirler, cilt: 1 - 2). Sofya, 1967.

Necatigil, BEHÇET — «Şiirler». de Yayınevi. (2. Baskı). İstanbul, 1968. «Kareler ve Aklar». Bilgi Yayınevi.

Ankara, 1975. «Sevgilerde». Hürriyet Yayınları. İstanbul, 1976. «Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, (9. Baskı). Varlık Yayınları. İstanbul, 1978.

Oğuzhan FERHAN — «Çocuklar İçin Şiir Dünyası». Remzi Kitapevi. İstanbul, 1973.

Rifat, OKTAY — «Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üzerine Şiirler». Marmara Kitabevi. İstanbul, 1952. «Aşağı Yukarı». Yeditepe Yayınları. İstanbul, 1952.

«Çobanıl Şiirler». Koza Yayınları. İstanbul, 1976.

Saba, ZİYA OSMAN — «Sebil ve Güvencinler». ABC Kitabevi.İstanbul, 1943. «Geçen Zaman». Varlık Yayınları. (2. Baskı). İstanbul, 1957. «Nefes Almak». Varlık Yayınları. İstanbul, 1957.

Saraç, TAHSİN — «Güvercin Kasapları». Cem Yayınevi. İstanbul, 1978.

Tarancı, CAHİT SITKI — «Otuz Beş Yaş». Varlık Yayınları (6. Baskı). İstanbul, 1956.

TEVFİK FİKRET — «Şermin». Kanaat Matbaa ve Kütüphanesi. İstanbul, 1330 (1914).

Uyaroğlu, İSMAİL — «Çocuk ve Şiir». Cem Yayınevı Çocuk Dizisi. İstanbul, 1977.

Yücel, HASAN ÂLİ — «Sizin İçin». (Çocuklara Şirlerım). Ülkü Basımevi, 1937.

İÇİNDEKİLER

Önsöz 5

Ozan Gözüyle Çocuk 11

Tevfik Fikret 21
Siyah Bacı 23
Papatya 25
Kuşlarla 27
Öksüz 28
Kör ile Kötürüm 30
Küçük Asker 32

Ali Ekrem Bolayır 33
Sat 35- 37
Tarla Kuşu 38

Mehmet Akif Ersoy 39
Küfe 41- 44

İbrahim Alâaddin Gövsa 45
Vatan 47- 48
Denizler 49
Anne Sevgisi 50
Kelebek 51- 52

Hasan Âli Yücel 53
Sizin İçin 55- 56
Ağaç ve Sen 57- 58
Denizin Sesi 59- 60

Nâzım Hikmet 61- 62
Merhaba Çocuklar 63- 64
Memede Son Mektubumdur 65- 68
İstanbul'dan Mektup 69- 70
Kız Çocuğu 71- 72
Senin Bayramın 73- 74
Nereden Gelip Nereye Gidiyoruz 75- 79
Çağrı 80- 81

Ziya Osman Saba 83
Çocukluğum 85
Nasıl Anmazsın 86
Yağmurlu Bir Günde 87
Çocuk Gülüşleri 88
İyi İnsanlar 89
Bir Yer Düşünüyorum 90
Artık Günlerimiz 91
Eski Resimler 92- 94
Çocuklar Bakıyorlar 95
Patik Yap Kunduracı 96

Cahit Sıtkı Tarancı 97
Robenson 99-100
Çocuk Bahçesinde Gezerken 101
Öyle Dalmışım ki 102
Bugün Cuma 103
Çocukluk 104
Gençlik Böyledir İşte 105-106

Rıfat Ilgaz 107
Çocuklarım 109-110
Remzi 111-112
Uyusun da Büyüsün 113-114
Oğlum 115-122

Bedri Rahmi Eyüboğlu 123
Oğlum Mehmede Gökyüzunü Takdim Ederım ... 125
Oğlum Mehmede Ağaçlarımızı Takdım Ederım ... 126
Kiraz Ayı Geliyor 127-129
Biz de 130
Orhan Veli Kanık 131
Masal 133
Ağacım 134
Robenson 135
Rüya 136
Bayram 137
Gemilerim 138
Kavuk 139-140
Döğuran Kazan 141-142

Fazıl Hüsü Dağlarca 143-144
Bu Eller miydi 145-146
Ablamla Aramızda 147
Ağır Hasta 148
«86» 149-150
Siyah ve Karanlık 151-152
Dünyanın Bütün Çacuklarına 153
Karşı Yazılmıştır 154
Gece Oyunu 155
Rahatlık 156
Meçhul Çocukların Elişi Vazıfesı 157-158
İlkokul İkideki 159
Yaşlı Denizin Sesi 160
Tuna 161-162
Göz Balıkları 163-164
Çocukla Sen Irmağı 165
Gece İle Güneş 166
Anneler Masalı 167

Uzak Çocuklar 168
Hollanda Kavakları 169
Dağlarla Güvercinler 170
Okuldan Dönen Çocuğun Sorusu 171
Oyun 172
Kedi ile Çocuk 173-174
Kamış Dede 175
Yavaşça 176-177
O 178
Paraguay'lı Çobanların Çocukları 179
Sevgi 180-181
Habeşistanlının Boyalı Yüreği 182
Misisipi 183
Gayda Çocuk 184
Ay Sevgisi 185-186
Anneye Sorular 187
Göl Babayla Çocuk 188
Ana Oğul 189
Irak'lı Yavrular 190
Mekke'li Kızcıkla Devesi 191-192
Masal 193
Yazarın Açıklaması : Daha Sevmek 194-195
İlerlemek 196
Düşüme Giren Annemin Düşü 197
Şişeler 198
Oktay Rifat 199
Şükür 201
Yıldızlar 202
Vazife 203-204
Polonya Çocukları 205
Uçaklar 206
Su Gibi Geçen Günler 207
Nanoç'un Çocukluk Resmi 208

Farelerle İnsanlar 209
Çocuğun Dişleri 210
Son Söz 211
Kaybolan Çocuk 212
Ozan Kız ve Kuş 213

Melih Cevdet Anday 215
Yolculuk Şiirlerinden 217
Serçe 218
Bir İlkbahar Şiirine Başlangıç 219
Hayvanat Bahçesi — Kuşlar Bölümü — 220-221
Akıncı Ruhlar Yahut Çalışan Kazanır 222

Behçet Necatigil 223-24
Mavi Işık 225
Çay 226
Evcik 227-228
Yıldızlar 229-230
Ekmek Kırıntıları 231
Yıldızlarda Uyku 232-233
Çocuklar 234
Resim 235-238
Tahta, Kürsü, Çocuklar 239-240
Hesaplar 241
Korku 242
Kirli Masa 243-244
Bir Albümden Resimler 245-246
Yoyo 247-248

Cahit Külebi 249
Yurdum 251-252
Çocuklar 253-256
Kuşun Hikâyesi 257-258
Esma'nın Hikâyesi 259-261

Zerdali Ağacı 262-265
Uçak Yolculuğu 266
Mehmet Ali 267
Mehmet Ali'nin Beşiği Sallanıyor 268
Özgürlük 269
Masaldaki Çocuk 270
Farenin Ölümü 271-272

Ceyhun Atuf Kansu 273
Bir Çocuk Bahçesinde 275-276
Çocukluğum II 277
Ninni 278
Bayram 279-280
Birinci Senfoni'den 281
Dünya Çocukları 282-285
Çocuk Şarkıları 286
Kızamuk Ağıdı 287-290
Ali'nin Süt Şişesi 291-292
Çocuklar 293-296
Kızım Bahar'ın Boyama Kitabı 297-299
Çocukluğumun İstasyonları 300-301

Necati Cumalı 303
Çocuk 305
İstanbul'un Serseri Çocukları 306
Gencecik 307
Kâğıt Kayıklar 308
Ceylan Ağıdı 309
Oy 310
Yaz Geçti 311
Gezgin Satıcı Kızın Ezgisi 312

Tahsin Saraç 313
Türkiye 315

Ana Öğüdü 316
Çocuklar Kardeş Oldu mu 317
İsmail Uyaroğlu 319
Çocuk ve İşçiler 321
Çocuk ve Masa 322
Çocuk ve Ruya 323
Çocuk ve Okul 2 324

Kaynakça 325-327

İçindekiler 329-335

ORHAN URAL

ORHAN URAL — 1924 yılında Erzurum'da doğdu. Orta öğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'nde yaptı. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1947).

Trabzon, Kayseri, Manisa, İzmit ve (Kıbrıs) Lefkoşe Erkek Liselerindeki Edebiyat Öğretmenliğini Gazi Eğitim Enstitüsü'nden emekli olarak sona erdirdi. (1975).

Dünya Gazetesi'nde 1955 yılında «Bir Öğretmenin Peşinden» adlı romanı yayınlandı. Türk Dili Dergisi'ne ve Cumhuriyet Gazetesi'ne edebiyatla ilgili eleştiriler yazdı. Kitapları : Üç Destan — Türk Dil Kurumu Yayınları — Ankara 1972. Dost Elinden Gelen Turna (Erzurumlu Emrah. Hayatı - Şiirleri). —Hürriyet Yayınları— İstanbul 1976.

«1979 Dünya Çocuk Yılı» için bu güldeste düzenlendi. Tarihsel bir kesit içinde Türk şiirinde çocuğa yaklaşımın ve onu anlatımın seçkin örneklerine yer verildi. Önsözde de belirlendiği gibi, çocuksu şiirden çok, «şiirdeki çocuk» kavramına özen gösterildi.

TİSA Matbaacılık Sanayii, Ankara

100 TL.